

**TASARIMDA RENK TERCİHLERİNİ BELİRLEYEN KRİTERLER VE
MEKAN TASARIMI KAPSAMINDA BU KRİTERLERİN ÖNCELİKLERİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çisem BOZBEK

Mimarlık Anabilim Dalı

Yapı Fiziği ve Malzemesi Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ümit ARPACIOĞLU

Eş Danışman: Doç. Dr. Elif SÖNMEZ

TEMMUZ 2023

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- cret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu niversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Çisem BOZBEK

Sevdiklerime,

ÖNSÖZ

Akademik hayatımda tanıdığım ve birlikte çalıştığım için kendimi çok şanslı hissettiğim, bilgi birikimleri ve tecrübeleriyle her geçen gün kendimi daha da geliştirmem yolunda elimden tutan, her zaman yanımda olan çok kıymetli hocalarım Doç.Dr. Ümit ARPACIOĞLU ve Doç. Dr. Elif SÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sürecinde fikirleri, önerileri ve tecrübeleriyle tezimin gelişmesine büyük katkı sağlayan değerli jüri üyesi hocalarım Prof. Dr. Mustafa ÖZGÜNLER ve Dr. Serhat ANIKTAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca bilgi birikimleri, yönlendirmeleri ve her açıdan sağladığı destekleriyle yanımda olan, motivasyonumu yüksek tutmamda büyük katkıları olan değerli dostlarım Elif ARA, İrem ULUIŞIK, Ayşegül TOZAK, Evrim SOLHAN, Nazlıcan NAZLI ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yapı Fiziği ve Malzemesi ekibinde yer alan, Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı ve Mimarlık bölümlerinde görev yapan; birlikte çok güzel çalışmalar yaptığımız tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hayata bakış açımı şekillendirme yolumda yollarımız kesiştiği için kendimi çok şanslı saydığım; çevremdeki bütün renklere, en çok da kendi içimdekilere görerek bakmayı bana öğreten kıymetli yoga hocam Esra DOĞAN ÖZCAN'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her zaman ve her konuda bana destek olan, eğitimimi her şeyden önde tutarak bugünlere gelmemde büyük katkısı olan sevgili annem ve babam Emine BOZBEK ve Taner BOZBEK'e; varlığıyla hayatıma renk katan biricik kardeşim Laçın BOZBEK'e ve tüm dostlarıma çok teşekkür ederim.

TEMMUZ 2023

ÇİSEM BOZBEK

TASARIMDA RENK TERCİHLERİNİ BELİRLEYEN KRİTERLER VE MEKAN TASARIMI KAPSAMINDA BU KRİTERLERİN ÖNCELİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

Hayatımızın her alanında biz farkında olarak ya da olmayarak bizi yönlendiren, duygularımızı harekete geçiren, algılarımızı yöneten unsurlar bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri renklerdir. Renkler günlük yaşamımızda; görsel sanatlar, moda, tasarım, mimarlık, psikoloji, pazarlama gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Renkler, üzerimizde çok fazla etki yaratarak eylemlerimizi ve duygularımızı şekillendirmektedir. Renklerin kullanıcılar üzerinde yarattığı etkiler çok sayıda parametreye bağlıdır. Bu parametreler renklerin kullanıldığı alana bağlı olarak farklılıklar gösterir. Bu çalışmada mekan tasarımı disiplini üzerinden renklerin istenen algıyı yaratmak, kullanıcılarda arzu edilen duyguları ortaya çıkarmak ve onların eylemlerini amaçlanan doğrultuda yönlendirmek için tasarımcı tarafından renk seçimi yapılırken hangi değişkenlerin nasıl ele alınması gerektiğini ortaya koymak ve bu değişkenleri yeni bir sınıflandırmayla ifade etmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle, birinci bölümde renk seçim kriterlerine değinilen çalışmalar incelenerek bu çalışmalarda kriterlerin nasıl sınıflandırıldığı anlatılmıştır. İkinci bölümde, mekan ve mekanda renk kavramları açıklanmış, mekanda renk seçiminin önemi üzerinde durulmuş ve literatür çalışmalarının ortaya koyduğu sınıflandırma yöntemleri sentezlenip yorumlanarak ortaya özgün bir sınıflandırma sistemi ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde, bu sınıflandırma sisteminde yer alan bütün kriterlerin mekan tasarımında renk seçimini nasıl etkilediği yapılan literatür çalışmaları üzerinden elde edilen bilgiler aracılığıyla anlatılmıştır. Dördüncü bölümde ise Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü müfredatında yer alan İÇT398 kodlu “Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersi kapsamında yapılan bir çalışmayla kriterlerin öncelikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasarımda renk, mekanda renk, renk seçimi, renk seçim kriterleri

THE CRITERIA DETERMINING COLOR PREFERENCES IN DESIGN AND AN EVALUATION ON PRIORITIES OF THESE CRITERIA IN SPACE DESIGN

ABSTRACT

In every area of our lives, there are elements that direct us, activate our emotions and manage our perceptions, whether we are aware of it or not. One of the most important of these is color. Colors are used in many fields of our daily life such as visual arts, fashion, design, architecture, psychology and marketing. Colors have a great impact on us, shaping our actions and emotions. The effects of colors on users depend on many parameters. These parameters differ depending on the area where the colors are used. In this study, it is aimed to reveal which variables should be handled by the designer while choosing colors and to express these variables with a new classification in order to create the desired perception of colors through the discipline of space design, to reveal the desired emotions in users and to direct their actions in the intended direction. In this context, first of all, the studies on the color selection criteria were examined and how the criteria were classified in these studies was examined in the first chapter. In the second part, the concepts of space and color in space are explained, the importance of color selection in space is emphasized, and a unique classification system is put forward by synthesizing and interpreting the classification methods revealed by the literature studies. In the third chapter, how all the criteria in this classification system affect the choice of color in space design is explained one by one through the information obtained from the literature studies. In the fourth chapter, the priorities of the criteria were determined with a study conducted within the scope of the "Color Theory and Applications" course which is coded "ICT398" in the curriculum of Altınbaş University, Department of Interior Architecture and Environmental Design.

Keywords: Color in design, color in space, color selection, color selection criteria

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	viii
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xiii
İÇİNDEKİLER.....	xv
KISALTMALAR.....	xviii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xxxii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xxii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.2 Tezin Amacı.....	4
1.3 Tezin Yöntemi.....	4
2. MEKAN TASARIMINDA RENK.....	6
2.1 Mekanda Rengin Rolü.....	6
2.2 Mekan Tasarımında Renk Seçim Kriterlerinin Sınıflandırılması.....	7
3. MEKAN TASARIMINDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER	10
3.1 Bireysel Değişkenler.....	10
3.1.1 Demografik değişkenler.....	10
3.1.1.1 Yaş.....	10
3.1.1.2 Cinsiyet ve cinsel yönelim.....	11

3.1.1.3 Eğitim seviyesi ve meslek.....	13
3.1.1.4 Yaşam tarzı.....	15
3.1.2 Psikolojik ve fizyolojik değişkenler.....	16
3.1.2.1 Kullanıcının psikolojik durumu.....	16
3.1.2.2 Kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları.....	18
3.1.2.3 Kullanıcı kişiliği.....	19
3.1.2.4 Kullanıcının sağlık durumu.....	21
3.2 BÖLGESEL DEĞİŞKENLER.....	22
3.2.1 İklim ve Coğrafi Konum.....	23
3.2.2 Akımlar ve Dönem Stilleri.....	24
3.2.3 Sosyokültürel Değişkenler.....	27
3.2.3.1 Toplumun değer yargıları ve inanç etkisi.....	27
3.2.3.2 Kültürel ve tarihi değişkenler.....	36
3.2.3.3 Linguistik değişkenler.....	42
3.3 MEKANSAL DEĞİŞKENLER.....	46
3.3.1 İşlevsel Değişkenler.....	46
3.3.1.1 Mekanın işlevi.....	46
3.3.1.2 Mekanı kullanma süresi.....	51
3.3.1.3 Mekandaki eylemin nitelikleri.....	52
3.3.2 Mekanda Renk Kalitesini Etkileyen Değişkenler.....	53
3.3.2.1 Doku.....	53
3.3.2.2 Malzeme.....	55
3.3.2.3 Form.....	56
3.3.2.4 Işık.....	57
3.3.3 Mekanın Fiziksel Özellikleri.....	58
3.3.3.1 Rengin uygulanacağı mekan ögesi.....	58
3.3.3.2 Rengin uygulanacağı alan büyüklüğü.....	63
3.3.3.3 Mekan hacmi.....	64
3.3.3.4 Mekan aydınlanması.....	65
3.4 ALGISAL DEĞİŞKENLER.....	66
3.4.1 Psikolojik Etkiler.....	66
3.4.2 Sembolik Etkiler.....	68
3.4.2.1 Renklerin sembolik anlamları.....	68
3.4.2.2 Renklerin sektörel anlamları.....	70
3.4.2.3 Renklerin ifade ettiği şekiller ve renksel iletiler.....	71
3.4.3 Mekansal Algıya Etkiler.....	71
3.4.3.1 Kütleli etki.....	72
3.4.3.2 Mekansal etki.....	74
3.4.3.3 Zamansal etki.....	74
3.4.3.4 İşitsel etki.....	75
3.4.3.4 Isısal etki.....	75

4. RENK SEÇİM KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....78

4.1 Renk ve Renk Seçimi Kriterleri Üzerine Bir Ders İçeriği Hazırlanması.....	78
4.2 Yöntem.....	81
4.3 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	81
4.3.1 Ön Test Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	81
4.3.2 Son Test Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	83
4.3.3 Ön Test – Son Test Sonuçları Değişiminin Değerlendirilmesi.....	87
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	94
KAYNAKLAR.....	96
EKLER.....	102

KISALTMALAR

OÖD : Ortalama Öncelik Değeri
LX : Lux

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 2.1: Mekan tasarımında renk seçimini etkileyen kriterler.....	8
Çizelge 3.1 : Renk tercihlerinin cinsiyete göre dağılımı	14
Çizelge 3.2: Renk tercihlerinin cinsiyete ve cinsel yönelime göre dağılımı.....	14
Çizelge 3.3: Ükelere Göre Renklerin İfade Ettiği Anlamlar ve Sembolik Çağrışımlar.....	28
Çizelge 3.4: Farklı Toplumlarda Değer Yargılarına Göre Renklerin Anlamları	32
Çizelge 3.5: Soğuk, sıcak, yüksek değerli ve alçak değerli renklerin kullanıldığı mekan bileşenine göre mekânsal algıya etkileri.....	59
Çizelge 3.6: Renklerin evrensel sembolik anlamları.....	68
Çizelge 4.1: Mekan tasarımında renk seçimini etkileyen kriterler.....	79
Çizelge 4.2: İlk yapılan ankete göre renk seçim kriterlerinin öncelik puanları.....	81
Çizelge 4.3: Son yapılan ankete göre renk seçim kriterlerinin öncelik puanları.....	85

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1 Bazı görme bozukluklarına göre renk algısı (Url-16).....	22
Şekil 3.2 Rönesans Dönemi yapılarından Ducal Kalesi cephesinde renk kullanımı (Chorowska & Legendziewicz, 2023).....	25
Şekil 3.3 Bir Art Nouveau akımı ürünü olan Majolikahaus'un cephesinde renk kullanımı, Otto Wagner, Viyana (Url-18).....	26
Şekil 3.4 Çin'de kutlamalardan bir görsel (Url-19).....	28
Şekil 3.5 Yahudilere ait bir kutlamadan bir görsel (Url-20).....	35
Şekil 3.6 Budizm'de sarı ve turuncu kullanımına bir örnek (Url-17).....	36
Şekil 3.7 Eski Mısır dönemine ait duvar çiziminde tanrı tasviri (Url-21).....	39
Şekil 3.8 Fransa'daki sarı yeşillikler hareketi yürüyüşlerine ait bir görsel (Url-23)...	41
Şekil 3.9 Ukrayna'daki turuncu devrim hareketinden bir görsel (Url-22).....	42
Şekil 3.10 İngilizce, İspanyolca, Tsimane Dillerinde En Verimli Şekilde İletilen Renklerin Sıralaması (Url-5).....	44
Şekil 3.11 Altunizade Acıbadem Hastanesi'ne ait bir bekleme salonu (İbili, 2018)..	47
Şekil 3.12 Bilkent Üniversitesi kütüphanesi giriş katı (Url-24).....	48
Şekil 3.13 Abbot-Downing Okulu koridoru, Concord (Url-26).....	49
Şekil 3.14 KC Grande Resort otel odası (Url-25).....	51
Şekil 3.15 Mekandaki dokusal etkilerin renk algısını güçlendirdiğini gösteren bir iç mekan görseli (Özdemir, 2005a).....	54
Şekil 3.16 Aynı rengin parlak ve mat özelliklere sahip iki farklı malzemedeki görünümü (Özsavaş, 2015a).....	55
Şekil 3.17 Farklı ışık özellikleri altında aynı mekanda renk algısı değişimi (Özsavaş, 2015a).....	57
Şekil 3.18 Kırmızı ve mavi renginin özellikleri değiştirilmeden mekânın farklı bileşenlerinde uygulanmasının yarattığı etkiler (Alici, 2019).....	59

1. GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Mekan ile kullanıcı arasındaki köprüyü başarılı bir şekilde kurabilmek için tasarımcının hem mekanın sahip olması gereken niteliklere hem de kullanıcının sahip olduğu niteliklere hakim olması gerekmektedir; çünkü sahip oldukları niteliklerin farklılaşmasıyla bazı kullanıcılara bazı renklerle bir duygu hissettirilebilirken bazı kullanıcılar ise aynı renk tasarımına sahip mekanda bambaşka duygular hissedebilir. Farklı bir işleve sahip mekanda aynı kullanıcı çok farklı duygular hissederken aynı renklerin uygulandığı başka bir işleve sahip mekanda bu kullanıcı daha farklı bir ruh hali içerisine girebilir. Bütün bunlar göz önüne alındığında başarılı bir tasarım için renk seçimi kararlarında tasarımcının dikkate alması gereken birçok faktör ortaya çıkmaktadır. Bu faktörler mekan karakteristiğinden, kullanıcı kimliğine uzanan geniş bir yelpazede kategorize edilmelidir. Bu faktörleri kategorize edebilmek için renk seçimini etkileyen değişkenler irdelenirken aynı zamanda renk seçiminin kullanıcıları hangi açılardan ne şekilde etkilediğinin de incelenmesi ve kategorize edilmesi önemlidir. Renk seçimini etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmalar incelediğinde kategorizasyonun çeşitlendiği görülür (Ek-1). Genel bir çerçeveden bu kategorizasyon sistemlerine bakıldığında anlaşılmaktadır ki renk seçimi söz konusu olduğunda hem ele alınması gereken değişkenler hem de renk seçiminin kullanıcı algısı üzerinde farklılık yarattığı açılar üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalardaki kategorizasyon sistemlerine daha yakından bakacak olursak; Tülay Özdemir, “Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler” başlıklı makalesinde bu kriterleri psikolojik etkiler, şartlanmış refleksler, kullanıcı kimliği, moda, dönem stilleri, yaş ve cinsiyet, toplumun değer yargıları ve inanç etkisi, renklerin sembolik ve işlevsel anlamları, mekanın

işlevine uygunluk ve mekan boyutları olmak üzere on ana başlık altında kategorize etmiştir (Özdemir, 2005b). Ferda Yamaner, “Farklı Fonksiyonlarda Renk Kullanımına İlişkin Yaklaşımların Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde renk seçimi konusuna “Renk-İnsan-Mekan İlişkisi” ve “Farklı Fonksiyonlarda Renk Kullanımına İlişkin Yaklaşımlar” olmak üzere iki ana başlıkta değinmiştir. ”Renk – İnsan – Mekan İlişkisi” başlığını psikolojik etkiler, renk beğenisine etki eden faktörler (geçmişteki ilişkiler ve etkiler, gelenekler, moda, kültür düzeyi, yaş, cinsiyet, alışkanlıklar ve eski tecrübeler, coğrafi bölge, alan-doku-biçim, rengin konuya uygunluğu), mekan-renk ilişkisi ve renk kalitesine etki eden faktörler olmak üzere dört başlığa ayırmıştır; “Farklı Fonksiyonlarda Renk Kullanımına İlişkin Yaklaşımlar” başlığını ise mekan algısı, farklı renk birlikteliklerinin etkileri, mekan atmosferi, rengin yarattığı imaj ve fonksiyona uygun renk kullanımı olarak beş başlıkta toplamıştır . Bütün bu başlıkların altında da renk seçiminin bu açılardan ne şekilde etkilendiğini açıklamıştır (Yamaner, 2001). Mario De Bertoli ve Jesus Maroto “Colours Across Cultures: Translating Colours in Interactive Marketing Communications” başlıklı bildirimlerinde renk seçimi kararında ele alınması gereken kriterleri Renk Seçimi ve Renk Algısı olmak üzere iki ana başlıkta toplamıştır. Renk Seçimi başlığının altında renk teorisi, içerik, dil bilimsel ilişki, iklim, cinsiyet, yaş kriterlerini; Renk Algısı başlığı altında ise renklerin sektörel anlamları, renklerin ülkelere göre anlamları, renklerin sembolik anlamları, renk kodları, renklerin dilde kullanıldığı yerler, renklerin farklı dinlerdeki anlamları, ve kültürel olmayan faktörler (renk birlikteliklerinin anlamları, rengin uygulandığı objenin formu, kullanıcının sağlık koşulları, kullanıcının teknoloji kullanım sıklığı) kriterlerini açıklamışlardır (Russow & Barbereau, 2001). Ceyhun Şekerci, Elif Özgen ve Zeynel Dünder “Mekan Tasarımında Rengin Önemi” başlıklı bildirimlerinde bu kriterleri Renk Seçimini Etkileyen Kriterler, Renksel Algılamının Önemini Artıran Etmenler ve Renklerin Mekan Algılamasına Etkisi olmak üzere üç ana başlıkta toplamıştır. Renk Seçimini Etkileyen Kriterler ana başlığı altında şartlanmış refleksler, moda, dönem stilleri, yaş ve cinsiyet, toplumsal değer yargıları ve inanç etkisi, renklerin sembolik ve fonksiyonel anlamları ve mekan işlevine uygunluk kriterlerini; Renksel Algılamının Önemini artıran etmenler ana başlığı altında doku, malzeme, biçim ışık kriterlerini; Renklerin Mekan Algılamasına Etkisi ana başlığı altında ise aydınlatma sisteminin özellikleri ve mekanın işlevine bağlı kriterleri (mekan hacmi, mekanın ihtiyacı olan aydınlık düzeyi, mekandaki eylemin nitelikleri, rengin mekansal

psikolojiye etkileri) ele almışlardır (Çekerci, Dündar, & Özgen, 2016). Nedim Alici, “İç Mekanda Renk ve Renklerin İnsan Psikolojisine Etkileri” başlıklı yüksek lisans tezinde renk seçiminde ele alınması gereken kriterleri renklerin insanlar üzerindeki etkileri üzerinden ortaya koymuş ve bu faktörleri İnsan Psikolojisi, Renklerin Psikolojik Etkileri, Mekanda Renk Kullanımı ve Psikolojik Etkileri, Mekanda Renk Kullanımı ve Sosyolojik Etkileri ve Rengin Mekanlarda Bireyler Üzerindeki Algısal Etkileri olmak üzere beş ana başlıkta toplamıştır. İnsan Psikolojisi başlığı altında bireysel renk psikolojisi ve toplumsal renk psikolojisinin nasıl bir etken olduğundan bahsetmiş, Renklerin Psikolojik Etkileri ana başlığı altında renk türlerinin farklı etkilerini bir kriter olarak ele almış; Mekanda Renk Kullanımı ve Psikolojik Etkileri başlığı altında geçmiş deneyimler ve eğitim durumu, rengin özellikleri, mekan aydınlatması, birlikte kullanılan renkler arasındaki karşıtlık farkı, mekan karakteri ve mekanın yansıtması istenen duygu ve malzeme kriterlerini toplamış; Mekanda Renk Kullanımı ve Sosyolojik Etkileri başlığı altında sosyal hayatta yer edinmiş renksel iletiler, dilde renk kullanımı, kültürlerarası renk etkileşimi, gelenek ve inanç farklılıklarının renge etkisi (kültürel ortaklık, politik ve tarihi ortaklık, din ve efsaneler, dil bilimi ayrışmaları, güncel kullanımlar ve moda); Rengin Mekanlarda Bireysel Üzerindeki Algısal Etkisi başlığı altında ise birlikte kullanılan renklerin ilişkisi, renk duyarlılığı, renklerin yansıtma faktörü, renk-ışık türü ilişkisi, rengin mekan boyutu algısına etkisi, algılatılmak istenen ses düzeyi, geçirilen süre algısı, rengin uygulanacağı mekan ögesi kriterlerini ele almıştır (Alici, 2019). Yelda Zeren Alakuş, “Renk Olgusu ve Günümüz Mimarisindeki Yeri” başlıklı yüksek lisans tezinde renk seçiminde ele alınması gereken kriterleri “Rengin Psikolojik Algısı ve Etkileri” ve “Mekan ve Renk” olmak üzere iki ana başlıkta kategorize etmiştir. Rengin Psikolojik Algısı ana başlığı altında oluşturduğu Renk Beğenisinde Psikolojik Değişkenler (kullanıcı kimliği, alışkanlıklar ve şartlanmış refleksler, moda ve stil, yaş ve cinsiyet), Rengin Psikolojik Algısı (renklerin sertlik ve yumuşaklığı, renklerin ifade ettiği şekiller, renklerin görülebilirliği ve okunabilirliği, rengin simgesel ve fonksiyonel anlamları), Renklerin Türüne Göre İnsan Psikolojisine Etkisi (ana, ara nötr renkler, sıcak-soğuk renkler, komplimenter, armonisel, kontrast renkler) şeklindeki alt başlıklarda ele alınması gereken faktörleri sınıflandırmıştır. “Mekan ve Renk” ana başlığını ise Mekan ve Renk, Mimarlık ve Renk olmak üzere iki alt başlığa ayırmış; Mekan ve Renk alt başlığının altındaki kriterleri İç Mekanlarda Renk Kullanımı

(mekanın işlevi, alan büyüklüğü, yeri, aydınlatma ve renkler, mekanın donanımı) ve Rengin Mekan Algılamasına Etkileri (ısısal etki, kütleli etki, zamansal etki, işitsel etki, mekansal etki) olarak sınıflandırmıştır. Mimarlık ve Renk ana başlığının altındaki kriterleri ise Mimarlıkta Renk Kararına Etki Eden Faktörler (biçim, yüzey, malzeme, doku), Mimari Fonksiyon, Mimaride Rengin Cephede Kullanımına Etki Eden Faktörler (yapının mimari üslubu, yapının işlevi, yapının bulunduğu çevre, yapının bulunduğu bölgenin iklimi ve topografik koşullar) olarak sınıflandırmıştır (Alakuş, 2009).

1.2 Tezin Amacı

Tez kapsamında; tasarımcıların renk seçiminde ele alması gereken kriterleri özgün bir sınıflandırma sistemi ile ortaya koymak, bu kriterlerin her birinin renk beğenisini nasıl etkilediği ve renk seçimi yaparken bu kriterlerin her birinin nasıl ele alınması gerektiği konusunda bilgi vermek ve bu kriterlerin öncelik sıralaması üzerine bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

Renk seçim kriterlerinin öncelik sıralaması üzerine bir değerlendirme yaparken, tasarım öğrencilerine bu konuda eğitim verildiğinde bu kriterlerin önceliklerine dair yaklaşımlarının nasıl değiştiği de değerlendirilmiş; dolayısıyla renk seçim kriterleri üzerine bir eğitim almanın önemi ortaya koyulmuştur.

1.3 Tezin Yöntemi

Tez çalışmasında öncelikle mekan ve renk kavramlarının birbiriyle ilişkisi incelenmiş, mekanda rengin kullanıcı üzerinde istenen etkiyi yaratmak üzerine sahip olduğu rol anlatılmış ve bu sebeple başarılı renk tasarımının önemi nedenleriyle ortaya koyulmuştur. Daha sonra, literatürde renk seçiminde ele alınan kriterlere değinen çalışmalar incelenmiş, bu çalışmalarda kriterlerin nasıl sınıflandırıldığı tablolaştırılmış ve bütün bu sınıflandırma şekilleri yorumlanarak özgün bir sınıflandırma modeli oluşturulmuştur. Henüz renk seçim kriterleri üzerine bir eğitim almamış olan tasarım öğrencilerine bu modelde yer alan kriterleri likert ölçeği kullanarak öncelikleri kapsamında puanlamaları istenen bir ön-test anket uygulanmıştır. Daha sonra, ön-test anketini tamamlayan bu tasarımcılara Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü müfredatı kapsamında var olan

“Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersinde 2022-2023 bahar dönemi boyunca renk bilgisi ve renk seçim kriterlerinin her birinin renk beğenisinde nasıl rol aldığı üzerine eğitim verilmiştir. Bu eğitimin sonunda aynı tasarım öğrencilerine yeniden, likert ölçeği kullanılarak, renk seçim kriterlerine öncelik puanı vermeleri beklenen son-test anketi uygulanmıştır. Her iki anketin sonuç grafikleri oluşturulmuş, bu grafikler birleştirilerek çakışma grafikleri elde edilmiş ve bu çakışma grafikleri yorumlanarak renk bilgisi ve renk seçim kriterleri üzerine eğitim alındığında tasarım öğrencilerinin kriterlerin öncelikleri konusundaki yaklaşımlarına yönelik değişim yorumlanmıştır.

2. MEKAN TASARIMINDA RENK

Mekan tasarımı pek çok bileşeni içinde barındıran bir disiplindir. Fonksiyon, malzeme ve renk seçimi, mekânsal planlama, aydınlatma tasarımı vb. birçok bileşenin aynı anda, birbiriyle uyum içerisinde tasarlanmasıdır. Bu bileşenlerin içinde rengin önemi büyüktür. Renk, pek çok açıdan mekanda etki yaratmaktadır ve birçok parametre ele alınarak renk seçimi yapılması tasarımın başarısı açısından büyük öneme sahiptir.

2.1 Mekanda Rengin Rolü

Mekânlar; içerdikleri donatılar ve işlevler ile anlam kazanır ve tasarımlarında kullanılan renkler ile de kullanıcılarını psikolojik etki yapar ve böylece mekansal kimlik ortaya çıkar. Mekanın tasarımında kullanılan renkler, mekân ile kullanıcı arasında bir iletişimsel köprüdür (Alici & Göker Paktaş, 2020). Bu köprü rolüyle renk kullanımı mekan tasarımında oldukça önemli bir parametre olup kullanıcı üzerinde mekansal algı açısından istenen etkinin yaratılması adına büyük bir rol üstlenmektedir. Bundan dolayı renk seçimi tasarımcının dikkatle üzerinde durması gereken bir konudur. Başarılı renk seçiminin gücüyle farklı işlevlere sahip mekanlara kullanıcının yönlendirilmek istenen eylemi uygulaması teşvik edilebilirken mekanın her bir bölümünde kullanıcının ne hissetmesi sağlanmak isteniyorsa bu gerçekleştirilebilir. Örneğin mekan girişlerinde kullanıcıların mekana olan merakının artması ve mekan içerisinde daha da ilerlemesi istenir; bu amaca yönelik doğru renkler doğru kısımlarda, doğru şekilde uygulandığında kullanıcının mekan içerisine çekilmesi sağlanabilir.

Renkler, mekanın atmosferini belirlemede en güçlü araçlardan biridir. Her renk, kullanıcıda farklı duygusal tepkileri tetikleyebilir. Doğru renk seçimleriyle mekanlarda sakinleştirici, enerji verip harekete geçirici, iştah açıcı gibi istenen her çeşit atmosfer oluşturulabilir. Renkler, mekandaki görsel hiyerarşiyi oluşturmak ve odak noktalarını vurgulamak için de kullanılır. Canlı ve kontrast renkler, bir duvarı

veya bir mobilyayı ön plana çıkararak dikkatleri o noktaya çeker. Renklerin doğru kullanımıyla, mekandaki önemli detaylar veya mekan öğeleri belirginleştirilebilir ve mekanın görsel çekiciliği artırılabilir. Doğru renk kullanımıyla aynı zamanda bir mekanın boyut ve hacim algısı gibi fiziksel özelliklerine yönelik kullanıcı algısı da değiştirilebilir. Bunlara ek olarak, ticari mekanlarda renkler markanın kimliğini ve değerlerini yansıtmada önemli bir araçtır; bir markanın tanınırlığını artırır ve marka imajını pekiştirir. Tüm bu etkileriyle denilebilir ki renkler mekandaki en güçlü ve yönlendirici tasarım unsurlarından biridir ve bu yüzden doğru renk seçimi mekan tasarımında hayati bir öneme sahiptir. Doğru renk seçimi ise hem kullanıcı profiline yönelik, hem mekana yönelik hem de yaratılmak istenen algıya yönelik kriterler ele alınarak mümkün olmaktadır.

2.2 Mekan Tasarımında Renk Seçim Kriterlerinin Sınıflandırılması

Renk seçiminde ele alınması gereken kriterlere değinen çalışmalar olsa da bu konuda literatürde genel ve kapsamlı bir sınıflandırma sisteminin eksik olduğu görülmüştür. Renk seçim kriterlerinden söz eden çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmaların bu kriterlerden hangilerine değindiği ve bu kriterleri hangi başlıklar altında topladığı literatür özeti başlığı altında anlatılmış ve tablolştırılmıştır (Ek-1). Bütün bu çalışmalar ve renk konusu ile ilgili yapılan pekçok çalışma incelendikten ve harmanlandıktan sonra özgün ve kapsamlı bir “Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler” sınıflandırma modeli oluşturulmuştur (Çizelge 2.1). Bu sınıflandırma modelinde kriterler; bireysel değişkenler, bölgesel değişkenler, mekânsal değişkenler ve algısal değişkenler olmak üzere 4 ana başlık altında toplanmıştır.

Bireysel değişkenler; demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim seviyesi, yaşam tarzı) ve psikolojik ve fizyolojik değişkenler (kullanıcının psikolojik durumu, kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları, kullanıcının kişiliği, kullanıcının sağlık durumu) olmak üzere 2 alt başlığa ayrılmıştır.

Bölgesel değişkenler; iklim ve coğrafi konum, moda ve dönem stilleri ve sosyokültürel değişkenler (toplumun değer yargıları ve inanç etkisi, kültürel ve tarihi değişkenler, linguistik değişkenler) olmak üzere 3 alt başlığa ayrılmıştır.

Mekansal değişkenler; işlevsel değişkenler (mekanın işlevi, mekanın kullanma süresi, mekandaki eylemin nitelikleri), mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler (doku,

malzeme, form, ışık) ve mekanın fiziksel özelliklerine yönelik değişkenler (rengin uygulanacağı mekan ögesi, rengin uygulanacağı alan büyüklüğü, mekan hacmi, mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı) olmak üzere 3 alt başlığa ayrılmıştır.

Algısal değişkenler; psikolojik etkiler, sembolik etkiler (renklerin sembolik anlamları, renklerin sektörel anlamları, renklerin ifade ettiği şekiller ve renksel iletiler), mekânsal algıya etkiler (kütlesel etki, mekânsal etki, zamansal etki, işitsel etki, ısısız etki) olmak üzere 3 alt başlığa ayrılmıştır.

Oluşturulan bu sınıflandırma modelindeki tüm alt başlıklar detaylı bir şekilde ele alınıp bu kriterlere yönelik renk tercihleri yapıldığında tasarımcı mekanın arzu edilen şekilde algılanmasını sağlayabilmekte ve kullanıcı üzerinde hedeflenen etki bırakılabilmektedir. Elbette ki mekanı tasarlarken bütün bu kriterlere aynı oranda dikkat ederek her birini karşılayan bir renk tasarımı yapmak oldukça zordur fakat bu noktada da bu kriterlerin önceliklendirilme sisteminin de oluşturulması önemlidir. Kriterlerin öncelik sıralaması da dikkate alınarak bu kriterler ele alındığında en başarılı renk seçimini yapmak mümkün olacaktır. Bu çalışmada, kriterlerin önceliklendirilme sistemine yönelik bir değerlendirme yöntemi üzerine de çalışılmıştır (bkz: Bölüm 4).

Çizelge 2.1 : Mekan tasarımında renk seçimini etkileyen kriterler.

MEKAN TASARIMINDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER										
BİREYSEL DEĞİŞKENLER										
Demografik Değişkenler				Psikolojik ve Fizyolojik Değişkenler						
Yaş	Cinsiyet ve Cinsel Yönelim	Meslek ve Eğitim Seviyesi	Yaşam Tarzı	Kullanıcının Psikolojik Durumu	Kullanıcının Geçmiş Deneyimleri ve Anıları	Kullanıcı Kişiliği	Kullanıcının Sağlık Durumu			
BÖLGESEL DEĞİŞKENLER										
İklim ve Coğrafi Konum	Akımlar ve Dönem Stilleri	Sosyokültürel Değişkenler								
Toplumun Değer Yargıları ve İnanç Etkisi			Kültürel ve Tarihi Değişkenler			Linguistik Değişkenler				
Renklerin Toplumsal Sembolik Anlamları	Renklerin Toplumsal Değer Yargılarına Göre Anlamları	Renklerin Dinlerdeki Anlamları	Renklerin Farklı Kültürlerdeki Anlamları	Renklerin Tarihi ve Politik Anlamları	Dil-Bilimsel İlişki	Renklerin Dilde Kullanıldığı Yerler				
MEKANSAL DEĞİŞKENLER										
İşlevsel Değişkenler			Mekanda Renk Kalitesini Etkileyen Değişkenler				Mekanın Fiziksel Özellikleri			
Mekanın İşlevi	Mekana Kullanma Süresi	Mekandaki Eylemin Nitelikleri	Doku	Malzeme	Form	Işık	Renğin Uygulanacağı Mekan Ögesi	Renğin Uygulanacağı Alan Büyüklüğü	Mekan Hacmi	Mekan Aydınlanması
ALGISAL DEĞİŞKENLER										
Psikolojik Etkiler	Sembolik Etkiler			Mekansal Algıya Etkiler						
Renklerin Sembolik Anlamları	Renklerin Sektörel Anlamları	Renklerin İfade Ettiği Şekiller, Renksel İletiler ve Kodlar	Kütlesel Etki		Mekansal Etki		Zamansal Etki	İşitsel Etki	Isısal Etki	
			Boyutsal Etki	Formsal Etki	Uzaklık Algısı	İmaj Algısı				

3. MEKAN TASARIMINDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER

Renk seçimi, mekan tasarımının en önemli bileşenlerinden biridir. Bir mekanda kullanılacak olan renkler mekanın kullanıcısı üzerinde çok farklı açıdan çeşitli etkilere sahiptir. Bu etkileri yönetebilmek başarılı bir tasarımcının görevlerinden biridir. Bu da renk seçimine etki eden parametleri iyi bir şekilde ele alarak olabilmektedir. Bu çalışmada renk seçimine etki eden kriterler bireysel değişkenler, bölgesel değişkenler, mekânsal değişkenler ve algısal değişkenler olmak üzere 4 ana başlıkta incelenmektedir.

3.1 BİREYSEL DEĞİŞKENLER

Bireysel değişkenler, kullanıcının çevresinden bağımsız kendisine ait özellikleri olarak tanımlanabilir. Renk seçiminde kullanıcının bir birey olarak farklılıklarını göz önünde bulundurarak tasarım yapmak, kullanıcı üzerindeki mekânsal etki açısından önemli bir yere sahiptir.

3.1.1 Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler kullanıcının yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim, meslek ve eğitim seviyesi, yaşam tarzı gibi sahip olduğu özellikleri içerisinde barındırmaktadır.

3.1.1.1 Yaş

Yaş, renk beğenisi ve seçimi konusunda etkili bireysel değişkenlerden biridir. Çocuk yaşlarda bireylerin ilgisini çeken renkler ile yaşlılık döneminde daha çok beğenilen ve tercih edilen renkler genel anlamda farklılık göstermektedir. Bebekler parlak renkleri (kırmızı ve sarı), daha büyük yaştaki çocuklar ise kırmızı ve mavi renkleri tercih etmektedirler. Olgunluk dönemiyle birlikte mavi ve yeşile yönelim olmaktadır (Demir & Altun, 2019). Örneğin, kırmızı renk çocuk yaştaki bireyler tarafından öfke ve yok etme arzusunun ve sarı renk iletişim ve bireyin kendini ifade etmesine yönelik

heyecanlı bir arzunun ifadesinde kullanılır. Küçük çocuklar turuncu, sarı ve tonları gibi sıcak renklere karşı daha olumlu ve heyecanlı tepkiler verirken, soğuk renkler ve siyah onlarda negatif duygular uyandırır. Ergenlik dönemindeki genç bireyler ise siyah, lacivert, koyu mor gibi daha koyu tonlardaki renkleri tercih etmeye eğilimlidirler. Yetişkinliğe girerken ise renk tercihleri biraz daha sade, sofistike bir yöne kayabilmektedir. Yetişkinlik döneminin başındaki bireyler beyaz, gri, bej gibi klasik ve yumuşak tonlardaki renkleri tercih etmeye eğilimli olmaya başlarlar. Yetişkinlik döneminin ilerleyen yaşlarında ise mavi, yeşil ve tonları gibi daha sakinleştirici, yatıştırıcı renkler tercih edilmeye yatkın olunur. Yaşlı bireyler daha dingin hissettirdikleri için soğuk renkleri daha çok tercih etme eğilimindedirler (Russow & Barbereau, 2001). Aynı kişiler üzerinde farklı yaşlara sahipken yapılan renk algısı anketlerinin karşılaştırılması şeklinde yapılan deneylerin sonucunda da kişilerin yaşları ilerledikçe renk beğenilerinin de değiştiği ispatlanmıştır (Alakuş, 2009). Mekan tasarımcısı renk seçimi yaparken çocuk yaştaki bireylerin sıklıkla kullanacağı mekanlar için daha çok enerji veren ve yaratıcılığı teşvik eden sıcak renkleri daha yoğun kullanabilecekken yetişkinlik döneminin sonlarında bulunan yaşlı bireyler için ise onlara rahat ve dinlenmiş hissettirebilecek soğuk renkleri yoğun olarak kullanabilir (Ayber, 2012). Bunun yanı sıra, belirli renkler belirli yaş gruplarıyla daha sık ilişkilendirilebilse de, farklı yaşlar için hangi renklerin uygun olduğunu belirleyen katı kurallar bulunmamaktadır. Bireyin diğer kriterler açısından da sahip olduğu farklılıklar, renk beğenisini kişiye özgün hale getirmektedir.

3.1.1.2 Cinsiyet ve Cinsel Yönelim

Renk beğenisini etkileyen bireysel faktörlerden biri de cinsiyettir. Cinsiyet farklılığının renk beğenisini nasıl etkilediğiyle ilgili çok net yargılardan söz edilemese de genel anlamda bazı yorumlar yapmak mümkündür. Yapılan araştırmalara göre kadınların erkeklere nazaran daha yaygın olarak favori renkleri vardır ve çoğunlukla bu renkleri tercih ederlerken; kadınlar daha çok yumuşak renklere, erkekler ise parlak renklere ilgi duymaktadırlar. 1995 yılında üniversite öğrencileri üzerinde renk tanımlama becerisiyle ilgili yapılan bir çalışmada katılımcılardan 21 renk çipinin renklerini belirlemeleri istenmiştir. Bu çalışma sonucunda kadınların erkeklere göre renkleri çok daha ayrıntılı tanıdıkları ortaya çıkarılmıştır ve bu sonucu ortaya çıkaran en önemli etkenlerden birinin kadınların ve

erkeklerin sosyalleşme şekillerinin ve sıklıklarının farklı olması olduğu ortaya konulmuştur (Russow & Barbereau, 2001).

Cinsiyetlere göre renk tercihinde kesin ifadeler kullanamamakla ve diğer bireysel ve kültürel değişkenlerin daha fazla önemi olduğunu söyleyebilmekle birlikte pembe, eflatun gibi renkler ve kırmızı, turuncu gibi sıcak renkler kadınlar tarafından daha çok tercih edilirken, gri tonları ve mavi, yeşil gibi soğuk renkler erkekler tarafından daha çok tercih edilebilmektedir (Philip, 1945).

1990'larda Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da bulunan toplam 22 üniversite kapsamında yürütülen cinsiyet-tipik davranış kalıpları üzerine yapılan bir çalışmada toplam 53'ü homoseksüel veya biseksüel olan toplam 1924 erkek, 62'si homoseksüel veya biseksüel olan toplam 3766 kadına renk tercihleriyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorular erkek ve kadınlar arasındaki renk tercihi farklılıklarına yönelik olarak 11 farklı renk ve tercih yok seçeneği olmak üzere toplam 12 farklı seçenek üzerinden, homoseksüel veya biseksüel yönelim ve heteroseksüel yönelime sahip bireyler arasındaki farklılıklara yönelik olarak ise 3 farklı renk ve diğer seçeneği olmak üzere 4 farklı seçenek üzerinden yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar sentezlendiğinde erkeklerin oransal olarak yükseklik sırasıyla mavi, yeşil, kırmızı ve siyahı; kadınların da oransal olarak yükseklik sırasıyla yeşil, mavi, mor, turuncu ve siyahı tercih ettikleri ortaya çıkarılmıştır. Homoseksüel ve biseksüel erkeklere ve kadınlara sorulan sorulara verilen yanıtlar sentezlendiğinde de benzer oranlar ve renk tercihi sıralaması elde edilmiştir. Bunun sonucunda cinsel yönelimin genel anlamda renk tercihine etkisinin olmadığı söylenebilir (Ellis & Ficek, 2001). Yapılan çalışma sonucunda erkek ve kadın katılımcıların; homoseksüel veya biseksüel ve heteroseksüel katılımcıların verdiği yanıtlar sonucu elde edilen istatistikler tabloda verilmiştir (Çizelge 3.1 & 3.2).

Çizelge 3.2 : Renk tercihlerinin cinsiyete göre dağılımı (Ellis & Ficek, 2001).

Renk Tercihi	Erkekler		Kadınlar	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Tercih Yok	19	1,0	95	2,5
Pembe	9	0,5	199	5,3
Kırmızı	233	12,1	447	11,9
Turuncu	16	0,8	66	1,8
Sarı	19	1,0	100	2,7
Yeşil	367	19,1	1051	27,9
Mavi	866	45,0	938	24,9
Mor	98	5,1	459	12,2
Kahverengi	13	0,7	19	0,5
Gri	22	1,1	7	0,02
Siyah	233	12,1	306	8,1
Beyaz	29	1,5	79	2,1
Toplam	1924	100,0	3666	100,0

Çizelge 3.3: Renk tercihlerinin cinsiyete ve cinsel yönelime göre dağılımı (Ellis & Ficek, 2001).

Renk Tercihi	Erkekler			
	Heteroseksüel		Homoseksüel	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Yeşil	340	18,9	14	26,4
Mavi	817	45,4	21	39,6
Siyah	220	12,2	6	11,3
Diğer	424	23,5	12	22,6
Toplam	180	100,0	53	100,0
Renk Tercihi	Kadınlar			
	Heteroseksüel		Homoseksüel	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Yeşil	999	28,0	17	27,4
Mavi	896	25,1	13	21,1
Siyah	228	8,1	7	11,3
Diğer	1389	38,9	25	40,3
Toplam	3512	100,0	62	100,0

3.1.1.3 Eğitim Seviyesi ve Meslek

Bireyin eğitim seviyesi, renk seçimini birkaç farklı şekilde etkileyebilmektedir. Bilgi birikimi ve eğitim seviyesi arttıkça birey renk teorisi hakkında daha çok bilgi ve farkındalığa sahip olabileceği gibi kültürel ve sosyal açıdan da vizyonu genişler ve aynı zamanda kişisel değerleri ve inançları daha geniş açılardan şekillenir. Eğitim seviyesinin renk seçimini etkilemesine sebep olan açılara daha yakından bakacak olursak:

Renk Teorisi Bilgisi: Daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler, renk teorisi ve farklı renklerin insanlar üzerindeki psikolojik ve duygusal etkileri hakkında daha iyi bir anlayışa sahip olabilir. Bu bilgi, pazarlama, tasarım veya iletişim gibi çeşitli amaçlar için renk seçimlerinde daha bilinçli ve stratejik olmalarına yol açabilir.

Kültürel ve Sosyal Etkiler: Eğitim, bireyleri renk tercihlerini etkileyebilecek daha geniş bir kültür ve sosyal grup yelpazesine de maruz bırakabilir. Örneğin, daha yüksek eğitim düzeyine sahip biri yoğun bir şekilde seyahat etmiş, farklı kültürleri incelemiş veya daha çeşitli medya ve sanat biçimlerine maruz kalmış olabilir. Bu poz, bakış açılarını genişletebilir ve potansiyel olarak daha çeşitli ve nüanslı bir renk seçimine yol açabilir.

Kişisel Değerler ve İnançlar: Eğitim, bireyin renk tercihlerini etkileyebilecek kişisel değerlerini ve inançlarını da etkileyebilir. Örneğin, eğitim düzeyi daha yüksek olan biri çevresel sürdürülebilirliğe daha fazla önem verebilir ve bu nedenle çevre dostu renkleri veya malzemeleri seçme olasılığı daha yüksek olabilir.

2007 yılında Color Research and Application dergisinde makalesi yayınlanan bir araştırmada, eğitim seviyesi yüksek olan bireyler çoğunlukla daha parlak ve karmaşık renkleri tercih ederken, eğitim seviyesi düşük olan bireyler ise genel olarak daha sade ve daha sönük renkleri tercih ettikleri ortaya çıkarılmıştır. Yazarlar bunun bilişsel stiller ve görsel işleme yeteneklerindeki farklılıklardan kaynaklanabileceğini öne sürmüşlerdir (Ou, Luo, Woodcock & Wright, 2007). 2012 yılında Psychology & Marketing dergisinde makalesi yayınlanan bir başka çalışmada ise ambalaj tasarımı bağlamında eğitim düzeyinin renk tercihinin etkisi incelenmiştir. Yazarlar, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin daha sofistike ve nüanslı renk kombinasyonlarını tercih etme eğilimindeyken, daha düşük eğitim düzeyine sahip

kişilerin daha basit ve anlaşılır renkleri tercih ettiğini bulmuşlardır (Parrett, Murphy, 2012).

Bunun yanı sıra, bireylerin sahip olduğu meslekler de renk beğenilerini etkileyebilmektedir. Farklı meslekler farklı seviyelerde yaratıcılık, analitik düşünme veya duygusal zeka gerektirebilir ve bu faktörler, bireyin renk tercihini etkileyebilir. Renk tercihi ve meslekler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla meslek terapisi danışanları üzerinde yapılan bir araştırmada sağlık ve eğitim sektörü gibi belirli mesleklerdeki bireylerin mavi ve yeşil renklerinin tonlarını tercih etme eğilimindeyken, güvenlik görevlisi, polis ve asker olan bireylerin siyah, gri ve tonlarını; endüstriyel ve teknik mesleklerde çalışan bireylerin ise siyah ve beyaz renklerini daha fazla tercih etmeye eğilimli olduklarını ortaya çıkarmışlardır (Mahnke & Schaefer, 2012). Sanatçılar ve tasarımcılar gibi yaratıcı mesleklere sahip olan bireylerin ise diğer mesleklere sahip bireylere göre daha renkli ve canlı renkleri (örneğin kırmızı, turuncu ve sarı) tercih etme eğiliminde oldukları yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır (Hemphill, 1996). Bu bulgular için olası bir açıklama olarak belirli renklerin belirli mesleklerin taleplerine daha elverişli olduğu söylenebilir. Örneğin, mavi ve yeşil renkleri sakinlik ve rahatlama duygularıyla ilişkilidir ve bu ilişki, yüksek stresli sağlık bakım ortamlarında çalışan insanlar için yararlı olabilir (Lichtenthaler & Elliot, 2006). Benzer şekilde, siyah ve beyaz daha profesyonel ve faydacı görüldüğü için teknik veya endüstriyel alanlardaki kişiler tarafından tercih edilebilir (Kaya ve Epps, 2004).

3.1.1.4 Yaşam Tarzı

Bireylerin kişilikleri ve yaşam tarzları birbirini etkileyen faktörler olmakla birlikte bunların farklılaşması her bir kullanıcının renk beğenisinin birbirinden farklı olmasına neden olmaktadır. Kişilik özelliklerinin şekillenmesinde yaşanılan bölge, gelenekler ve inanç sistemi de etkili olmaktadır (Özsavaş, 2015a).

Dışa dönük kişiler sıcak renkleri, içe dönük kişiler ise soğuk renkleri tercih etmektedir. Yapılan bir çalışma sonucunda duygusal dengesizlik seviyesi yüksek kişilerin daha çok sıcak renkleri, duygusal dengesizlik seviyesi düşük kişilerin ise daha çok soğuk renkleri tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, renk türleri özelinde örnek vermek gerekirse neşeli insanlar turuncuyu tercih ederken, atletik yapıdakiler kırmızıyı, entelektüeller maviyi, egoistler sarıyı daha çok tercih

etmektedir (Demir & Altun, 2019). Bunun yanı sıra açık hava aktivitelerinden hoşlanan bireyler yeşil ve mavi gibi doğayla ilişkilendirilen renkleri tercih ederken, sanatla daha yakından ilgilenen kişiler kırmızı, sarı, turuncu gibi sıcak ve pastel renkleri daha çok tercih ederken, moda ilgilili duyan bireyler ise daha trend renkleri tercih edebilirler. Aktif bir yaşam tarzına sahip bireyler daha parlak ve doygun renkleri tercih ederken, daha hareketsiz bir yaşam tarzına sahip olanlar daha yumuşak ve daha mat renkleri tercih etme eğilimindedir (Kaya & Epps, 2004). Sosyal sorumluluk, doğanın korunması, yardımlaşma gibi konulara önem verip bu alanlarda çalışmalarda bulunan bireyler mavi ve yeşil renklerini tercih etme eğilimindedirler. Daha muhafazakar bir yaşam tarzına sahip ve geleneklere fazla bağlı olarak hayatını sürdüren bireyler ise çoğunlukla daha dünyevi renkler olarak nitelendirilebilecek kahverengi ve gri renklerini tercih etmeye daha meyillidirler.

3.1.2 Psikolojik ve Fizyolojik Değişkenler

Bireysel renk beğenisi genellikle bireyin duyguları, deneyimleri ve kültürel geçmişi tarafından şekillendirildiğinden, psikolojik değişkenlerin renk seçimi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Aynı zamanda bireyin sağlık koşulları da renkleri algılayış şeklini değiştirdiği için fizyolojik değişkenler de renk beğenisinde önemli rol oynayan etmenler arasındadır. Bu nedenle, kullanıcının sahip olduğu psikolojik ve fizyolojik farklılıklar ele alınarak renk tasarımının yapılması başarılı bir tasarım için önemlidir. Psikolojik ve fizyolojik değişkenler; kullanıcının psikolojik durumu, geçmiş deneyimleri ve anıları, kişiliği ve sağlık koşulları olarak gruplandırılabilir.

3.1.2.1 Kullanıcının Psikolojik Durumu

Renkler, çevreden gelen ışığın gözümüzden geçerek beynimizde sentezlenip bilincimizde oluşturduğu etkidir. Dolayısıyla yalnızca fiziksel değildirler. Görsel yolla algılanmalarına rağmen bilinç yoluyla anlam kazanırlar (Alici, 2019). Bilinç, bireyin pekçok açıdan farklılıklarıyla şekillenen ve bireyin psikolojik durumundan da etkilenen bir olgudur. Bilinç değiştikçe renk algısı da değişir ve psikoloji de bilinci etkileyen en önemli değişkenlerden olduğu için renk algısı üzerinde büyük etki sahibidir. Renk beğenisinden ve renklerin kullanıcılar üzerinde yarattığı etkileri incelerken kesin yargılar yerine aynı rengin birbirinden zıt pekçok etki yaratabileceğinden de bahsederiz. Bu zıtlık aslında bize renk seçiminde pekçok

değişkenin ayrı ayrı ele alınarak hepsinin etkilerinin sentezi olan uygun seçimler yapmanın önemini de kanıtlamaktadır. Bu değişkenlerden en çok üstünde durulması ve ele alınması gerekenlerden biri de kullanıcının psikolojik durumudur çünkü doğru renk seçimi kullanıcıları istenen duygu durumunun içine sokabildiği gibi yanlış renk seçimi de kullanıcıların kendilerine veya başkalarına zarar veren hislerini tetikleyebilmektedir. Aynı mekan içerisinde, kullanılan renkler diğer pekçok değişken açısından birbirine benzeyen iki kullanıcıya, psikolojik durumları o an birbirinden çok farklı olduğu için farklı duygular hissettirebilmektedir. Bu nedenle mekan tasarımcısının renk seçimi yaparken kullanıcıların potansiyel psikolojik durumlarını da irdelemesi önemlidir. Ruh hali, algımızı etkileyen başka bir psikolojik özelliktir. Kendini kötü hisseden bir kişi mavi-sarı spektrumdaki renkleri, iyimser günlere göre daha az doğru bir şekilde tanımlayabilir. Duygu kendi başına algıda bir rol oynarken, bunun fiziksel açıklamaları da vardır. Örneğin, olumlu duyguları etkileyen bir nörotransmitter olan dopamin, renk algısı ile bağlantılıdır. Almanya'da yapılan bir çalışmada, hastaların kontrast renkleri algılama yeteneği ölçülmüş ve depresyonun şiddeti ile retinanın azalan tepkisi arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Url-13).

"Gri günlerin" fiziksel bir bileşeni de olabilir. Almanya'da yapılan bir çalışma, hastaların kontrastı algılama yeteneğini ölçtü ve depresyonun şiddeti ile retinanın azalan tepkisi arasında "güçlü ve anlamlı bir ilişki" buldu.Örneğin; bir dış kliniği veya hastane projesinde mekan tasarımcısının kullanıcıların çoğunlukla gergin ve endişeli hissetmeye yatkın olacaklarını bilmesi ve bu ruh halinde olan bireyler üzerinde dinginleştirici özelliği olan açık mavi, yeşil, açık pembe, şeftali tonları ve açık grinin kullanıldığı renk kombinasyonlarını tercih etmesi daha uygun olacaktır (Yamaner, 2001). Hastanelerin ameliyat odası gibi kısımlarında ise uzun süre kana bakmış olan ve bu nedenle psikolojik olarak yorulan doktorların bu hislerinin nötrlenmesi için ağırlıklı olarak yeşil, mavi renk tonları kullanılır fakat daha fazla kana bakmanın verdiği psikolojik etkiyi artırmamak için dinginleştirici olsa da açık pembe ve şeftali tonları tercih edilmesi uygun değildir. Bunun yanı sıra bu renk kombinasyonları eğlence mekanlarında, bu mekanları kullanan kullanıcıların genellikle enerjisi yüksek ve hayata bağlı ruh hali içinde bulunan bireyler olmasından dolayı, kullanılırsa bu bireyler üzerinde de enerjiyi düşürücü, uyku getirici etkiler yaratabilecek olmasından dolayı kullanıcıları olumsuz etkileyebilmektedir.

Başka bir örnek verecek olursak; psikolojik olarak enerjisi yüksek, iyi hisseden bir kullanıcı kırmızı rengin yoğun olarak kullanıldığı bir mekanda daha dışa dönük, daha hayata bağlı hissederken; öfkeli bir ruh halinde bulunan bir kullanıcının zihnindeki kızgınlık ve saldırganlık dürtülerini daha çok harekete geçirici bir etki yaratabilmektedir (Alici, 2019). Bu nedenle kırmızı, örneğin, ruh ve sinir sağlığı hastanelerinde kullanıldığında orada bulunan hastaların şiddete eğilimli yanlarını tetikleyebileceği için çok tehlikeli sonuçlar doğurabilecekken; daha yaşam enerjisi yüksek kullanıcıların bulunduğu anaokulu gibi mekanlarda yaratıcılığı artırıcı, sosyalleşmeye teşvik edici etkiler yaratacağı için olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla, psikolojik açıdan farklı durumlarda olan kullanıcıların üzerinde mekanda kullanılan renklerin farklı etkiler yarattığı ve bu nedenle kullanıcı psikolojisinin mekan tasarımcıları için en çok üzerinde durulması gereken değişkenlerden biri olduğu ortadadır.

3.1.2.2 Kullanıcının Geçmiş Deneyimleri ve Anıları

Bir olayın algılanması, daha önceleri yaşanan olaylar ve tecrübelerle ilgi kurularak gerçekleşir (Alakuş, 2009). Renk beğenisi de bir algı olduğu için durum benzer şekildedir. Kullanıcıların beğendiği veya onlara çeşitli duygular hissettiren renkler de birbirinden farklıdır çünkü geçmişteki renk deneyimleri, bu deneyimlerde hissettikleri duygular ve psikolojik aktiviteleri sonucunda renklere yaklaşımları şekillenmiştir. Kullanıcılardan birine güzel ve etkileyici gelen renk, bir başkasına kötü ve itici gelebilir. Bu durum renklerin etkisinden çok kişinin psikolojik aktiviteleri sonucudur (Alici, 2019).

Renk küçük bir alanı kaplıyor olsa dahi, kişi önemli bir anısıyla bağdaştırdığı rengi hemen fark eder (Özdemir, 2005b). Böylece bu renk ona geçmişte o olayı yaşarken hissettiği duyguları hatırlatır ve o mekanı kullandığı süre boyunca içinde bulunduğu psikolojik durum da bundan etkilenir. Örneğin, daha önce yangın felaketini yaşamış ve bundan zor kurtulmuş biri mekanda turuncu ve kırmızı tonlarında renklerle karşılaştığında kendini kötü hissedebilir (Alakuş, 2009). Benzer şekilde, kendisine çocukluk döneminde sevdiği bir oyuncakçı veya sevdiği bir parkı hatırlattığı için yeşil ile olumlu çağrışımları olan biri, renk seçimi yaparken yeşil rengi tercih etmeye daha yatkın olabilmektedir.

3.1.2.3 Kullanıcının Kişiliği

Kişilik ve renk tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma vardır. Örneğin, Lüdecke ve Von Castell (2021), 10.000'den fazla katılımcının yer aldığı geniş çaplı bir çalışma gerçekleştirmiş ve kişilik özelliklerinin renk tercihleriyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Spesifik olarak, açıklığı yüksek olan bireylerin daha karmaşık ve yoğun renkleri tercih etme eğiliminde olduklarını, nevroklikli yüksek olanların ise daha koyu ve daha az doygun renkleri tercih etme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Ek olarak, dışadönüklüğün kırmızı, turuncu ve sarı renklerle pozitif olarak ilişkili olduğunu, uyumluluğun ise mavi ve mor renklerle pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Benzer şekilde Taylor, Sinclair ve Merriman (1999) kişiliğin renk-duygu ilişkileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Nevrotikliği yüksek olan bireylerin olumsuz duyguları daha koyu renklerle ilişkilendirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu, dışadönüklüğü yüksek olanların ise olumlu duyguları daha parlak renklerle ilişkilendirme olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, açıklığı yüksek olan bireylerin daha çeşitli bir renk sözlüğüne sahip olma eğiliminde olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Bu da renk nüanslarına daha fazla uyum sağlayabileceklerini göstermektedir.

Saunderson ve Smith (2013) tarafından yapılan bir başka araştırma, genç yetişkinler arasında kişiliğin renk tercihleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Duygu arayışı fazla olan bireylerin daha parlak renkleri tercih etme eğiliminde olduklarını, nevroklikli yüksek olanların ise daha koyu ve daha az doygun renkleri tercih etme eğiliminde olduklarını ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca dışadönük kişilikteki bireylerin kırmızı, turuncu ve sarı renklere daha çok ilgi duyduğunu, açıksözlü karaktere sahip bireylerin mavi ve yeşil tonlarına ilgi duyduğu ortaya çıkarılmıştır.

1947'de yaptığı renk testi çalışması sonucunda psikolog Dr. Max Lünscher renklerin duygusal anlamlara sahip olduğunu ve insanların seçtikleri renklerin karakterlerini yansıttıklarını ortaya koymuştur. Lünscher, insanların karakter çeşitlerini 4 renk üzerinden 4 ana başlığa ayırmıştır ve bu renklerin tanımladıkları karakter özelliklerine sahip insanların o rengi daha çok seçtiğini ve o renge daha çok ilgi duyduğunu savunmuştur (Özdemir, 2005b). Lünscher'in karakter çeşitlerini kategorize etmekte kullandığı 4 renk sarı, yeşil, kırmızı ve mavidir.

Kırmızı kişilik tipindeki kişiler genellikle kırmızı renge daha fazla ilgi duyarlar. Bu kişilik tipine direkt kişilik de denmektedir. Bu kişiler kararlı, sonuç odaklı ve başkalarını yönlendirmeyi seven kişiler olup, duygularını dışa göstermeme eğilimindedirler.

Sarı kişilik tipindeki kişiler genellikle sarı renge daha fazla ilgi duyarlar. Bu kişilik tipine coşkulu kişilik de denmektedir. Bu kişiler eğlenceli, iyi vakit geçirmeyi seven, coşkulu ve yaratıcı kişilerdir. Çabuk sıkılan bir yapıya sahiptirler.

Yeşil kişilik tipindeki kişiler genellikle yeşil renge daha çok ilgi duyarlar. Bu kişilik tipine ilgili kişilik de denmektedir. Bu kişilik tipine sahip olanlar genellikle ilişki odaklı, dostluğa çok önem veren, grup çalışmasına yatkın, başkalarının duygularına fazla değer veren ve kırılgan kişilerdir.

Mavi kişilik tipindeki kişiler genellikle mavi renge daha çok ilgi duyarlar. Bu kişilik tipine sistemli kişilik de denmektedir. Bu kişilik tipine sahip olanlar genellikle mükemmeliyetçi, detaylarla ve mantıkla daha çok ilgilenen, fazla dikkatli, risk almaktan hoşlanmayan ve duygularını başkalarına göstermekten kaçınan kişilerdir. Genel olarak, bu çalışmalar kişilik özelliklerinin bireysel renk tercihlerini şekillendirmede önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu etkilerin altında yatan mekanizmaları tam olarak anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulsa da, bunlar renk algısı ve estetiği çalışırken bireysel farklılıkları dikkate almanın önemini vurgulamaktadır.

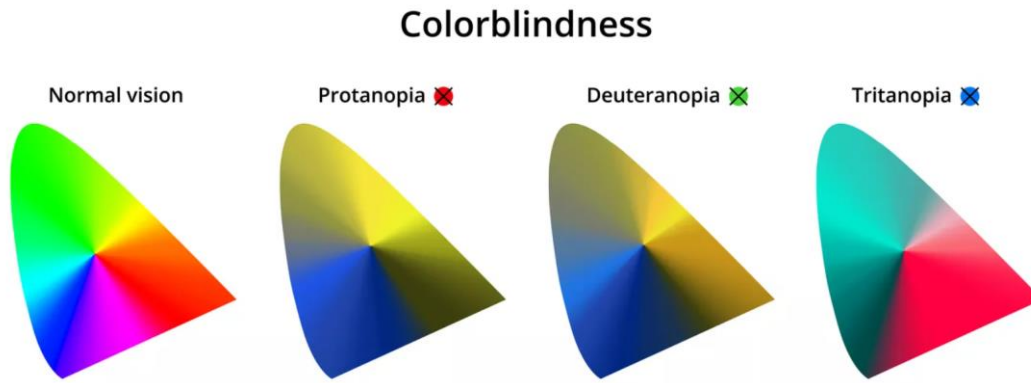
3.1.2.4 Kullanıcının Sağlık Durumu

Renk seçimi konusunda dikkate alınması gereken değişkenlerden biri de kullanıcının sağlık koşullarıdır. Beyindeki ve gözdeki birtakım bozukluklar çevresel algıyı büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Bu bozuklukların en çok etkilediği çevresel algı bileşenlerinden biri de renk algısıdır. Bu yüzden, mekânda renk seçimi yapılırken kullanıcıların bu renklere yönelik algısını etkileyecek bir sağlık sorunu olup olmadığının dikkate alınması önemlidir. Örneğin; Parkinson hastalığı, kokain yoksunluğu, şizofreni gibi hastalıklara sahip bireylerde dopaminerjik düzensizlik olduğundan renk algılaması ve ayırdı konusunda problemler gözlenmektedir. Parkinson hastaları ve kokain yoksunluğu rahatsızlığına sahip bireyler mavi rengi algılamakta problem yaşarken, şizofreni hastaları kırmızı, yeşil ve mavi başta olmak

üzere genel renk algılamasında ileri düzeyde sorun yaşamaktadır (Kogata & Lidaka, 2018). Bundan dolayı, psikiyatrik rahatsızlıkların tedavisine yönelik bir sağlık kurumu mekanı tasarlanırken veya bu hastalıklara sahip bireylerin çoğunlukla kullanacağı mekanlara yönelik renk seçiminde bunlar göz önüne alınmalıdır. Bunun yanı sıra görme sinirlerinin iltihabı sonucunda oluşan ve renk görmenin azalmasına neden olan optik nörit hastalığı ve kırmızı ve yeşil rengin birbirinden ayırt edilememesine neden olan renk körlüğü hastalığı gibi göz hastalıkları da renk algısını etkilemekte ve kullanıcıların bu rahatsızlıklardan birine sahip olup olmaması renk seçiminde dikkate alınması gereken faktörlere girmektedir (Url-1).

Renk seçiminde dikkate alınması gereken sağlık problemlerini genel olarak aşağıdaki şekilde sınıflandırıp bunların renk ve kullanıcı arasındaki ilişkiye olan etkilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

Görme Bozuklukları: Görme bozukluğu olan kişiler belirli renkleri algılamakta veya farklı tonları ayırt etmekte güçlük çekebilirler. Görmeleri daha kolay olan veya daha fazla öne çıkan renkleri tercih edebileceklerinden, bu durum renk tercihlerini etkileyebilir (Tanabe, Kashima & Yoneda, 2003).

Şekil 3.1 : Bazı görme bozukluklarına göre renk algısı (Url-16).

Nörolojik Rahatsızlıklar: Otizm, Alzheimer hastalığı ve Parkinson hastalığı gibi nörolojik durumların renk algısını ve tercihlerini etkilediği gösterilmiştir. Örneğin, otizmli insanlar belirli renklere karşı daha fazla duyarlı olabilirken, Alzheimer hastalığı olan insanlar beyinlerini uyarmak için daha parlak renkleri tercih edebilirler (Bertone & Faubert, 2006).

Mental Rahatsızlıklar: Depresyon ve kaygı gibi akıl sağlığı koşulları da renk tercihlerini etkileyebilir. Örneğin, depresyonu olan kişiler daha yumuşak veya daha koyu renkleri tercih ederken, kaygısı olan kişiler daha parlak veya daha sakinleştirici renkleri tercih edebilir (Vernon & Barber, 2016).

Kronik Hastalıklar: Kronik hastalığı olan kişiler, durumlarının fiziksel ve duygusal bedeli nedeniyle renk tercihlerinde değişiklikler yaşayabilir. Örneğin, kronik ağrısı olan kişiler yatıştırıcı ve sakinleştirici renkleri tercih ederken, kronik yorgunluğu olan kişiler kendilerini daha enerjik hissetmelerine yardımcı olması için daha parlak renkleri tercih edebilir (Kwallek & Robbins, 1988).

3.2 BÖLGESEL DEĞİŞKENLER

Toplumları çeşitli açılardan birbirinden ayıran farklılıklar renk psikolojisinde farklılıklara yol açmaktadır.

Dil, din, kültürel yapı farklılıkları, coğrafi yapı, moda, toplumsal değer yargıları ve toplumsal semboller gibi toplumların kendine özgü özellikleri bu farklılıklara örnek olarak verilebilir. Bütün bu parametreler değiştikçe renklerin anlamları ve kullanıcıların renge bakış açıları ve psikolojik olarak renklerden etkilenme şekilleri de toplumdan topluma değişmektedir.

3.2.1 İklim ve Coğrafi Konum

İklimin renk seçimi üzerindeki etkisi karmaşıktır ve sıcaklık, nem ve diğer çevresel değişkenler dahil olmak üzere bir dizi faktörden etkilenebilir. Genel olarak araştırmalar, daha soğuk, daha kuru iklimlerde yaşayan insanların mavi, yeşil, mor, gri gibi daha soğuk renkleri tercih etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu renkler, sıcak ve nemli ortamlarda yatıştırıcı olabilen sakinlik ve dinginlik duygusuyla ilişkilendirilir. Buna karşılık, daha sıcak iklimlerde yaşayan insanlar kırmızı, turuncu ve sarı gibi daha sıcak renkleri tercih etme eğilimindedir. Bu renkler, soğuk ve karanlık ortamlarda rahatlatıcı olabilecek sıcaklık ve enerji ile ilişkilendirilir (De Bortoli & Maroto, 2001). Bunun birkaç nedeni olabilir. Örneğin, daha sıcak ve daha nemli iklimlerde, parlak ve cesur renkler, bu tür koşullarda arzu edilen nitelikler olan enerji, sıcaklık ve canlılıkla ilişkilendirildiği için daha çekici olabilir. Buna karşılık, daha serin ve kuru iklimlerde, daha yumuşak ve daha az

doygun renkler, bu koşullarda daha çok istenen sakinlik, rahatlama ve dinginlik ile ilişkilendirildiği için tercih edilebilir (Alici, 2019). Fizyolojik olarak bunun nedeni, insan gözünün daha parlak ışık koşullarında renge karşı daha duyarlı olması ve yüksek nemin renk doygunluğu algısını artırmasıdır. Ayrıca farklı iklimlerdeki doğal ortam da renk tercihlerini etkileyebilir çünkü o bölgelerde yaşayan kişiler yaşadıkları çevrede daha çok maruz kaldıkları renkleri kendilerine daha yakın hissetmeye meyilli olurlar. Örneğin, yemyeşil bitki örtüsü ve parlak çiçeklerin olduğu bölgelerde yaşayan insanlar daha cesur, canlı renkleri tercih etmeye yatkınken; kurak, çöl bölgelerinde yaşayan insanlar toprakı, yumuşak tonları yoğunluklu olarak tercih edebilir. Benzer şekilde, iklimle de iç içe bir şekilde ilişkili olarak, coğrafi konum da renk tercihlerini ve beğenisini etkilemektedir. Kıyı kesimlerde yaşayan insanlar deniz ve doğa ile ilişkilendirilen mavi ve yeşil renkleri tercih etme eğilimindedir. Buna karşılık, kentsel alanlarda yaşayan insanlar gri, siyah ve beyaz gibi modernlik ve brütalizm ile ilişkilendirilen renkleri tercih etmeye meyillidirler. Aynı şekilde dağlık bölgelerde yaşayan kişiler de kahverengi ve yeşil gibi doğa ve çevre ile ilişkilendirilen toprak tonlarını tercih etme eğilimindedir (Schloss & Palmer, 2017).

3.2.2 Akımlar ve Dönem Stilleri

Yüzyıllar boyu, dünya üzerinde çeşitli coğrafyalarda ve çeşitli zaman dilimlerinde moda olan, yani insanlara o dönem çekici gelen renkler zaman içerisinde değişim göstermiştir. Trendler sürekli olarak değiştikçe bazı renkler yalnızca belirli bir dönem çekici gelmiş ve çok tercih edilmiştir (Kodžoman, Hladnik, Pavko Čuden, & Čok, 2022). Dönem stilleri renk tercihleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Farklı zaman dilimleri, farklı moda ve tasarım trendleri hangi renklerin moda olduğunu belirler. Örneđin dinin günlük yaşam üzerindeki etkisinin çok fazla olduğu dönemlerde din ve renk arasında çok çeşitli sembolik bağlantılar vardır. Örneđin Ortaçađ'da mor renk asaleti sembolize eder. Ortaçađ'ın ilk dönemlerinde başpiskoposlar kendi mevkilerine uygun mor rengi kullanmışlardır. Katolik kilisesinde bir din adamı hiyerarşide ne kadar yükselirse, cüppesinde mor tonlar ve benekler artmaktadır. Katolik inancına göre de eflatun yasin rengidir (Alici, 2019). Dünya üzerinde yüzyıllar boyunca çok çeşitli stiller ortaya çıkmış ve belirli bir zaman aralığında belirli coğrafyalarda bu stiller etkisini sürdürmüş ve bir süre sonra

popülerliğini yeni stillere bırakmışlardır. Ortaya çıkan bu dönem stillerinde hakim olan popüler renkler de aynı şekilde değişmektedir.

Yıllara göre dünya üzerinde moda haline gelmiş bir takım stiller ve bu stillerin kullandığı renkler şu şekilde örneklendirilebilir:

Rönesans (1400-1600'ler): Rönesans döneminde kırmızı, mavi ve yeşil gibi renkler popülerdir ve genellikle bir derinlik ve zenginlik duygusu yaratmak için kombinasyon halinde kullanılmıştır. Altın ve gümüş gibi metalik renkler de bu dönemde sıkça kullanılan renkler arasındadır.

Şekil 3.2 : Rönesans Dönemi yapılarından Ducal Kalesi cephesinde renk kullanımı (Chorowska & Legendziewicz, 2023).

Rokoko (1730'lar-1760'lar): Bu tasarım akımı, hareketin lüks, zarafet ve havailik üzerindeki vurgusunu yansıtan açık mavi, pembe ve sarı gibi pastel renkleri kullanmıştır.

Viktorya Dönemi (1837-1901): Viktorya döneminde siyah, yas için popüler bir renk haline gelmiş ve ölümlle olan bu ilişkisi, resmi giyim için popüler bir renk haline gelmesine yol açmıştır. Koyu kırmızı, mor ve yeşil gibi zengin, mücevher tonlu renkler de dönemin zenginlik ve zarafete olan hayranlığını yansıtan renklerdir.

Art Nouveau (1890'lar-1910'lar): Bu tasarım akımı, yumuşak yeşiller, pembeler ve maviler gibi pastel renkleri kucaklayarak, hareketin doğal formlara ve güzelliğe verdiği önemi yansıtmıştır.

Şekil 3.3 : Bir Art Nouveau akımı ürünü olan Majolikahaus'un cephesinde renk kullanımı, Otto Wagner, Viyana (Url-18)

Bauhaus (1920'ler-1930'lar): Bu tasarım akımı, hareketin işlevsellik, basitlik ve evrensellik üzerindeki vurgusunu yansıtan kırmızı, mavi ve sarı gibi ana renkleri ağırlıklı olarak kullanmıştır.

Art Deco (1920'ler-1930'lar): Caz Çağı'nın heyecanını ve enerjisini yansıtan parlak, zıt renkler ve geometrik şekilleri benimseyen bu tasarım akımına altın sarısı, parlak gri, siyah, beyaz, nane yeşili, toz pembe gibi renkler eşlik etmiştir.

Orta Yüzyıl Modernizmi (1940'lar-1960'lar): Bu tasarım akımı, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemin iyimserliğini ve coşkusunu yansıtan turuncu, turkuaz ve sarı gibi parlak, cesur renklerin çokça kullanıldığı ve moda olduğu bir dönemdir.

Grunge (1990'lar): Bu moda akımı, hareketin 1980'lerin parlak, cilalı renklerini reddetmesini yansıtan kahverengi, zeytin yeşili ve bordo gibi yumuşak, toprak tonlarını kullanmıştır.

Milenyum (2010'lar): Uçuk pembenin yumuşak bir tonu olan ve milenyum pembesi olarak adlandırılan renk tonu, mavinin cam göbeği olarak adlandırılan tonu, altın ve gümüş rengi gibi metalik renkler ve neon renkler 2000'li yılların başından itibaren başlayan ve Milenyum Çağı olarak adlandırılan dönemde sıklıkla kullanılmıştır.

Cottagecore (2020'ler): Bu moda ve tasarım trendi, adaçayı yeşili, lavanta ve soluk sarı gibi yumuşak, sessiz renkleri kucaklayarak hareketin doğal, organik formlara ve sadeliğe ve özgünlüğe dönüşünü vurgulamaktadır.

3.2.3 Sosyokültürel Değişkenler

Sosyokültürel değişkenler; toplumun değer yargıları ve inanç etkisi, kültürel ve tarihi değişkenler ve linguistik değişkenler olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

3.2.3.1 Toplumun Değer Yargıları ve İnanç Etkisi

- Renklerin Toplumsal Sembolik Anlamları

Toplumdan topluma, çağdan çağa değişen renk ve biçim anlamları, sembolleri vardır. Her toplumda renklerin ifade ettiği anlamlar, hatırlattığı nesnelere ve kavramlar farklıdır. Bazı benzerlikler olsa da ülkelerin geçmişi, kültürü, tanıklık ettiği tarihi olaylar gibi bileşenler yüzyıllar boyunca sentezlenerek günümüzdeki toplumsal sembolik anlamları oluşturmuştur. Renklerin toplumsal anlamlarının ve çağrıştırdığı şekiller, nesnelere ve kavramların bazı toplumlarda benzerlik göstermesinin sebebi ise ortak bir geçmişten veya benzer bir kültürden, inançtan gelmiş olmaları olabilmektedir. Örneğin; sarı renk Hindistan'da başarıyı, Mısır ve Arap ülkelerinde zarafet ve asaleti çağrıştırırken, ABD ve Avrupa ülkelerinde uyarı ve korkaklık anlamına gelmektedir. İtalya'da yazı akıllara getirirken, Ukrayna'da hayırseverlik, Almanya'da kıskançlık kavramlarını çağrıştırmaktadır (Url-3). Kırmızı renk Çin'de mutluluk ve kutlama duygularını çağrıştırırken, Japonya'da öfke ve tehlike hislerini sembolize etmektedir (Özdemir, 2005b).

Şekil 3.4 : Çin'de kutlamalardan bir görsel (Url-19).

Renklerin toplumsal sembolleri ve anlamları kullanıcıya farklı hisler çağrıştırabildiği için mekan tasarımında kullanıcı kitlesinin hangi toplumun veya toplumların üyesi olduğunu bilmek ve buna yönelik renk tercihlerinde bulunmak önemlidir.

Bazı ülkelere göre renklerin ifade ettiği anlamlar, çağrıştırdığı nesnelere ve kavramlar aşağıdaki tabloda listelenmiştir (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1: Ünelere Göre Renklerin İfade Ettiği Anlamlar ve Sembolik Çağrışımlar (De Bortoli & Maroto, 2001) (Genç, 1997).

Bölge / Ülke	Renk	İfade Ettiği Anlamlar	Sembolik Çağrışım Örnekleri
Kuzey Amerika, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada	Kırmızı	Heyecan, uyarı, seks, tutku, güvenlik kurtarma, sıcak, baharatlı	Kanada bayrağının rengi ve Kanada Kraliyet Dağ Polisi üniforması
	Sarı	Görünürlük, uyarıcı, mutlu, güneşli, korkaklık	ABD'de sinyal vermek için kullanılır, polis alanı, taksilerin rengi; sevilen kişinin eve dönmesinin sembolü olarak sarı kurdele

	Mavi	Güvenilir, resmi iş, felsefe, rahatlatıcı	ABD posta kutuları, üniformalar, mavi kurdele, blues söylemek
	Yeşil	Çevreci, açık havada, maskülenlik, tazelik, sağlıklı, kıskançlık, deneyimsizlik	Para, doğa, otoyol işaretleri
	Turuncu	Görünürlük, canlandırıcı, tehlike	Gün batımları, meyve, otoyol işaretleri, hapisane üniformaları
	Mor	Asalet, cesaret, hukuk, aşırı	Cesaret madalyası, kolej renkleri
	Pembe	Feminenlik, çocukluk, eğlence, tatlılık, eşcinsellik	Kız bebek, şekerleme, eşcinsellik hareketi
	Kahverengi	Donukluk, sıkıcı, doğurganlık, güç, işlenmemiş, yoksulluk	Milli Park işaretleri, kahve ambalajı
	Altın Rengi	Para, zenginlik ışıltısı	Takı, mimari, likör, çikolata
	Siyah	Ölüm, kötülük, günah, hiçlik, iş, yetişkin, resmi, seksi	Giyim
	Beyaz	Temiz, saf, zarif, antiseptik	Kağıt, bina duvarları, yatak takımları
Birleşik Krallık	Kırmızı	Güç, otorite, hükümet, görünürlük, huysuzluk	Posta kutuları, kızıl saçlar, otobüsler, telefon kulübeleri
	Sarı	Görünürlük	Yağmurluklar, Plastik Eşyalar
	Mavi	Sakin, ağırbaşlı, edepli	İskoç savaş boyası, resmi giyim
	Yeşil	çevre, Katoliklik, kalite	Dört yapraklı yonca, cüce cinler
	Kahverengi	Dünya, dürüstlük, manuel iş gücü	Toprak

	Altın Rengi	Kraliyet	Kraliyet Eşyaları
	Mor	Kraliyet	Kraliyet Eşyaları
	Siyah	Yas, ölüm, haysiyet	Giyim, taksiler
	Beyaz	Boş zaman, spor, barış	Spor giyim, keten, dantel
	Turuncu	Sofistike, zarafet, geleneksel, lezzetli, güç	Beton, giyim, endüstriyel şehir
Fransa	Kırmızı	Kan, tutkulu aşk, şehvet	Ruj, giyim
	Sarı	Yaz, neşe	Meyve, posta kutuları
	Mavi	Su, güvenilirlik, güven	Sokak tabelaları, takılar
	Yeşil	Dış mekan	Park bankları, çatılar
	Altın Rengi	Dekorasyon, ışık, lüks	Şampanya, Paris "City of Lights" olarak bilinir.
	Turuncu	Toprak	Çömlekçilik, figürinler
Japonya	Kırmızı	Kan, tutku, özveri, güç	Ankesörlü telefonlar, boya,
	Sarı	Güneş ışığı, doğa	Çiçekler, giyim, bahçivanlık
	Turuncu	Aşk, mutluluk	Giyim
	Mor	Krallık	Çiçekler
	Pembe	Bahar, kadınlık, gençlik, sağlık	İç çamaşırı, çiçekler, giysiler
	Kahverengi	Toprak, güç, dayanıklılık	Ahşap
	Altın Rengi	Dekorasyon zenginlik, prestij	Takı
	Siyah	Yokluk, gece, bilinmeyen, gizem, öfke	Elektronik, giyim
	Beyaz	Ölüm, yas	Arabalar
Hindistan	Kırmızı	Doğum, bereket	Gelinlik, kına, saç rengi

	Sarı	Güneş	Taksi, zerdeçal baharatı
	Mavi	Gökler, aşk, gerçek, merhamet	Krishna'nın derisi
	Yeşil	Doğa	Bitkiler, ekinler
	Pembe	Mutluluk, umut	Ganesh'in doğum günü kutlaması tozu
	Turuncu	Ölüm, isyan+C72	Hindu rahiplerinin cübbeleri, ölmüş evli kadın kefeni
	Siyah	Tembellik, öfke, hoşgörüsüzlük	Alkol, Sudra (dokunulmaz servet)
	Beyaz	Yaratılış, yeniden doğuş, ışık, huzur, reenkarnasyon	Brahman (en yüksek kast), gıda, süt ürünleri
Türkiye	Beyaz	Saflık, masumluk, temizlik	Barış, düğün, cenaze
	Kırmızı	Aşk, tutku, enerji, bağımsızlık	Osmanlı Devleti, bayrak
	Sarı	Mutluluk, eğlence, güç, sıcaklık, yaz	Dünyanın merkezi, güneş
	Mavi	Huzur, sakinlik, kem göz	Çini, nazar boncuğu, deniz
	Yeşil	Doğa, din, dengeli beslenme, onaylama, açma	Tarım, orman, geleneksel desenler, seramik, islamiyet, ordu
	Siyah	Yas, ölüm, sofistike	Mozaik, baş örtüsü, ders tahtası

- Renklerin Toplumsal Değer Yargılarına Göre Anlamları

Renkler, dünyadaki çeşitli toplumlarda büyük önem taşır ve anlamları, toplumsal değer yargılarına bağlı olarak değişebilir. Örneğin, bazı toplumlarda belirli bir renk, derin anlam ve önem taşıyan dini veya kültürel geleneklerle ilişkilendirilebilir. Bazı toplumlarda ise bir renk siyasi bir ideoloji veya hareketle ilişkilendirilebilir.

Toplumlar geçmişlerine ve kültürel deneyimlerine dayanarak renklere anlam yükleyebilmektedir (Özer, 2012). Örneğin, çok büyük, yıkıcı bir savaş yaşamış bir toplum kırmızıyı kan ve fedakarlıkla ilişkilendirirken, güçlü bir dini geleneğe sahip bir toplum, rengi maneviyat ve bağlılıkla ilişkilendirebilir. Ayrıca, bir toplumun

belirli özelliklere verdiği değer de renklerin anlamını etkileyebilir. Örneğin tutku, enerji ve güce değer veren bir toplum kırmızı rengi bu özelliklerle ilişkilendirirken, barış, uyum ve sükunete değer veren bir toplum mavi rengi bu niteliklerle ilişkilendirebilir. Genel olarak, renklerin anlamları kalıtsal değildir, daha ziyade toplumlar tarafından toplumların kültürel deneyimlerine, tarihlerine ve değerlerine dayalı olarak atanır. Bu anlamlar, toplumsal değerler ve kültürel deneyimler geliştikçe zaman içinde değişebilir. Örneğin, eski zamanlarda padişahların kıyafetleri çok canlı renklerdeyken, günümüzde bir devlet başkanının kıyafetlerinin çok canlı renklerde olması ciddiyetsizlik olarak algılanır. Ayrıca, orta yaş üstü kişilerin parlak kırmızı renkli kıyafetler giymesi yadırganır. Bunun toplum tarafından hoş karşılanmamasının nedeni, kırmızı giyen kişinin kendini ön plana çıkarma, dikkat çekme isteğinden kaynaklandığı düşüncesine dayanır (Özdemir, 2005b). Bazı toplumlarda toplumsal değer yargılarına göre belirli renklerin çağrıştırdığı anlamlar tabloda gösterilmiştir (Çizelge 2.1).

Çizelge 3.3: Farklı Topumlarda Değer Yargılarına Göre Renklerin Anlamları (Özdemir, 2005).

Toplum	Kırmızı	Mavi	Yeşil	Sarı	Beyaz
ABD	Tehlike	Cesaret, Tatlı, Sakin, Otorite	Emniyet, Güven, Ekşilik	Uyarma, Korkaklık	Saflık
Fransa	Asalet	Özgürlük, Barış	Suçluluk	Hazırlayıcı	Tarafsızlık
Mısır, Arap Toplulukları	Ölüm	Erdem, İnanç, Gerçek	Verimlilik, Güç	Başarı	Sevinç
Hindistan	Yaşam, Yaratıcılık		Refah, Varlık, Verimlilik	Zarafet, İtibar, Asalet, Çocuksuluk	Ölüm, Temizlik
Japon	Öfke, Tehlike	Utanç, Aşağılık	Gelecek, Gençlik, Enerji	Doğum, Zenginlik, Güç	Ölüm, Temizlik
Çin	Mutluluk, Kutlama	Gökyüzü, Bulut	Hanedan, Kral, Onur		

- Renklerin Dinlerdeki Anlamları

Renkler dünya üzerinde var olan tüm dinlerde ve inanç sistemlerinde önemli bir yere sahiptir. Kutsal düşünceleri iletmek, belirli bir ruh hali veya atmosfer yaratmak ve inananları inançlarına ve kültürel miraslarına bağlamak için sembolik, duygusal ve ruhsal olarak kullanılırlar. Renkler dini ritüellerde, törenlerde ve dini sanat eserlerinde çok farklı açılardan karşımıza çıkmaktadır ve hatta bazı inanç sistemlerinde kutsal veya ilahi olarak kabul edilen renkler vardır. Farklı dinlerin kendilerine özgü renk sembolizmi ve çağrışımları bulunmaktadır ve renklerin anlamları kültürel ve bölgesel bağlamlara göre değişebilir. Genel olarak, dinde renk kullanımı birçok dini geleneğin önemli bir parçasıdır ve bu geleneklerin manevi ve kültürel önemini derinleştirmeye hizmet eder.

Renklerin dinlerdeki ve inanç sistemlerindeki anlamları değişmektedir. Bazı inanç sistemlerinde bazı renklerin bir takım açılardan anlamları benzerlik gösterebilse de her din ve inanç renklere kendine özgü anlamlar yüklemiştir. Renklerin başlıca dinlerdeki anlamlarına daha yakından bakılacak olursa:

- İslamiyette; yeşil genellikle cennet, yenilenme ve yaşamla ilişkilendirilir. Yaşamın ve doğanın bir sembolüdür ve İslam sanatında ve mimarisinde sıklıkla kullanılır (Url-2). Yeşil renk aynı zamanda Hz.Muhammed ile ilişkilendirilir ve kutsal bir renk olarak kabul edilir (URL-1). Siyah genellikle yas, ölüm ve tevazu ile ilişkilendirilir. Ayrıca gücü ve otoriteyi sembolize etmek için kullanılır. Siyah renk, İslami giyimde, özellikle de kadın başörtüsünde yaygın olarak kullanılmaktadır. Beyaz; saflık, masumiyet ve barış ile ilişkilidir. İslami düğünlerde, cenazelerde ve diğer dini törenlerde sıklıkla kullanılır. Beyaz renk aynı zamanda yeşil ile birlikte Hz. Muhammed'i sembolize etmek için kullanılır ve kutsal bir renk olarak kabul edilir. Kırmızı; tehlike, uyarı ve cesaretle ilişkilendirilir. Kırmızı renk İslam sanatı ve mimarisinde, özellikle İran ve Türk halılarında da kullanılmaktadır. Sarı; bilgelik, bilgi ve mutlulukla ilişkilidir. Genellikle aydınlanmayı ve bilgi arayışını sembolize etmek için kullanılır. Sarı renk, başta Osmanlı seramik ve çinileri olmak üzere İslam sanatı ve mimarisinde sıkça kullanılmaktadır.
- Hristiyanlıkta; beyaz, masumiyet ve kutsallıkla ilişkilendirilir. Noel ve Paskalya mevsimlerinin yanı sıra vaftizler, düğünler ve diğer dini törenler için kullanılır.

Kırmızı; fedakarlık, kan ve ateşle ilişkilendirilir. Pentekost sırasında ve Mesih için kanlarını döken şehitlerin ve azizlerin bayramlarında kullanılır. Yeşil; büyüme, yenilenme ve yaşamla ilişkilendirilir. Noel ile Lent arasındaki zaman olan Olağan Zaman'da kullanılır ve aynı zamanda umudu ve yeni başlangıçları sembolize eder. Mor; kefare, yas ve kraliyet ile ilişkilendirilir. Advent ve Lent mevsimlerinin yanı sıra cenaze törenleri ve diğer ciddi günler için kullanılır. Mavi; göksel lütuf, barış ve umutla ilişkilendirilir (Url-2). Bazen Advent'te ve Kutsal Meryem'in bayramlarında kullanılır. Altın rengi; ilahi güç, ihtişam ve zenginlik ile ilişkilendirilir. Noel ve Paskalya mevsimlerinde olduğu kadar, Mesih'in veya Kilise'nin yaşamında özel bir rolü olan azizlerin bayramlarında da kullanılır (Albayrak, 2008).

- Yahudilikte; mavi, ilahi varlık ve gökle ilişkilendirilir (Url-2). Bazen kutsallığı, saflığı ve sadakati temsil etmek için de kullanılır. Mavi renk İsrail bayrağında bulunur ve tallitot (Yahudi dua şalları) ve diğer dini objelerde kullanılır. Beyaz; saflık, masumiyet ve kutsallıkla ilişkilendirilir. Kutsal Günlerde (Rosh Hashanah ve Yom Kippur), düğünlerde ve kutlama yapılan özel günlerde kullanılır. Kırmızı; günah, kan ve fedakarlık ile ilişkilendirilir. Fısıh bayramında kurbanlık kuzunun kanını, Şavuot bayramında ise Sina Dağı'nın ateşini ve dumanını temsil etmek için kullanılır. Altın rengi; zenginlik, güç ve krallık ile ilişkilendirilir. Tevrat parşömenlerini, mezuzotu (kutsal metin pasajlarını içeren dekoratif kutular) ve diğer kutsal nesnelere süslemek için kullanılır. Siyah; yas ve kederle ilişkilendirilir. Yas zamanlarında siyah giysiler giyilir ve sürgünün karanlığını ve kederini sembolize etmek için kullanılır. Yeşil; büyüme, yenilenme ve yaşamla ilişkilendirilir. Baharın gelişini ve doğanın yenilenmesini kutlayan Tu B'Shevat tatilinde kullanılır (Url-1).

Şekil 3.5 : Yahudilere ait bir kutlamadan bir görsel (Url-20).

- Budizmde; sarı ve turuncu; cüppesinin rengini temsil ettiği için genellikle Buda'nın kendisiyle aynıdır. Aynı zamanda cömertlik, ahlak ve bilgelik ile birlikte gelir. Kırmızı; tutku, arzu ve bağlantı ile bağlantılıdır. Aynı zamanda Buda'nın öğretilerinin dönüştürücülüğünü ve yaşamın canlılığını temsil eder. Mavi; sonsuzluğu ve inancın sakinleştiriciliğini sembolize eder. Oksimoronik olarak, maviyle ilişkilendirilen duygu öfkedir, ancak renk üzerinde meditasyon yapmanın öfkeyi bilgeliğe dönüştürdüğüne inanılır (Url-1). Yeşil; denge, uyum ve doğal dünya ile yaşamını sürdürür. Buda'nın öğretilerinin iyileştirici gücü yanı sıra büyüme ve canlılığı da temsil eder. Beyaz; saflık, netlik ve askıya alma öğretisini temsil eder. Aynı zamanda Buda'nın öğretilerinin yol açtığı aydınlanmayı temsil etmektedir. Siyah; cehalet ve sanrının yanı sıra zihnin içindeki karanlık duyguları temsil etmektedir (Albayrak, 2008).

Şekil 3.6 : Budizm'de sarı ve turuncu kullanımına bir örnek (Url-17).

3.2.3.2 Kültürel ve Tarihi Değişkenler

- Renklerin Farklı Kültürlerdeki Anlamları

Kültürel farklılıklar renk tercihlerini etkileyen faktörlerden biridir; çünkü farklı kültürlerin tarihlerine, geleneklerine ve çevrelerine bağlı olarak renklerin farklı çağrışımları ve anlamları vardır. Renklerin insanlar üzerinde yaptığı etki, eski zamanlardan beri bilinmektedir ve insanlar yaşadıkları, hissettikleri şeyleri renklere yansıtarak belirtmişlerdir. Tüm duygular dünya üzerindeki bütün insanların yapısında olmasına rağmen sahip olunan, içine doğulan kültür bu duyguların değişik şekilde aktarılmasına ortam yaratmıştır. Bu nedenle renkler farklı kültürlerde farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır (Çalışkan & Kılıç, 2014). Örneğin mavi renk batılı kültürlerde maskülenlikle ilişkilendirilirken Çin kültüründe feminenlikle ilişkilendirilmektedir (Url-4). Bunun yanı sıra, renklerin kültürlere göre anlamları zaman içerisinde o kültürde meydana gelen farklılaşmalar ve yaşanan olaylarla değişim gösterebilmektedir. Örneğin, mor renk bir zamanlar Batı kültürlerinde kraliyet ve lüks ile ilişkilendirilirken, 1960'larda meydana gelen feminist hareketten sonra daha çok feminizmi çağrıştıran bir renk haline gelmeye başlamıştır. Farklı kültürlerde anlamları en fazla olan renkler ve geçmişten günümüze dünya üzerindeki çeşitli kültürlerdeki anlamları ve kullanım şekilleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kırmızı

Kırmızının insanlığın ilk ortaya çıktığı dönemde insanoğlu tarafından algılanan ilk renk olduğu söylenmektedir. Tarih öncesi çağlarda Neandertaller ölülerin bedenlerine kanın ve yaşamın “sıcak” rengini geri vermenin bir yolu olarak kırmızı pigment serpmişlerdir (Url-8). Anglo-Sakson döneminde kırmızının kötülüğe karşı koruduğuna inanılırdı ve nesnelere, ağaçlar ve hatta hayvanlar kırmızıya boyanırken, Avustralya Aborijinleri savaşçıların baltalarını ve mızraklarını sihirli güçlerle donatmak için kırmızı boyayla kaplardı. Bazı kültürlerde kırmızı, etki ve otoriteyi temsil eder. Kırmızı aynı zamanda Chou Hanedanlığı'nın kutsal, canlandırıcı rengiydi. Roma katolik kardinalleri kırmızı şapka takarlar ve krallar genellikle kırmızı giyerlerdi. Antik Roma'da gelinler kırmızı bir duvağa sarılırdı. Bu gelenek hala Yunanistan ve Ermenistan'ın bazı bölgelerinde devam etmektedir. Ayrıca Çin'de gelinlik ve gelin peçeleri kırmızıdır. Bir çocuk doğduğunda görmeye gelen insanlara çifte kırmızı yumurta sunulur. Çin kültürel geleneklerinde kırmızı; iyi şans, mutluluk ve kutlama ile ilişkilendirilir. Ay Yeni Yılı arifesinde, yaşlılar çocuklara kırmızı zarflar vermektedir. Kırmızı Fener, kutlamalar sırasında uğurlu sembolleri yansıtmak için kullanılır. Kırmızı Harf Günü şans getiren olarak kabul edilen günlerden biridir (Yu, 2014). Batı kültüründe kırmızı ve yeşil renkler Noel ile ilişkilendirilir. Roma mitolojisinde ise kırmızı, savaş tanrısı Mars ile ilişkilendirilir. Eski Mısır'da kırmızı, çölün ve kızıl saçları ve gözleri olduğu söylenen yıkıcı tanrı Seth'in rengidir; kırmızı aynı zamanda eski Romalılar için silahlanma çağrısı anlamına da gelmiştir.

- Sarı

Sarı, güneş ve onun hayat veren, üretici güçleri ile ilişkilendirilir. Sarı güneşe birçok kültürde tanrı olarak tapınılmıştır. Yunan mitolojisine göre, güneş tanrısı Helios, gök kubbe boyunca dört ateşli atın çektiği altın bir arabada sarı bir cüppe giymişti. Güneşin parlak sarı ışığı, ilahi bilgeliği kişileştirdi; Meksika kozmolojisinde ise, yağmur mevsiminin başlangıcında, yeniden yeşile dönmeye önce, Dünya'nın yeni kabuğunun rengi altın sarısıydı. Bu nedenle sarı renk, yenilenmenin gizemiyle ilişkilendirilir (Url-9). Çin kültüründe sarı, evrenin merkeziyle ilişkilendirilmiştir ve bir yaratılış efsanesi ilk insanların sarı kilden nasıl yapıldığını anlatır. Budistler için sarı alçakgönüllülüğün rengidir bu nedenle keşişlerin safran cübbelerinde kullanılır.

Tewa Pueblo Kızılderilileri için, yeraltı dünyasına doğru bir yön ile ilişkilendirilen batının rengidir (Yu, 2014).

- Yeşil

Evrensel olarak doğal yaşamının rengi olan yeşil; uyanışları, yeni başlangıçları ve büyümeyi temsil etmektedir. Çin kültüründe baharı sembolize eder. Eski Mısır'da tanrı Osiris'in yeşili dirilişi ve ölümsüzlüğü simgelemektedir. Manevi sembolizmde Peygamber'in ve ilahi takdirin kutsal rengi olduğu için İslam kültüründeki en önemli renktir. Çin kültüründe yeşil, aynı zamanda, yetkilileri yeşil giydiği için Ming Hanedanlığı ile ilişkilendirilen bir renktir. Yeşil aynı zamanda İrlanda'nın simgesel rengi olan "Zümrüt Ada"dır. Renk, İrlanda'nın Büyük Britanya'dan bağımsızlık mücadelesini simgelemektedir (Url-10). Eski Mısırlılar yeşil gözlü kedilerden korkar ve bu yaratıkları öldürmekten suçlu olan herkese ölüm cezası vermiştir (Yu, 2014). Ortaçağ Avrupa'sında yeşil, şeytanla ilişkilendirilmiş ve yeşil renk giymenin uğursuzluk getireceğine inanılmıştır.

- Mavi

Eski Mısır'da tanrılar ve krallar genellikle mavi sakallar ve peruklarla tasvir edilirdi ve Hindu tanrısı Krishna mavi olarak anlatılırdı. Hristiyanlık kültüründe ise barış ve saflığın sembolü olarak Meryem Ana'nın rengidir; İsa mavi giysilerle tasvir edilmiştir. Gerçeğin ve Tanrı'nın sonsuzluğunun simgesi olan mavi, insanın ölümsüzlüğünün de simgesi olarak kullanılmıştır. Türk kültüründe mavinin nazarı etkisiz hale getirdiğine inanılmaktadır. İngiliz geleneklerinde sadakati temsilen gelinlere mavi kıyafetler giydirilmiştir. Çin kültürüne ait sanat eserlerinde şeytanların, hayaletlerin yüzleri maviye boyalıdır (Url-9).

Şekil 3.7 : Eski Mısır dönemine ait duvar çiziminde tanrı tasviri (Url-21).

- Beyaz

Pek çok kültürde beyaz giysiler, sembolik olarak saflık ve gerçekle ilişkilendirilen din insanlarının giydiği kıyafetlerdir. Yeni vaftiz edilmiş Hıristiyanlar beyaz cüppeler giyer ve Kıyamet Günü resimlerinde cennete gidecek olanların ruhları beyaz giysiler içinde tasvir edilir. Papa'nın beyaz giysileri, başkalaşımı ve ihtişamı simgeler Beyaz; batı ülkelerinde gelinler tarafından giyilir (Url-8). Beyaz renk Çin kültüründe sonbaharın ve yaşlılığın da simgesidir. Beyazın saflık ve barış ile çağrışımı birçok din tarafından kullanılmaktadır. “Beyaz güvercin”, büyük tufanın sonunun sembolü olarak Nuh'un hikayesinden gelmektedir. “Beyaz fil” Budizm'de kutsaldır çünkü Buda'nın annesinin rahmine bu formda girdiği söylenmektedir. Eski Mısır'da beyaz, ülkenin büyük bölümünü kaplayan cansız çölü simgelemektedir. Birçok kültürde, ruhun bedeni beyaz bir kelebek veya beyaz bir kuş şeklinde terk ettiğine inanılır (Url-10). Melekler beyaz giyinmiş olarak tasvir edilirken, hayaletler beyaz bir ışık yayar olarak tasvir edilir.

- Siyah

Hemen hemen tüm kültürler siyah ve beyaz arasındaki ikiliği ve karşıtlığı pek çok kavramın tasvirinde kullanmıştır. Mısır kültüründe toprağın ve yağmur bulutlarının siyahlığı, filizlenmenin karanlığını temsil eder. Yunan kültüründe ise zamanı simgeleyen Kronos/Satürn'ün rengidir (Yu, 2014). Batı kültüründe siyah bilinmeyen ve korku gibi pek çok olumsuz çağrışım taşır, bu kültürde ölüm ve yas siyahla sembolize edilir. Elizabeth Dönemi'ndeki veba salgını "Kara Ölüm" olarak isimlendirilmiştir. Yine pek çok kültürde siyah renkli hayvanların uğursuzluk getirdiğine inanılmıştır (Url-10).

- *Renklerin Tarihi ve Politik Anlamları*

Renkler, güçlü mesajlar iletebildikleri ve belirli duygu veya fikirleri uyandırabildikleri için siyasette de önemli bir rol oynamaktadır. Siyasi partiler ve hareketler; değerlerini, ideolojilerini ve halka iletmek istedikleri mesajlarını temsil etmek için sıklıkla belirli renkler kullanır. Örneğin siyasi partilerin logolarında, pankartlarında kullanılan vatandaşlarda uyandırılmak istenen duyguya uygun olarak seçilmektedir.

Tarih boyunca pekçok siyasi hareketin ve ideolojinin temsilcisi olarak renkler kullanılmış ve dünya tarihinde zihinlerde izler bırakan pekçok siyasi olaylar, devrimler zihinlerde birtakım renklerle ilişkilendirilmiştir. Örneğin; Kırmızı renk, 19. yüzyıldan beri sol siyasi hareketlerle ilişkilendirilmiştir. 20. yüzyılın başlarında, Rusya'daki Bolşevikler, sosyalist devrimlerinin bir sembolü olarak kırmızı bayrağı benimsemişlerdir. Bugün dünyadaki birçok sosyalist ve komünist parti, ideolojilerini temsil etmek için hala kırmızı rengi kullanmaktadır. Mavi, 19. yüzyıldan beri muhafazakar ve sağcı siyasi hareketlerle ilişkilendirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Cumhuriyetçi Parti 1970'lerde kırmızı rengi kullanmaya başlarken, Demokrat Parti de aynı zamanlarda maviyi renk olarak benimsemiştir. Yeşil renk, 1970'lerden beri çevreci ve ekolojist hareketlerle ilişkilendirilmiştir. 1980'lerde Almanya'da kurulan Yeşil Parti, sürdürülebilirlik ve doğal dünyayı korumaya odaklanmalarını temsil etmek için ana rengi olarak yeşili kullanmaktadır. Siyah renk, tarih boyunca anarşizm ve aşırı sağ ideolojiler dahil olmak üzere çeşitli siyasi hareketlerle ilişkilendirilmiştir. Siyah, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Kara Panter Partisi tarafından ırkçılığa ve polis vahşetine karşı direnişlerinin bir sembolü olarak

da kullanılmıştır. Son yıllarda sarı renk, Hong Kong'daki demokrasi yanlısı protestolar ve Fransa'daki “Sarı Yelekliler” hareketi dahil olmak üzere dünya çapında çeşitli siyasi hareketlerle ilişkilendirilmiştir.

Şekil 3.8 : Fransa'daki sarı yelekliler hareketi yürüyüşlerine ait bir görsel (Url-23).

Her iki durumda da sarı renk, siyasi baskıya ve ekonomik eşitsizliğe karşı direnişin simgesi olarak kullanılmıştır. Beyaz renk siyasette saflığı, masumiyeti ve barışı temsil etmek için kullanılmıştır. Örneğin, Birleşik Krallık'taki Süfrajeterler, kadınların oy hakkı taleplerini temsil etmek için beyazı kullanmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde mor, kırmızı ve mavinin bir kombinasyonu olduğu için genellikle iki partili olma ve birlik ile ilişkilendirilir. 20. yüzyılın başlarında, Birleşik Krallık'taki Kadınların Sosyal ve Politik Birliği, kadınların oy hakkı taleplerini temsil etmek için mor, beyaz ve yeşili kullanmıştır. Ukrayna'da 2004'teki Turuncu Devrim, turuncu rengi adil seçimler ve demokrasi taleplerinin bir sembolü olarak kullanmıştır.

Şekil 3.9 : Ukrayna'daki turuncu devrim hareketinden bir görsel (Url-22)

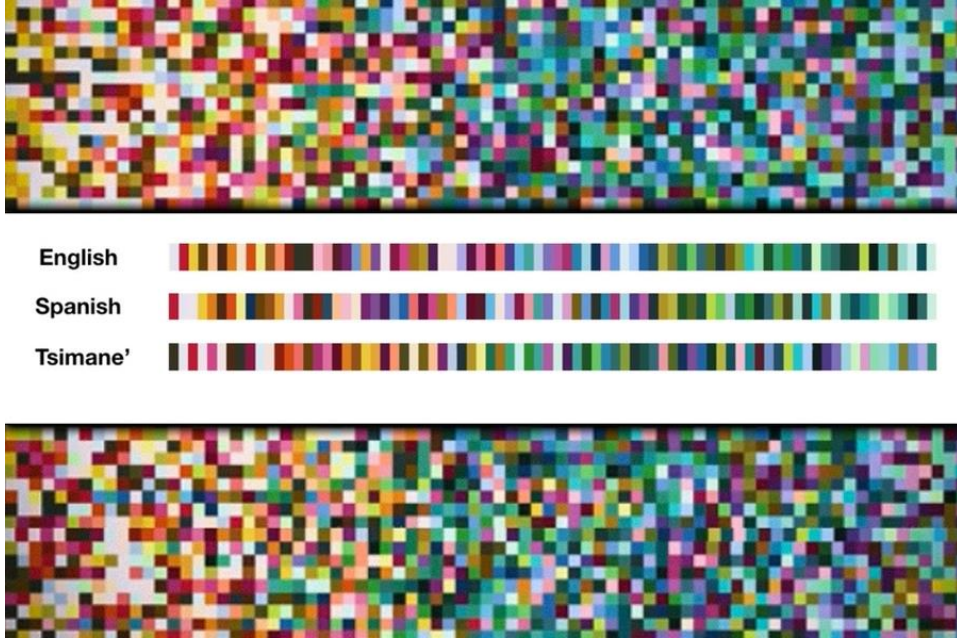
Hollanda'da merkezci ve liberal demokratlar 66 partisi ana rengi olarak turuncuyu kullanmaktadır. Pembe renk, siyasette feminist ve LGBTQ+ hareketlerini temsil etmek için kullanılmıştır. 2017 ve 2018'de dünyanın dört bir yanında gerçekleştirilen Kadın Yürüyüşleri'nde kadın hakları ve eşitlik taleplerinin simgesi olarak pembe şapkalar kullanılmıştır.

2.3.3.3 Linguistik Değişkenler

- Dil-Bilimsel İlişki

Benjamin Whorf'un Dilbilimsel Görelilik Hipotezi'ne göre, bir kişinin dili, kişinin deneyimlerini belirler ve sınırlar. Bazı dillerde tüm kavramlar ifade edilemez. Bu dil engeli, kişinin renk algısını etkileyebilir. Örneğin, Zimbabwe'deki Shona dilinde ve Liberya'daki Boas dilinde kırmızıyı turuncudan ayıran hiçbir kelime yoktur. Bu nedenle, insanlar dil sınırlamaları nedeniyle farklı renkleri algılayamazlar. Farklı kültürlerdeki renk terminolojisi karşılaştırıldığında, belirli renklerin keşfedilme ve isimlendirme sıraları çoğu dil için benzerlik gösterir. Pek çok dil ilk olarak siyah ve beyaz için tanımlama yapmıştır. Üçüncü bir tür ayırt edildiğinde bu kırmızı olmuştur; ardından sarı ve yeşil gelmektedir. Adlandırılan altıncı renk mavi, yedinci renk ise kahverengidir. Son olarak, belirli bir sırayla gri, turuncu, pembe ve mor renkler belirlenir (De Bortoli & Maroto, 2001).

İnsan gözü milyonlarca farklı rengi algılayabilmektedir, ancak bu renkleri gruplandırmak için dillerde kullanılan kategori sayısı çok daha azdır. Bazı diller yalnızca siyah, beyaz, kırmızıya karşılık gelen üç renk kategorisi kullanırken, endüstrileşmiş kültürlerin kullandığı diller 12 kategoriye kadar renk kategorisi kullanmaktadır (Url-5). Renk algımız sadece gördüğümüz renklerle değil, renklere verdiğimiz kelimelerle de ilgilidir. Dünyada mavi renk için bir kelimeye sahip olmayan Eski Yunanlılar da dahil olmak üzere birçok kültür vardır. Hatta mavi, İngiliz dilinde dahi nispeten yeni bir renktir. Örneğin; Namibya'daki Hinda kabilesinin dili ve Antik Yunan dilleri mavi rengin olmadığı dillerdendir. Mavi, Eski Yunanlılarda ve Hinda kabilesinde mavi, yeşilin bir çeşididir. Yapılan bir araştırmada Hinda kabilesinden insanlara yeşilin tonları ve mavi renk gösterildiğinde yeşil ile maviyi ayırt etmekte zorlanmışlardır. İngilizlere renk çarkı gösterildiğinde, yeşil ve maviyi kolayca ayırt edebilmişler, ancak daha sonra onlara Himba halkına verilen bir rengin çok az farklı bir tonu gösterildiğinde Himba kabilesinden insanlar bu renkler arasındaki farkı kolayca ayırt edebilmişken, İngilizler ayırt etmekte zorlanmışlardır. Dolayısıyla renk algımız sadece gördüğümüz renklerle değil, renkleri verdiğimiz kelimelerle de ilişkilidir. Başka bir örnek olarak; İngilizce'de açık kırmızı ile koyu kırmızı arasında bir ayırım vardır. Açık kırmızıya İngilizce'de pembe denir ancak Rusça'da böyle bir kelime ayrımı yoktur. Rusça'da da açık mavi ve lacivert için iki farklı renk tanımlaması vardır, ancak İngilizce'de hepsi mavi olarak adlandırılmaktadır. Bunun sonucu olarak; Ruslar için mavi tonlarını İngilizlere göre daha kolay ayırt edebilirken, İngilizler kırmızı, kırmızının tonları ve pembeyi Ruslara nazaran daha kolay ayırt edebilmektedir (Url-6). Bir başka araştırmada ise; MIT için çalışan bilim insanları, dillerin renk spektrumunun "sıcak renkler" kısmını "soğuk renkler" kısmına göre daha fazla kelimeye ayırma eğiliminde olduğunu keşfetmişlerdir. Bu da sıcak renklerin dilsel iletişimde daha fazla yeri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Url-5). Aşağıdaki şekilde soldan sağa İngilizce, İspanyolca ve endüstrileşmemiş bir toplum olan Tsimane dillerinde iletişimde en verimli şekilde iletilen renklerin sırası gösterilmiştir (Şekil 2.1).

Şekil 3.10 : İngilizce, İspanyolca, Tsimane Dillerinde En Verimli Şekilde İletilen Renklerin Sıralaması (Url-5).

- Renklerin Dilde Kullanıldığı Yerler

Renklerin dildeki kullanımları da renk algısını etkilemekte ve aynı şekilde toplumsal renk algısı renklerin dildeki kullanımını şekillendirmektedir. Örneğin pekçok deyimde renkler yer almaktadır. Fransızcada yer alan “etre dans le noir” (kara içinde olmak: anlaşılmaz, içinden çıkılmaz bir durumda olmak) deyimini, “n'y voir que du bleu” (maviden başka bir şey görmemek: hiçbir şeyi görememek, anlamamak, aldanmak) ifadesi; Türkçede yer alan “dünyayı toz pembe görmek” deyimini, “yüz kızartıcı” sıfatı, “kara sevda” ifadesi bunlara örnek olarak verilebilir (Topçu, 2001). Renklerin farklı dillerde bu tarz deyimlerde kullanılmaları hem o dilin konuşulduğu kültürdeki renklerin ifade ettiği anlamların bir yansımasıdır hem de dilde kullanımını o kültürdeki anlamlarını oluşturmaktadır. Yani bir dilde kullanılan, renk terimleri içeren ifadelerin geldiği anlamlar o dilin konuşulduğu kültürde rengin ifade ettiği anlamı yansıtmakta ve aynı zamanda bu ifadeler kullanıldıkça seneler boyunca bu dilleri kullanan kişilerin renklere olan yaklaşımlarını da etkilemektedir. Kısacası kültür ve dil birbirini karşılıklı besleyen kavramlardır ve bu da renklerin ifade ettiği anlamların ortaya çıkışına ve değişimine de yansımaktadır.

Renklerin günlük konuşma ifadelerinde kullanım şekilleri bazı dillerde benzerlik gösterirken bazı dillerde çok farklılık göstermektedir. Bu benzerlik ve farklılık

durumunu yine dillerin doğduğu kültürlerin kökenlerinin birbirine yakınlığı da etkilemektedir. Örneğin İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde kullanılan renk terimleri içeren günlük konuşma ifadelerindeki benzerlikleri ve farklılıkları inceleyecek olursak;

- Benzer olarak, “ Beyaz bayrak “ ifadesi bu dillerin tümünde teslim olmak, barış istemek anlamı taşımaktadır. “Yeşiller” çevreci topluluklar için kullanılan bir terimdir. “Gri maddesi fazla” terimi zeki insanları ifade etmek için kullanılır. “Mavi yaka” ve “beyaz yaka” terimleri işçi sınıfı ve ofis çalışanı sınıfını ayırmak için kullanılır. Sarhoş olan kişiler için “pembe fili görüyor” ifadesi kullanılır. “Mavi kan” ifadesi ise bu dillerde asil ailelerden gelen kişileri belirtmek için kullanılan bir terimdir.
- Farklılıklar olarak; İtalyanca ve İngilizce’de kara leke ve başarısızlık anlamına gelen “siyah göz” ifadesi Almanca’da “mavi göz”, İspanyolca ve Fransızca’da “mor göz” olarak kullanılmaktadır. Diğer dillerde “mavi şaka” olarak kullanılan ve kaba şakaları ifade eden terim İspanyolca’da “yeşil şaka” olarak kullanılmaktadır. İngilizce, Fransızca ve İtalyanca’da kullanılan “kıskançlıktan yeşile dönmek” deyimini Almanca’da “kıskançlıktan sarıya dönmek” şeklindedir. Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca’da uykusuz geçen gece anlamına gelen “beyaz gece” ifadesi İngilizce’de bulunmamaktadır. İngilizce’deki “kırmızı şarap” terimi İtalyanca’da “siyah şarap”, İspanyolca’da “renkli şarap” olarak geçmektedir. Fransızca’da “korkudan yeşile dönmek” deyimini İtalyanca’da “korkudan maviye dönmek” veya “korkudan beyaza dönmek” şeklindedir (De Bortoli & Maroto, 2001).

Farklı dillerde, renk terimleri kullanılan ifadelere örnekler verecek olursak;

Lehçe’de “yeşil çimlerin üstüne göndermek” ifadesi işten atmak anlamına gelmektedir. Mandarin Çincesi’nde “yeşil şapka giymek” aldatılan kişiler için kullanılmaktadır. İsveççe’de “beyaz hafta”, hiç alkol almadan geçen bir hafta anlamında gelmektedir. Romanca’da “öfkeden pembeye dönmek” deyimini bulunmaktadır ve Rusça’da “aralarından siyah kedi geçmiş” ifadesi çıkmazda olan kişilerin durumunu ifade etmeye yaramaktadır (Url-11).

3.3 MEKANSAL DEĞİŞKENLER

Renk seçimi yaparken ele alınması gereken kriterlerden mekânsal bileşenler, renk tasarımının yapılacağı mekana ait parametreler olarak da tanımlanabilir. İşlevsel değişkenler, mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler ve mekanın fiziksel özellikleri olmak üzere 3 ana başlık altında incelenmiştir.

3.3.1 İşlevsel Değişkenler

İşlevsel değişkenler, mekanın kullanım amacına yönelik parametreleri kapsamaktadır. Mekanın işlevi, mekanı kullanma süresi ve mekandaki eylemin nitelikleri gibi değişkenlerin mekan tasarımında renk seçiminde büyük etkisi vardır.

3.3.1.1 Mekanın İşlevi

Renk ve mimari işlev arasındaki ilişki, çeşitli alanlardaki atmosferi, işlevselliği ve kullanıcı deneyimini derinden etkileyen tasarımın çok yönlü bir bileşenidir.

Hastaneler, kütüphaneler, konutlar, okullar, restoranlar, alışveriş merkezleri, ofisler, kültür merkezleri ve oteller gibi farklı işlevlere sahip mekanlarda renklerin özenle seçilmesi ve uygulanması, yalnızca görsel olarak ilgi uyandıran değil, aynı zamanda ortamı arzu edilen şekilde optimize eden mekanlar yaratmada çok önemli bir rol oynar.

Mimaride renkler, estetik çekicilik amacını aşarak mimarların tasarlanan mekanlardaki insan deneyimlerini şekillendirdiği güçlü bir araç olarak hizmet eder. Rengin stratejik kullanımı görsel hiyerarşi oluşturur, yol bulmayı kolaylaştırır, konforu artırır, kullanıcıda uyandırılması arzulanan duyguları uyandırabilir ve mekanın mimari bağlamına özgü bir kimlik oluşumuna katkıda bulunur.

Mekanın işlevi değiştikçe kullanıcılara hissettirilmek istenen duygular ve kullanıcıların mekan algısının çekilmek istendiği yön de değişir. Bunların değişmesinde mekanda gerçekleştirilecek eylemlerin niteliği ve kullanıcı kitlesinin sahip olduğu özellikler etkilidir. Farklı işlevlere sahip mekanlarda renk tasarımı yapılırken nasıl bir yaklaşıma sahip olunması gerektiği konusunu örneklendirmek gerekirse;

Hastaneler ve sağlık kurumları tasarlanırken, iyileştirici ve rahatlatıcı bir ortam yaratmak tasarımcının ana amaçlarından biridir. Yumuşak tonlu maviler ve yeşiller

genellikle bir sakinlik duygusu aşlamak, kaygıyı azaltmak ve iyileştirici bir atmosfer yaratmak için kullanılır. Bu renkler bekleme alanlarına, hasta odalarına ve koridorlara dahil edilerek hastaların iyileşmesine yardımcı olan sakin bir ortam yaratılabilir. Rahatlatıcı ve hoş bir dokunuş sağlamak için sarı ve pembenin yumuşak tonları da kullanılabilir. Hasta yatağının hemen karşısında bulunan duvar ve tavanlar hastanın uzun süre bakacağı yüzeyler olduğu için bu yüzeylerde soğuk renkler sakinleştirici olarak kabul edilse de, bu yüzeylerde beyaz ve yeşilin tonlarından kaçılması ve sıcak renklerin kullanılması daha uygundur çünkü çok uzun süre bu renklere maruz kalmak hastada sakinleştirme özelliğini aşarak depresif duygular yaratabilmektedir (Özsavaş, 2015).

Şekil 3.11 Altunizade Acıbadem Hastanesi'ne ait bir bekleme salonu (İbili, 2018)

Kütüphanelerde konsantrasyon, odaklanma ve derin düşünme için elverişli, sakin bir atmosfer yaratmak amaçlanmaktadır. Beyaz, açık gri tonları ve kahverenginin yumuşak tonları dahil olmak üzere nötr renkler, kitapların ve diğer kütüphane elemanlarının renkleriyle uyum sağlayan ve dikkat dağılmasını en aza indiren sessiz bir zemin oluşturmak için yaygın olarak kullanılır. Bordo gibi kırmızının koyu tonları ve lacivert vurguları, spesifik olarak görsel ilgi yaratılması istenen kısımlarda ve mekana sofistike bir his vermek için stratejik olarak kullanılabilir.

Şekil 3.12 Bilkent Üniversitesi kütüphanesi giriş katı (Url-24)

Konutlarda, kullanıcıların tercihlerine ve yaşam tarzlarına göre yönlendirilen renk seçenekleriyle daha fazla bireysel değişkenlere yönelik renk tercihleri yapılır. Kremse beyazlar, sıcak griler ve bejler gibi nötr temel renkler, mobilyalar ve dekorla kolay koordinasyon sağlayan çok yönlü zeminler sağlar. Mavinin açık tonları, mat yeşil ve pembe tonları dingin ve uyumlu bir atmosfer yaratmak için yatak odalarında ve yaşam alanlarında sıklıkla kullanılır. Kırmızının koyu tonları, sarının parlak tonları veya lacivert gibi vurgu renkleri, iç mekan tasarımında odak noktaları yaratarak spesifik bir alana veya nesneye görsel ilgi yaratmak için uygulanabilmektedir.

Okullar, renklerin öğrenme ortamı üzerindeki etkisinden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Sarı, turuncu ve kırmızının parlak ve canlı tonları yaratıcılığı harekete geçirerek öğrencilerin mekana bağlılıklarını artırmaya yardımcı olur ve öğrenciler üzerinde enerji artırıcı bir etki yaratır. Bu renkler genellikle sınıflarda, ortak alanlarda veya koridorlarda kullanılır. Daha soğuk renkler olan açık tonlu yeşil ve mavi renkler ise sessiz çalışma alanlarına veya kitaplıklara uygulanarak odaklanma, konsantrasyon ve huzur duygusu geliştirilebilir. Bununla birlikte okulun hangi eğitim seviyesine yönelik bir okul olduğu da önemlidir. Anaokulu ve ilkokul gibi daha küçük yaşta öğrencilerin kullanıcı kitlesini oluşturduğu okullarda sıcak renkler daha yoğun kullanılabilirken; ortaokul, lise ve üniversite gibi kullanıcı

kitlesini yaşta daha büyük kişilerin oluşturduğu okullarda soğuk renkler daha yoğunluklu olarak kullanılması daha uygun olabilmektedir (Yamaner, 2001). Dersliklerde dikkati dağıtmayacak doygunlukta ve ışığı yansıtabilecek açıklıkta renkler seçilmelidir. Öğrencilerin dikkatinin masaüstünden öğretmene, öğretmenden tahtaya taşınması gerekmekte, duvarlar ve zeminlerde açık renkler seçilerek, tamamlayıcı renklerin kullanılmasının en aza indirgenmesi önerilmektedir (Özsavaş, 2015).

Şekil 3.13 : Abbot-Downing Okulu koridoru, Concord (Url-26).

Restoranlarda ve kafelerde, mutfakları ve hedef kitleleri ile uyumlu özel atmosferler yaratmak için rengin gücünden yararlanılır. Sıcak tonlu kahverengiler, davetkar açık tonlu turuncular ve koyu tonlu kırmızılar, sarı tonları genellikle iştah uyandırmak ve samimi yemek alanlarında rahat bir ortam yaratmak için seçilir. Ferahlatıcı yeşiller, enerji verici canlı tonlardaki sarılar veya koyu tonlu maviler gibi parlak ve canlı renkler, daha gündelik veya çağdaş restoran ortamlarında tazelik ve heyecan duygusu uyandırabilir (Url-12). Yoğun kullanıldığında iştah kapatıcı bir etkiye sahip olan mavi rengine ait tonların restoran ve kafelerde yoğun olarak kullanılması uygun değildir (Yamaner, 2001). Uyumlu ve sürükleyici bir yemek deneyimi yaratmak için renk paletinin yanı sıra aydınlatma, malzemeler ve dokular da tasarımcı tarafından dikkat edilmesi gereken tasarım unsurlarındandır.

Alışveriş merkezlerinin tasarımında renk seçimi yapılırken ana amaç ziyaretçileri çekmek, alışveriş deneyimini geliştirmek ve yol bulmayı kolaylaştırmaktır. Beyaz, bej veya açık tonlu gri gibi nötr temel renkler, ürünlerin öne çıkmasını sağlayan çok yönlü bir zemin sağlar. Çeşitli alanları, girişleri, odak noktalarını, yönlendirme işaretlerini daha görünür ve dikkat çekici kılmak için parlak kırmızı, mavi ve sarı tonları kullanılabilir.

Ofislerde renk seçimini yapılırken üretkenliği, yaratıcılığı ve olumlu bir çalışma atmosferini geliştirmek amaçlanır. Gökyüzü mavisi veya lacivert gibi sakinleştirici mavi tonları konsantrasyonu artırır, stresi azaltır ve sakinlik hissi yaratır. Turuncu veya sarı gibi sıcak renkler, çalışanların enerji düzeylerini artırabilir ve yaratıcılığı teşvik edebilir. Beyaz, bej veya gri tonları gibi nötr renkler de ofis mobilyalarında ve aksesuarlarda kullanılarak profesyonel bir ortam yaratılmasına yardımcı olur (Özsavaş, 2015).

Kültür ve sanat merkezlerinin tasarımında renk seçimi, genellikle belirli bir kültürün mirası ve sembolizmiyle, orada yapılacak sanatsal aktivitelerin türüyle uyumludur. Kültürel estetiği temsil eden canlı renkler, mimari öğelere, sanat eserlerine veya iç tasarıma dahil edilerek ziyaretçilerde yankı uyandıran sürükleyici ve otantik bir atmosfer yaratılabilir. Sinema ve gösteri merkezlerinde kullanıcılara dikkat çekici, dinamik bir atmosfer yaratacak renk tercihleri yapılmalı fakat kullanıcıların dikkatinin dağılmaması gerektiği de dikkate alınarak odağın sahnede olması sağlanmalıdır (Yamaner, 2001).

Otellerde renk seçimi yapılırken kullanıcıda istenen ruh halini uyandırmak ve onlara kendilerini evinde hissettiren samimi bir deneyim sunmak amaçlanır. Sakinleştirici gri tonları, sıcak tonlu bej gibi yumuşak ve nötr renkler, zarafet ve rahatlık duygusu yaratarak misafirler için konforlu bir konaklama sağlar. Ek olarak, canlı ve cesur renkler, ortak alanlara veya misafir odalarına enerji ve kişilik katmak için vurgu olarak kullanılabilir. Daha lüks bir otel atmosferi yaratılmak istendiğinde ise detaylarda metalik altın, gümüş tonları ve mor renk kullanılabilir (Siamionava, Slevitch, & Tomas, 2018).

Şekil 3.14 KC Grande Resort otel odası (Url-25)

Özetle; mekanın işlevine yönelik renk seçimleri yapılırken; mekanın işlevinin gereksinimleri iyice irdelenmeli ve kullanıcı kitlesi ve kullanıcıların algısının hangi açılardan ve ne yönde değiştirilmek istendiği belirlenmelidir. Renkler bütün bunların gerçekleştirilmesinde en büyük role sahip tasarım bileşenleridir.

3.3.1.2 Mekanı Kullanma Süresi

Ayrıca, mekanın kullanım süresi de renk seçiminde dikkat edilmesi gereken mekanla ilgili parametrelerden biridir. Mekanın işlevine göre kullanıcının mekanı kullanma süresi de değişmekte ve kullanıcılara verilmek istenen geçirilen süre algısı da farklılaşmaktadır. Ayrıca, renkler belirli duyguları uyandırma, kullanıcıların ruh halini, psikolojik ve fizyolojik tepkilerini etkileme özelliğine sahiptir. Kullanıcılar bir mekanda uzun zaman geçirdiklerinde, mekandaki renklerin genel deneyim ve algıları üzerindeki etkisi kısa zaman geçirdiklerinde olacak olandan farklı olabilmektedir. Yani, mekanda kullanılan renkler kullanıcıların mekanda geçirdikleri gerçekte olduğundan farklı algılamalarını sağladığı için kullanıcıların bir mekanda daha uzun veya daha kısa süre kalmaları sağlanabileceği için ve mekanda geçirilen süre değiştiğinde renklerin kullanıcılar üzerindeki etkileri değişebileceği için kullanıcıların mekanı kullanma süreleri mekan tasarımında renk seçimi yapılırken dikkate alınması gereken parametrelerden biridir (Alakuş, 2009).

Kullanıcıların uzun süre geçireceği öngörülen mekanlarda bej, fildişi ve açık gri gibi nötr renkler rahatlatıcı ve doğal ortamda hissettirici bir atmosfer yaratabildiği için tercih edilebilir. Yumuşak sarı tonları, açık kahverengi tonları, açık pembe tonları, nane yeşili ve yumuşak turuncular gibi sıcak renkler de çok büyük alanlarda kullanılmadığı sürece rahat ve davetkar bir atmosfer uyandırarak kullanıcının kendini rahat hissetmesini sağlayabilirler. Bunun yanı sıra; parlak kırmızı tonları, pastel mavi tonları veya koyu tonlu sarılar gibi oldukça doygun ve canlı renkler görsel olarak canlandırıcı ve enerji verici olsa da uzun süreli mekan kullanımlarında bunalma ve yorgunluk hissi yaratabilmektedir. Siyah, gri, kahverengi gibi renklerin koyu tonlarının kullanıcıların uzun süre geçireceği mekanlarda kullanılması da kullanıcı üzerinde ağırlık ve hapsolmuşlük hissi yaratabileceğinden dolayı çok fazla tercih edilmeyebilir (Yamaner, 2001). Kansas Üniversitesi, sanat müzesinde bir araştırma için halının altına elektronik bir sistemle donatıp, duvar rengini beyaz ve kahverengi olarak değiştirebilir yapmışlardır. Arka fon beyaz kullanıldığında, insanların müzede yavaş hareket ettikleri, daha uzun süre kalıp, daha fazla alanda dolaştıkları gözlenmiştir. Arka fon kahverengiye döndüğünde ise, insanların müzede çok daha hızlı hareket edip, daha az alan dolaştığı ve müzeyi çok daha kısa sürede terk ettikleri görülmüştür. Bu yüzden dünyadaki fast food restoranlarının çoğunda sandalyelerin ve masaların kahverengi, duvar boyalarının ise kahverengi-şampanya-pembe karışımı olduğu görülmektedir (Alakuş, 2009).

3.3.1.3 Mekandaki Eylemin Nitelikleri

Bir mekanda gerçekleştirilecek olan aktiviteler, mekan tasarımında renk seçimini yapılırken dikkate alınması gereken değişkenlerdendir. Farklı aktiviteler farklı ruh hallerini, enerjileri ve duyguları gerektirir ve renkler mekan kullanıcılarında bu nitelikleri oluşturmak veya geliştirmek için kullanılabilir. Örneğin; rahatlama, meditasyon veya iyileşmeye yönelik dinlenme gibi aktiviteler için ayrılmış alanlarda genellikle sakinleştirici ve dinlendirici renkler kullanılabilir. Yumuşak mavi ve yeşil tonları gibi soğuk renkler, rahatlama ve iç gözlem için elverişli bir ortam yaratarak, huzur ve dinginlik duygusunu teşvik edebilir (Url-14). Üretkenlik ve odaklanma gerektiren ofis ve çalışma alanları gibi mekanlarda üretkenliği destekleyen ve aynı zamanda konsantrasyonu sağlamaya yarayan renk kombinasyonları kullanılabilir. Beyazın tonları, açık tonlarda griler odaklanmayı teşvik ederken mekanların belirli

yerlerinde parlak tonlu sarı ve turuncunun kullanılması da üretkenliği teşvik etmeye hizmet edebilmektedir. Sosyalleşmeye yönelik eylemlerin gerçekleştirildiği ve toplulukla etkileşimin olduğu mekanlarda sıcak ve davetkar renkler kullanılabilir. Açık tonlu kahverengiler, açık tonlu ve mat turuncular, bej tonları gibi renkler kullanıcıların kendilerini rahat hissedebileceği ortamlar yaratmayı sağlayabilirken kırmızı ve mor gibi canlı renkler heyecanı artırır ve sosyal katılımı teşvik eden bir ortam oluşumunu sağlayabilir. Yoğun fiziksel aktivitelere yönelik tasarlanmış alanlarda enerji verici ve dinamik renklerin kullanılması ortamın harekete geçirici atmosfere sahip olması amacıyla hizmet edebilmektedir. ayrılmış alanlarda genellikle enerjik ve dinamik renkler kullanılır. Kırmızı, turuncu veya elektrik mavisi gibi parlak ve cesur renkler, enerji düzeylerini ve motivasyonu artırabilir. Bu renkler, fiziksel hareketi ve aktiviteyi teşvik eden canlı bir ortam yaratmaya yardımcı olabilir.

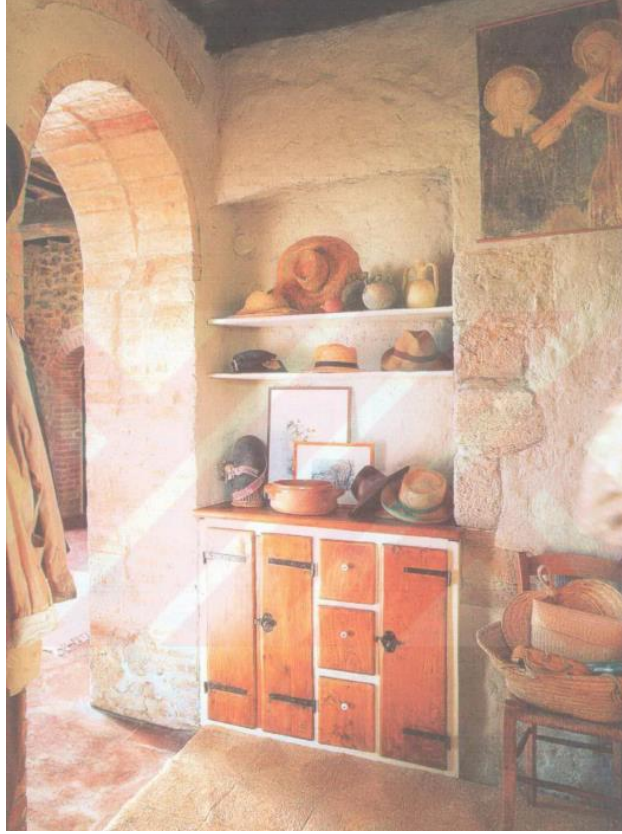
3.3.2 Mekanda Renk Kalitesini Etkileyen Değişkenler

Mekanda renklerin uygulandığı yüzeylerin sahip olduğu özellikler renk kalitesini, rengin algılanış biçimini değiştirmektedir. Bunun sebebi bu özellikler değiştikçe ışığın yansımaya şeklinin ve yüzeyin yansıtma çarpanının da değişmesidir (Pehlivanoğlu, 2008). Işığın yansımaya türünü ve yansıtan çarpanını değiştiren bu yüzey özellikleri doku, malzeme ve formdur. Gelen ışığın türü ve açısı da bunları etkileyen parametrelerden biridir (Çekerci et al., 2016).

3.3.2.1 Doku

Doku, mekânın görsel değerlerine büyük ölçüde etki ederken, mekân-yüzey-malzeme ilişkisini karakterize eden aynı anda iki duyguyu yani; görme ve dokunma duygularını harekete geçiren uyarıcı bir iletişim elemanıdır (Çekerci et al., 2016). Bir yüzeyin dokusu, renk algısının kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Doku; pürüzlülük, pürüzsüzlük, parlaklık ve matlık gibi yüzey özelliklerini ifade eder. Bu yüzey özellikleri, ışığın yüzeyden yansımaya biçimini etkileyerek, kullanıcıların rengi algılama şeklini de etkilemiş olur. Mat yüzeyler üzerinden ışık dağınık yansımaya yaparken, parlak yüzeyler üzerinden düzgün yansımaya yapar. Bir yüzey pürüzlü olduğunda ışığı farklı yönlere dağıtarak renklerin daha az doymuş görünmesine neden olabilir. Örneğin; pürüzsüz bir yüzeye sahip bir duvara baktığımızda yüzey, ışığı pürüzlü bir yüzeye sahip duvarın yüzeyiyle kıyaslandığında daha düzgün bir

şekilde yansıtır, bu da duvar renginin daha doymuş görünmesine neden olur. Pürüzlü yüzeylerin girinti ve çıkıntıları üzerinde ışık çeşitli yönlerde yansıyarak dağınık yansıma yapar. Yüzeylerin girinti ve çıkıntı boyutlarının büyüdüğü oranda yüzeyi rengi daha doymuş olarak algılanır (Özdemir, 2005a). Kadife, cam, metal, şifon, ipek gibi malzemeler yüzey dokusu pürüzlülüğünün en az olduğu malzemelerdendir. Bunun sonucu olarak bu malzemelerden yapılan yüzeyler renklerin en doymuş görüldüğü yüzeylerdendir (Yamaner, 2001).

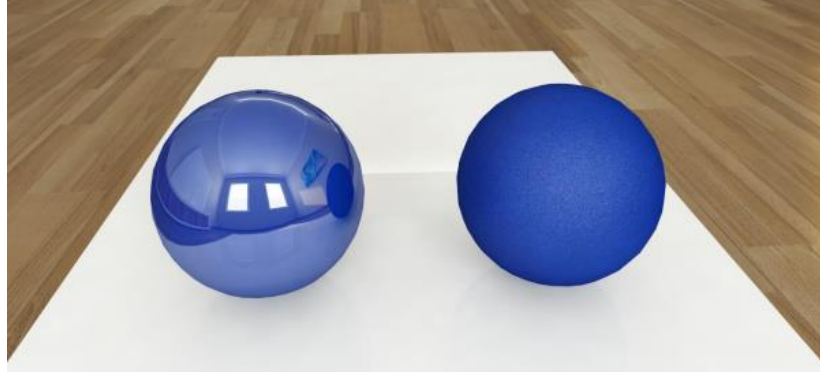

Şekil 3.15 Mekandaki dokusal etkilerin renk algısını güçlendirdiğini gösteren bir iç mekan görseli (Özdemir, 2005a)

3.3.2.2 Malzeme

Renk, tasarımda kullanılan malzemenin bir sonucudur. Mekan tasarımında malzeme seçiminin farklılaşması bir mekandaki yüzeylerin renginin farklı algılanmasına neden olmaktadır. Bu da malzemelerin yüzey dokusunun birbirinden farklı olmasıyla ilgilidir. Bunun nedenleri doku ve renk algısı ilişkisi üzerinde duran bir önceki başlık altında anlatılmıştır. Saten, kadife veya deri bir malzemenin aynı renkte olsalar dahi yarattıkları etki farklı olacaktır. Saten bir malzeme bir renk için parlaklık, rahatlık, soğukluk hissettirirken kadife bir malzeme aynı rengi derin ve sıcak hissettirecektir

(İbili, 2018). Her malzemenin kendi doğal yapısının sahip olduğu bir dokusu vardır fakat tasarımcının kararına göre çeşitli tekniklerle yüzey dokusu değiştirilebilmektedir. Mekanlarda doğal yüzey dokusuyla kullanılan malzemeler olduğu gibi çeşitli işlemlerle yüzey dokusu farklılaştırılarak kullanılan malzemeler de kullanılmaktadır (Özdemir, 2005a).

Şekil 3.16 Aynı rengin parlak ve mat özelliklere sahip iki farklı malzemedeki görünümü (Özsavaş, 2015a)

Kullanılan malzemeye göre yüzey dokusunun nasıl değiştiğine değinilecek olursa; örneğin, ahşap doğal dokusu mat ve pürüzlü bir malzemedir fakat cilalanarak ve zımparalanarak daha pürüzsüz ve parlak yüzeyli hale getirilebilmektedir. Mat cila kullanılarak ise mat yüzey yapısı korunabilir ve matlık seviyesi istenen düzeye getirilebilir. Fiziksel yapısı homojen olan beton pürüzlü ve mat bir yüzeye sahipken farklı kalıplar kullanılarak farklı özelliklere sahip yüzeyler beton yüzeyler oluşturulabilmektedir. Metaller genellikle pürüzsüz ve parlak yüzeye sahip olmakla birlikte bu özelliklerin seviyesi metalin cinsine göre değişebilmekte ve çeşitli işlemlerle yüzeyleri mat ve pürüzlü hale getirilebilmektedir. Cam, doğal dokusu pürüzsüz ve şeffaf olduğundan mekandaki diğer renklerin daha yoğun algılanabilmesi için çeşitli yüzeylerde kullanılabilir. İçerisine kum veya asit karıştırılarak yarı şeffaf ve pürüzlü hale getirilebilmektedir. Plastik ise gözeneksiz bir yapıya sahip olan yapay bir malzemedir. Pürüzsüz yüzeye sahip olan bu malzeme çeşitli işlemlerden geçirilerek pürüzlü hale getirilebilmektedir. Plastik malzeme kullanıldığında mat veya parlak yüzeyler elde edilebilmektedir (Özdemir, 2005a). Özetle, malzeme değiştikçe yüzey ve yüzey dokusu özellikleri de değiştiğinden yüzeyin üzerine düşen ışığın yansıma şekli de değişir. Bu da yüzey renginin farklı algılanmasına sebep olur fakat günümüzde malzemeler doğal yüzey özellikleri

değiştirilmeden kullanıldığı gibi çeşitli işlemlerle yüzey özellikleri değiştirilerek de kullanılabilir. Pürüzlü yüzeylere sahip malzemeler kullanılarak tasarlanmış bir mekan, pürüzsüz yüzey özelliklerine sahip malzemelerin yoğun olarak kullanıldığı bir mekanla kıyaslandığında rengin ve ışığın algılanışının farklı olmasından dolayı kullanıcılara daha sıcak bir atmosfer içerisindeymiş hissi vermektedir (Göler, 2009).

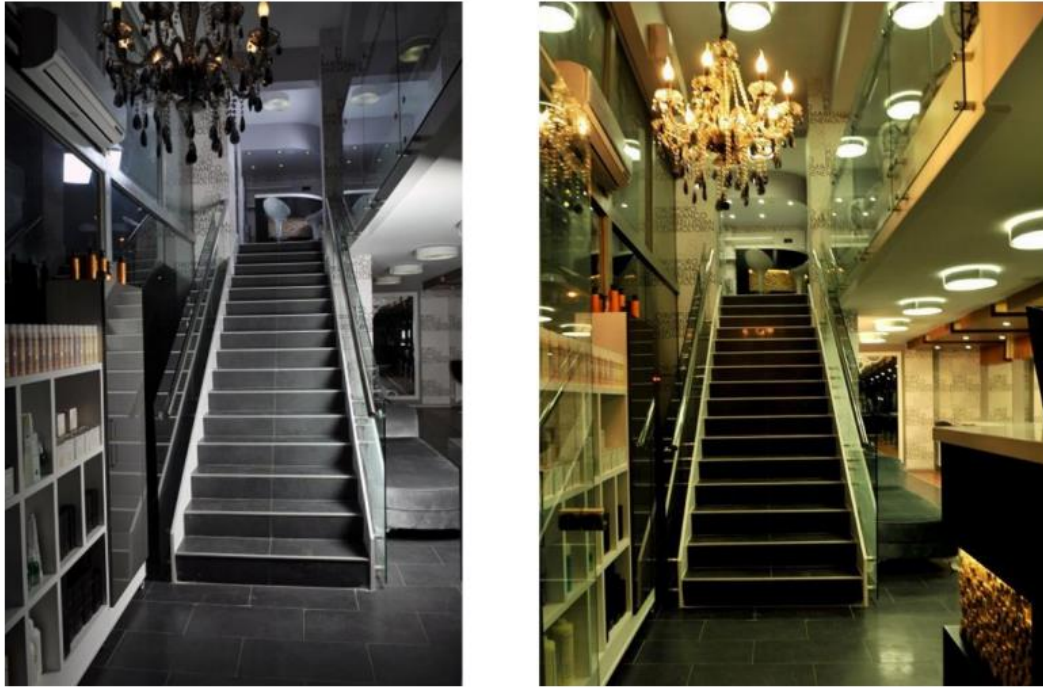
3.3.2.3 Form

Formsal özellikler, renk algılamasının önemini arttıran etmenlerden biridir. Mekan içerisinde bulunan bir nesnenin formu; sade çizgili bir mekanda karmaşık, geometrik çizgili bir mekanda organik çizgili olması rengin daha dikkatli fark edilmesini sağlayan bir faktördür. Örneğin köşeli formların yoğun olduğu bir mekanda organik forma ve organik çizgilere sahip bir mobilyanın rengi daha güçlü algılanır (Özdemir, 2005a). Formdaki sınırlama ve parça-bütün ilişkisi, rengin kullanılmasında ve algılanmasında etkili öğelerdir (Ada, 2006). Form, renk algısını çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Bir nesnenin formu, ışığın o nesnenin yüzeyinden yansıma biçimini ve açısını değiştirir. Bu da renklerin doyumsuzluk ve değer algısını etkiler. Nesnelere üzerinde çeşitli gölgeler ve vurgular yaratılmasını sağlar. Biçim ve renk ilişkisi Bauhaus'ta Itten tarafından ele alınmıştır. Itten, belli şekilleri belli renklerle ilişkilendirmiştir (Alakuş, 2009). Kırmızıyı kare şekille, sarıyı üçgen şekille, maviyi daireyle ve diğer renkleri ise bu şekillerin karışımı olan formlarla eşleştirmiştir. Birtakım çalışmalarda ise mavi, yeşil gibi soğuk renklerin yatay, kırmızı-turuncu gibi sıcak renklerin ise dikey olarak kullanılmasının mekanda daha dengeli bir atmosfer yaratılmasına yardımcı olacağı ifade edilmiştir (Özdemir, 2005a).

3.3.2.4 Işık

Renk, İnsan gözünün görebildiği ışık tayfının dalga boyudur (Alici, 2019). Görsel algıda görme eylemi ışık aracılığıyla olur. Işığın yüzeylere çarpıp yansıtılarak gözümüze gelmesi sonucunda o nesneyi görüp rengini algılarız. Yüzeyin rengi, o yüzey üzerine gelen ışığın bazı dalga boylarının yüzey tarafından yutulması ile oluşur. Gözümüzün kırmızı renkli olarak algıladığı bir nesne, ışığın içerisindeki kırmızı haricindeki tüm dalga boylarını emmektedir. Kırmızı banda ait dalga boyu emilmediği için nesne kırmızı renkte görülmektedir. Herhangi bir dalga boyunu

yaymayan bir cisim ise siyah olarak görünür. Üzerine temas eden ışığın bütün dalga boylarını yutarak hiç yansıtmayan yüzeyler siyah, ışığın hiçbir dalga boyunu yutmadan direkt yansıtan yüzeyler ise beyaz görülmektedir (İbili, 2018). Dolayısıyla ışığın olmadığı bir ortamda renkler algılanamaz. Renkleri ışık aracılığıyla görüp algıladığımız için, yüzeylere çarpan ışığın özellikleri ve yansıma türü ve çarpanı değiştiğinde nesnelerin rengini algılayış şeklimiz de değişmektedir. Örneğin, mavi renkli bir nesnenin renginin tonunu ve doymuşluğunu güneş ışığı altında farklı, çeşitli özelliklere sahip yapay ışık altında da yapay ışığın rengi ve şiddeti değiştiğçe farklı algılarız (Yamaner, 2001).

Şekil 3.17 Farklı ışık özellikleri altında aynı mekanda renk algısı değişimi (Özsavaş, 2015a)

3.3.3 Mekanın Fiziksel Özellikleri

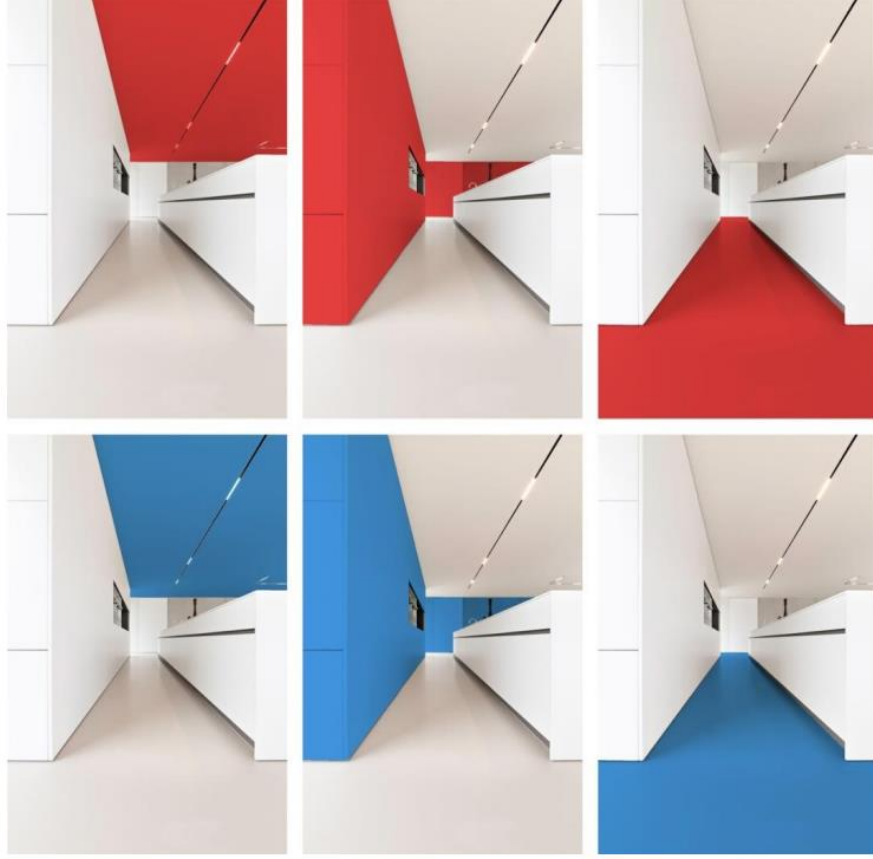
3.3.3.1 Rengin Uygulanacağı Mekan Bileşeni

Renkler, kullanıcıların mekan algısını ve mekan kullanıcılarının hislerini etkileyebilmekte; mekanın fiziksel özelliklerinin de farklı algılanmasını sağlayabilmektedir. Bu farklı algıların oluşumunda hangi renklerin mekanın hangi bileşeninde kullanıldığı da etkili olmaktadır. Renklerin kullanıldığı mekan bileşeni değiştiğinde kullanıcıların mekanı algılama şekli de değişmektedir. Bu yüzden

renklerin mekanda hangi bileşende kullanılacağına göre seçilmesi mekan tasarımında önemli bir role sahiptir (Özsavaş, 2015b).

En temel haliyle bir mekan üç boyutlu fiziksel sınırlarını oluşturan döşeme, duvar ve tavan olmak üzere 3 bileşenden oluşmaktadır. Genel olarak, mekanın kullanıcısı o mekana giriş yaptığı anda ilk olarak döşemeyi algılamaktadır. Döşemeden sonra duvarlara yönelik algısı ortaya çıkmakta, sonrasında ise algısına tavan bileşeni de girmektedir (Özdemir, 2005a). Daha geniş bir çerçeveden bakarsak; döşeme, duvar, tavan, çatı, kolon, kiriş, merdiven, kapı ve pencere genel mekan bileşenlerindedir diyebiliriz. Mobilyalar, aydınlatma elemanları ve aksesuarlar ise mekan öğelerini oluşturur. Mekanın strüktürünü ve sınırlarını oluşturan mekan bileşenleridir (Alici, 2019). Mekan bileşenlerine uygulanan renklerin seçimine oldukça dikkat edilmelidir. Örneğin; bu bileşenlerin üçüne de aynı renk türü uygulanırsa mekan derinliği ve form algısı oldukça düşmekte ve mekan algısı olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle hem mekan bileşenlerinde hem de mekan öğelerinin tümünde renk tercihleri ve kombinasyonları mekan tasarımı açısından oldukça önemlidir (Özsavaş, 2015b). Renklerin soğuk ve sıcak renkler; alçak değerli ve yüksek değerli renkler sınıflandırılmaları kullanılarak bir mekanın farklı bileşenlerinde uygulandıkları kombinasyonların mekan algısına etkisi aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir (Çizelge 2.2 & 2.3).

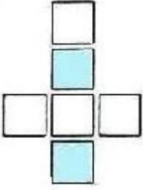
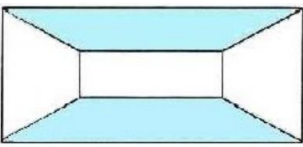
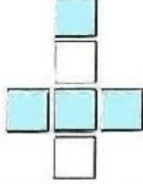
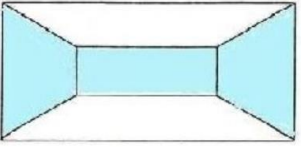
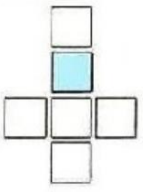
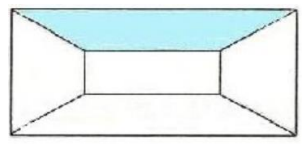
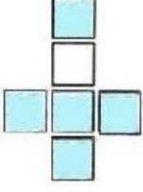
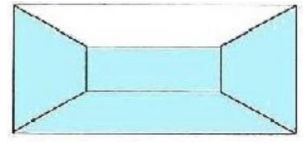
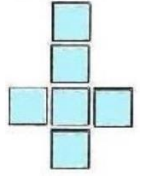
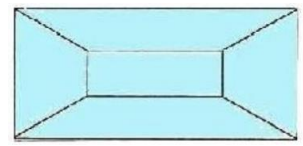
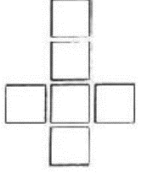
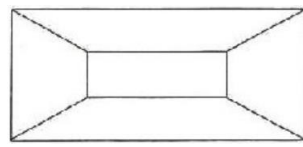
Mekanın bir bileşeninde kullanılan renk tür, değer ve doymuşluk özellikleri hiç değiştirilmeden aynı mekanın farklı bir bileşeninde kullanıldığında mekanın görünümü ve kullanıcı algısı oldukça değişmektedir (Şekil 2.1).

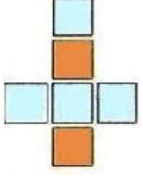
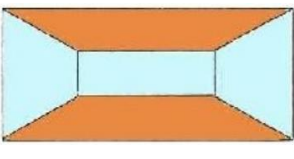
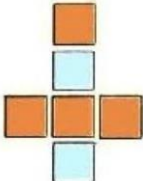
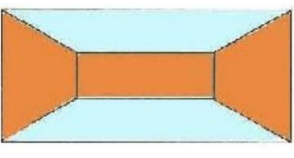
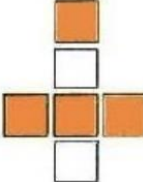
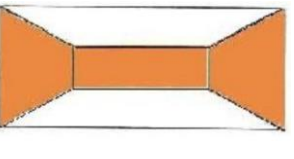
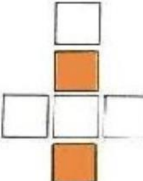
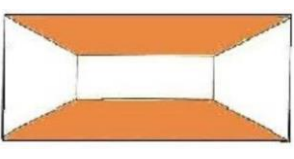
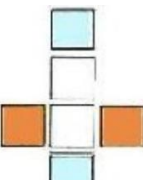
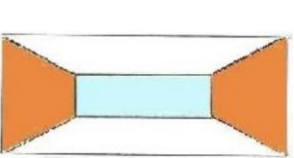
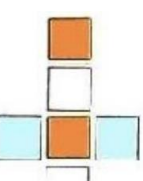
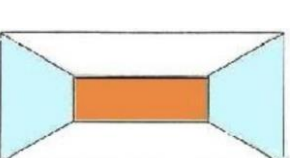

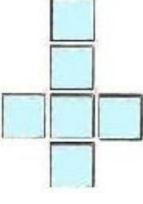
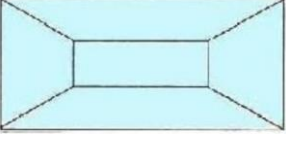
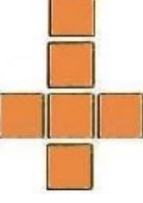

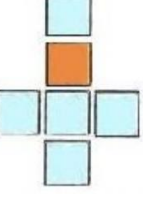
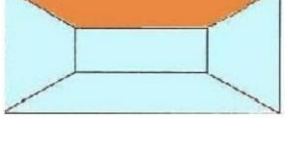
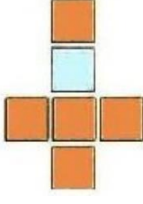
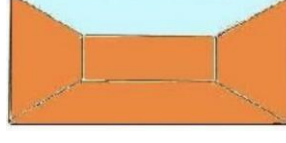
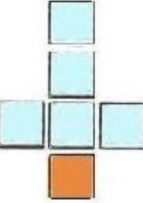
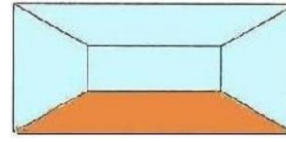
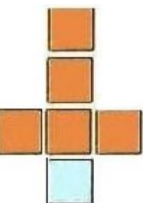
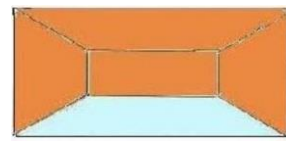
Şekil 3.18 Kırmızı ve mavi renginin özellikleri değiştirilmeden mekanın farklı bileşenlerinde uygulanmasının yarattığı etkiler (Alici, 2019)

Çizelge 3.4: Soğuk, sıcak, yüksek değerli ve alçak değerli renklerin kullanıldığı mekan bileşenine göre mekânsal algıya etkileri (Muradoğlu, 1992)

	Mekan Açılımı	Mekan Perspektif Görünümü	Duvarlar	Tavan	Döşeme	Mekansal Etki	
1			Yüksek değerli renk	Yüksek değerli renk	Alçak değerli renk	Zemin, duvarlar ve tavana göre daha ön plana çıkar.	1'inci durumda mekan daha büyük ve yüksek, 2'nci durumda zemin daha büyük görünür.
2			Alçak değerli renk	Alçak değerli renk	Yüksek değerli renk	Duvarlar ve tavan, zemine göre daha ön plana çıkar.	

3			Alçak değerli renk	Yüksek değerli renk	Yüksek değerli renk	Zemine ve tavan, duvarlara göre daha ön plana çıkar.
4			Yüksek değerli renk	Alçak değerli renk	Alçak değerli renk	Duvarlar, zemin ve tavana göre daha ön plana çıkar.
5			Alçak değerli renk	Yüksek değerli renk	Alçak değerli renk	Tavan, zemin ve duvarlara göre daha ön plana çıkar.
6			Yüksek değerli renk	Alçak değerli renk	Alçak değerli renk	Duvarlar ve zemin geriye doğru giderek mekana bunalıcı bir hava katar.
7			Yüksek değerli renk	Yüksek değerli renk	Yüksek değerli renk	Vurucu bir mekan algısı yaratılmıştır. Mekan asıl boyutundan daha küçük görünür. Hiçlik hissi oluşur.
8			Alçak değerli renk	Alçak değerli renk	Alçak değerli renk	Monoton, olduğundan büyük ve geniş bir mekan algısı yaratılmıştır.

9			Soğuk renk	Sıcak renk	Sıcak renk	Zemin ve tavan, duvarlara göre daha ön plana çıkar. Mekan yüksekliği olduğundan daha alçak algılanır.
10			Sıcak renk	Soğuk renk	Soğuk renk	Duvarlar, zemin ve tavana göre daha ön plana çıkar. Mekan, olduğundan daha dar ama daha yüksek algılanır.
11			Sıcak renk	Nötr renk	Nötr renk	Duvarlar, zemin ve tavana göre daha ön plana çıkar.
12			Nötr renk	Sıcak renk	Sıcak renk	Zemin ve tavan, duvarlara göre daha ön plana çıkar. Mekan yüksekliği olduğundan daha alçak algılanır.
13			Karşı duvar soğuk, yan duvarlar sıcak renk	Nötr renk	Nötr renk	Yan duvarlar daha geride, karşı duvar ise daha önde algılanır.
14			Karşı duvar sıcak, yan duvarlar soğuk renk	Nötr renk	Nötr renk	Karşı duvar daha geride, yan duvarlar daha önde algılanır.

15			Soğuk renk	Soğuk renk	Soğuk renk	Koyu tonlu renkler kullanılmışsa vurucu bir mekan algısı, parlak renkler kullanılmışsa monoton, boşlukta hissi yaratan bir mekan algısı oluşur.	
16			Sıcak renk	Sıcak renk	Sıcak renk	Mekan olduğundan daha dar, küçük ve alçak algılanır.	
17			Soğuk renk	Sıcak renk	Soğuk renk	Tavan, zemin ve duvarlara göre daha ön plana çıkar. Mekan, olduğundan daha alçak algılanır.	17'nci durumda mekan, 18'inci durumun tersi olarak olduğundan daha alçak fakat daha geniş görünür.
18			Sıcak renk	Soğuk renk	Sıcak renk	Duvarlar ve zemin geriye doğru giderek mekana bunaltıcı bir hava katar.	
19			Soğuk renk	Soğuk renk	Sıcak renk	Zemin, duvarlar ve tavana göre daha ön plana çıkar.	19'uncu durumda mekan, 20'nci durumun tersi olarak olduğundan daha yüksek, büyük ve geniş görünür.
20			Sıcak renk	Sıcak renk	Soğuk renk	Duvarlar ve tavan, zemine göre daha ön plana çıkar. Mekan olduğundan daha alçak ve kapalı algılanır.	

Çizelge 2.3 : Sıcak ve soğuk renklerin değerlerine ve uygulandıkları mekan bileşenine göre mekanda yarattığı psikolojik etkiler (Özdemir, 2005a)

	Koyu Değerde Sıcak Renk	Koyu Değerde Soğuk Renk	Açık Değerde Sıcak Renk	Açık Değerde Soğuk Renk
Tavanda	Kasvetli	Örtücü	Psikolojik baskı Hissettiren	Yükseltici
Duvarda	Çevreleyen	Soğuk	Harekete geçiren	Yönlendirici
Döşemede	Güvende hissettiren	Ağır	Yükseltici	Güvensiz hissettiren, koşmaya teşvik eden

3.3.3.2 Rengin Uygulanacağı Alan Büyüklüğü

Bir mekanda rengin uygulandığı yüzeyin büyüklüğü, o rengin kullanıcı üzerinde yarattığı algıyı etkileyen faktörlerden biridir. Rengin mekanda kapladığı alan büyüdükçe o renk görsel olarak daha baskın hale gelmektedir. Diğer bir deyişle, mekanda kullanılan diğer renklerle arasındaki kontrast daha belirgin hale gelmektedir. Bu durumda da o rengin kullanıcı algısı üzerindeki etkisi diğer renklerden daha fazla olacaktır. Bunun yanı sıra, rengin uygulandığı yüzeyin alan büyüklüğü değiştikçe renklerin kullanıcı üzerindeki psikolojik etkileri de değişmektedir. Örneğin mavi kullanıcılar üzerinde dinlendirici ve sakinleştirici bir etkiye sahipken, mekanda çok geniş alanlarda yoğun kullanımı kasvet ve moral bozukluğu gibi algılar yaratabilmektedir (Alici, 2019). Sarı, kullanıcılar üzerinde genellikle yaratıcılığı, iletişimi artırıcı bir psikolojik etkiye sahiptir çok geniş yüzeylerde yoğun olarak kullanıldığında kıskançlık, şüphecilik, güvensizlik gibi duyguları tetikleyebilmektedir (Alakuş, 2009). Siyah, gri gibi renkler az miktarda ve daha küçük yüzeylerde kullanıldığında kullanıcıya dinginlik hissi ve brütal, modern bir mekanda bulunma algısı yaratabilirken çok geniş alanlarda ve yoğun kullanımı kullanıcıya boğucu ve melankolik bir algı da verebilmektedir. Bu nedenle renklerin kullanıcılar üzerinde yarattığı algının kesin ifadelerle açıklanamamasının en önemli nedenlerinden biri renklerin mekanda uygulanacağı yüzey alanının büyüklüğüdür.

3.3.3.3 Mekan Hacmi

Mekan hacmi, renk seçiminde dikkate alınması gereken değişkenlerden biridir; çünkü, doğru renk kullanımıyla küçük hacimli mekanlarda kullanıcılara daha geniş

bir hacim içerisinde bulunma algısı yaratılabilir. Aynı şekilde, büyük hacimli mekanlarda ise kullanıcıya daha küçük bir hacme sahip bir mekanda bulunma algısı yaratılabilmektedir. Tasarımcı, küçük hacimli mekanlarda klostrofobiyi ve basıklık hissini önlemek amacıyla mekan hacmini olduğundan daha büyük algılatmak isteyebilir. Büyük hacimli mekanlarda ise büyük bir boşluğun içerisinde kaybolmuşluk ve kullanıcının kendini böylesine bir hacmin içinde önemsiz ve küçük hissetmesini önlemek amacıyla mekan hacmi kullanıcılara olduğundan daha küçük algılatılmak istenebilmektedir. Çizelge 2.2’de de belirtildiği gibi duvarlara yüksek değerli, tavana ve döşemeye alçak değerli renklerin uygulanması; duvarlara ve tavana soğuk, döşemeye sıcak renklerin uygulanması; her üç mekan bileşenine de sıcak renklerin uygulanması gibi durumlarda mekan hacmi gerçekte olduğundan daha büyük algılanabilmektedir. Duvarlara alçak değerli, tavana ve döşemeye yüksek değerli renklerin uygulanması; duvarlara ve tavana sıcak, döşemeye soğuk renklerin uygulanması; her üç mekan bileşenine de soğuk renklerin uygulanması gibi durumlarda mekan hacmi gerçekte olduğundan daha büyük algılanabilmektedir (Muradoğlu, 1992).

3.3.3.4 Mekan Aydınlanması ve Aydınlanma İhtiyacı

Renk, ışığın var olduğu yerde algılanır. Işık ve renk birbirinden ayrı düşünülemez. Mekanın mimari özelliklerini, mekanda bulunan öğelerin ve mekan bileşenlerini görünür kılmak, daha az elektrik harcayarak sürdürülebilir bir çevreye katkı sağlamak, istenen atmosferi yaratmak ve vurgulanmak istenen öğeleri odağı artırmak mekan aydınlatmasının temel amaçlarıdır. Mekan aydınlanması da renk seçiminde etkili değişkenlerdendir. Farklı renk türleri ve özelliklerinin kullanımıyla aynı aydınlatma sistemi kullanılarak farklı aydınlık düzeyleri yaratılabilir. Mekanın ihtiyacı olan aydınlatma düzeyine göre renk seçimi yapıldığında, aydınlatmaya harcanacak enerjinin de azaltılması ve istenen aydınlık düzeyi değerine ulaşılması mümkündür.

Bir mekanda bulunan bileşenlerin ve öğelerin görünen yüzey renkleri, yüzeyin yansıtma çarpanına ve yüzeye gelen ışığın tayfına bağlıdır. Yani yüzeyin görünen rengi yalnızca yüzeyin fiziksel özellikleriyle ve boyayla değil aynı zamanda yüzeye gelen ışıkla da ilişkilidir. Örneğin; yüzeylere düşen günışığı, güneşin gökyüzündeki konumuna bağlı olarak, gün içinde değişiklik gösterir. Sabah saatlerinde sarı, öğle

saatlerinde mavi, günbatımı saatlerinde ise kırmızı tonlarındadır. Buna bağlı olarak, gün içerisinde günışığının aydınlattığı yüzeylerin rengi de farklı algılanmaktadır. Ayrıca gün içerisinde günışığının yüzeylere geliş yönü de değişir. Farklı yönlerden gelen günışığının özellikleri de farklıdır. Güneyden gelen günışığı genellikle parlak ve sıcak; kuzeyden gelen günışığı genellikle soğuk ve süreklilik algısı yaratan; batıdan gelen günışığı doğudan gelene göre daha sıcak özelliklere sahiptir denebilir. Doğrudan ve fazla günışığı alan mekanlarda düşük kontrastlı renk kombinasyonları tercih edilmelidir; yüksek kontrasta sahip renk kombinasyonları böyle mekanlarda koyu gölgelerin oluşumuna sebep olur. Bu durum da mekandaki öğelerin birbiriyle bir ahenk içinde görünmesine engel olabilir. Bunun yanı sıra yüzey renkleri günışığı altında ve yapay ışık altında farklı renkte algılanırlar. Gün ışığı altında turkuaz olarak görünen bir yüzey üzerine akkor ışık geldiğinde sarı-yeşil arası bir renkte görünürken, floresan aydınlatmadan gelen ışıkla birlikte mavi olarak algılanabilmektedir.

Aydınlanma ve renk ilişkisi incelenirken aydınlanmanın niceliği ve niteliği konuları önem arz etmektedir. Aydınlığın niceliği, aydınlanma düzeyi yani aydınlanma miktarıdır. Aydınlanmanın niteliği ise ışığın rengi ve yüzeye düşüş açısıdır. Işığın bu özellikleri rengin görünümünü değiştiren etmenlerdir.

3.4 ALGISAL DEĞİŞKENLER

Mekansal özellikler ile mekanda uygulanan renkler birbiriyle iletişim halindedir. Mekanda olup bitecek olan hikaye ve mekanın fiziksel özellikleri ile renk seçimi birbirinden ayrı düşünülemez. Doğru renk seçimi ile mekandaki farklı fonksiyonlara sahip olan bölümlerin algılanması, kullanıcının duygularının ve performansının mekanın işlevinin gerektirdiği şekilde yönlendirilmesi sağlanabilir. Mekandaki sirkülasyon alanının tanımlanması farklı renk ve malzemelerle gerçekleştirilebilir. Her rengin taşıdığı özelliklere göre kullanıcı üzerindeki etkileri farklı işlevlere sahip mekanlarda çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. Renk, mekanda oranları etkilemek, ölçeği belirtmek, atmosfer yaratmak, malzemenin özelliğini ortaya koymak, biçimi tanımlamak ve algısını kuvvetlendirmek ya da zayıflatmak gibi estetikle ilgili pek çok amaca hizmet etmektedir (Yamaner, 2001).

3.4.1 Psikolojik Etkiler

Her rengin bireyler üzerinde yarattığı çok çeşitli psikolojik etki vardır. Duygu bakımından gelişim sürecini tamamlamış olan insanoğlu, ışıkların veya nesnelere yaydığı ışık dalga boylarını görmekle kalmaz aynı zamanda algıladığı renkleri çeşitli duyu tepkimelerine dönüştürür. Renkler bilinçaltını etkiler, bunun sonucu olarak oluşan duygular bilinç üstüne aktarılır ve çeşitli reaksiyonlara sebebiyet verir (Alici, 2019).

Bu tez çalışmasında, genel anlamda vurgulanmak istenen konulardan bir tanesi de, her ne kadar literatürde ve internet kaynaklarında çok fazla karşımıza çıksa da aslında renklerin psikolojik etkilerinin de tamamen evrensel olmadığıdır. Renklerin psikolojik etkileri üzerine yazılmış literatür çalışmalarında ve internet kaynaklarında birbiriyle çelişen çok fazla kaynak yer almaktadır. Bunun nedeni bu tez çalışmasında da anlatılmak istendiği gibi renklerin kullanıcılar üzerinde yarattığı psikolojik etkilerin aslında pek çok değişkene daha bağlı olduğudur. Örnek vermek gerekirse; pek çok kaynakta turuncu renk enerji verici, yaratıcılığı artırıcı bir etkiye sahip olan bir renk olarak nitelendirilse de geçmişinde büyük bir yangın felaketi atlatmış olan bir kullanıcı üzerinde bu etkiyi yaratmama olasılığı yüksektir. Bu nedenle çalışmanın bu başlığı altında, çalışmanın geri kalan kısımlarında anlatılmak istenen renk beğenisi ve renklerin kullanıcı algısına etkisi üzerinde pekçok değişkenin söz sahibi olduğuna dair ortaya koyulan fikirle de çelişmemek adına çok genel bir anlatım yapılmış, pekçok kaynakta yer alan ortak ve kısa bilgilere değinilmiştir.

Renklerin psikolojik etkilerini genel anlamda incelerken renkleri türlerine göre kategorize etmek, rengin doygunluk, sıcaklık vb. özelliklerinin değişiminin algıda yarattığı farklılığı da incelemek ve aynı zamanda renk birlikteliklerinin algısal etkilerinin üstünde durmak da gerekmektedir.

Renkler türlerine göre ana renkler, ara renkler ve nötr renkler olmak üzere 3'e ayrılır. Ana renkler: kırmızı, sarı ve mavi; ara renkler: mor, turuncu ve yeşil; nötr renkler ise siyah, beyaz ve gridir.

- Ana Renkler

Ana renklerin insan psikolojisi üzerindeki etkilerini özetleyecek olursak; sıcak bir renk olan kırmızı harekete geçirici, tahrik edici ve heyecanlandırıcı bir etkiye

sahiptir. Uçarı duyguların simgelerinden sarı renk uygulandığı mekanda uyarıcı, neşe ve mutluluk veren, dikkat çekici etkiler yaratır ve kullanıcıları iletişime daha açık hale getirir. Mavi renk insanlar üzerinde dinginleştirici, düşünmeye ve odaklanmaya yönlendirici, temizlik hissi veren bir etkiye sahiptir (Alici, 2019).

- Ara Renkler

Ara renklere baktığımızda; mor renk bireyleri sanatsallığa ve yaratıcılığa yönlendirirken doğru tonda ve miktarda kullanılmadığında melankolik ve depresif bir etki yaratıp kişilerde umutsuzluk ve karamsarlık duygularını ortaya çıkarabilir (Yılmaz, 1991). Turuncu; insanlara neşe veren, onları bir araya gelmeye yönlendiren, verimliliği ve iştahı artıran bir renktir. Yeşil; kullanıcıların duygularını nötrleyen, sakinleştiren, güvende hissettiren bir etkiye sahiptir.

- Nötr Renkler

Nötr renklere baktığımızda ise; siyah, insanlar üzerinde korku, bilinmezlik, ciddiyet ve ağırbaşlılık hisleri yaratmaktadır (Alici, 2019). Beyaz renk daha çok ferahlık, soğukkanlılık, samimiyet ve aydınlık hisleri uyandırır (Yılmaz, 1991). Gri ise uzlaştırıcı ve tarafsızlık hissi verici bir etkiye sahiptir.

Renkler dalga boylarına göre de sıcak ve soğuk renkler olarak ikiye ayrılır. Sıcak renklere kırmızı, sarı, turuncu gibi renkler kullanıcıları enerjik hissettirme özelliği taşırlar ve duvarlarda kullanıldığında moral ve güven açısından iyi sonuçlar verirler (İbili, 2018). Mavi, yeşil, mor ve bunların tonları olan soğuk renkler de genel olarak huzur veren ve rahatlatıcı renkler şeklinde tanımlanmaktadır; fakat bu renklerin yarattığı etkiler renk seçimini etkileyen kriterler tablosunda yer alan diğer değişkenlere bağlı olarak da değişebilmektedir.

3.4.2 Sembolik Etkiler

3.4.2.1 Renklerin Sembolik Anlamları

Renkler hayatın her alanında bizi çok farklı açılardan etkileyerek çevresel algımızı ve nasıl hissettiğimizi değiştirme gücü olan en önemli bileşenlerden biridir. Renklerin çeşitli özellikleri ve kullanım şekilleri değiştikçe kullanıcılar üzerinde yarattığı algısal etkiler de değişmektedir.

Renklerin sembolik anlamları da yüzyıllar boyunca renklerin psikolojik etkilerinin hangi yönlerde olduğu ve hangi rengin bireyler üzerinde nasıl etkiler yarattığının detaylı fark edilmesi sonucunda günlük hayatta kullanılmaya başlanmış ve bu kullanımlar evrenselliğe doğru ilerlemiştir (Russow & Barbereau, 2001).

Her renk kendine özgü sembolik anlamlara sahiptir ve bu sembolik anlamlar günlük hayatımızın her alanında sürekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı toplumlardan olan insanlar üzerinde her rengin algısal etkisinin farklı olduğu durumlar olabileceği de genel anlamda renklerin sembolize ettiği bir takım evrensel anlamlar vardır.

Renklerin evrensel sembolik anlamları Çizelge 3.6'da kategorize edilmiştir (Özdemir, 2005b).

Çizelge 3.5: Renklerin evrensel sembolik anlamları (Özdemir, 2005b).

RENK	SEMBOLİK ANLAMLARI
KIRMIZI	Sevgi, mücadele, kan, ateş, tehlike, zehirli olma, sıcak su, kapatma
MAVİ	İşletme düzeni, teknolojik, organizasyon, soğuk su
YEŞİL	Sakinlik, emniyet, memnuniyet, ilk yardım, serbest geçiş, açma
SARI	Dikkatli olma, hareket, kayma, çarpma
TURUNCU	Zenginlik, verimlilik, neşe
MOR	Huzursuzluk, derinlik, mistisizm, değerlilik
KAHVERENGİ	Kararsızlık, ciddiyet, ketumluk, sağlamlık
PEMBE	Nezaket, tutuculuk, mecburiyet, çekingenlik
BEYAZ	Saflık, temizlik, aydınlık
SİYAH	Ciddiyet, korku, karanlık

GRI	Tarafsızlık
-----	-------------

3.4.2.2 Renklerin Sektörel Anlamları

Renkler, farklı sektörlerde farklı anlamlara gelebilmekte ve kullanıcılar üzerinde farklı çağrışımlara sahip olabilmektedir. Renklerin sektörel anlamlarını bilmek bir tasarımcı için kullanıcı üzerinde yaratmak istediği algı konusunda başarılı olabilmesi açısından önemlidir. Ayrıca, mekân tasarımında mekanın işlevine yönelik renk tasarımı yapılırken renklerin sektörel anlamları oldukça önem arz etmektedir. Bazı sektörler bazında renklerin çağrıştırdığı anlamlara bakacak olursak;

Teknoloji: Teknoloji sektöründe mavi, yeşil, gri gibi renkler yaygın olarak kullanılmaktadır. Mavi; güveni, güvenilirliği ve profesyonelliği temsil eder. Yeşil; büyümeyi, yeniliği ve çevre bilincini simgeler. Gri; tarafsızlığı, dengeyi ve karmaşıklığı ifade eder. Birçok teknoloji şirketi, sadelik ve modernlik imajını oluşturmak için minimalist renk şemalarını tercih etmektedir (Demirdöğmez, 2021).

Finans ve Bankacılık: Mavi, yeşil ve altın gibi renkler genellikle finans ve bankacılık sektöründe görülür. Mavi, güven ve istikrar anlamına gelir. Yeşil; refahı, zenginliği ve finansal büyümeyi temsil eder. Altın; lüks, seçkinlik ve yüksek değer ile ilişkilendirilir.

Sağlık ve Spor: Sağlık ve spor sektöründe yeşil, mavi, beyaz gibi renkler sıklıkla kullanılmaktadır. Yeşil tazeliği, canlılığı ve sağlığı sembolize eder. Mavi, temizlik, huzur ve güven ile ilişkilendirilir. Beyaz saflığı, temizliği ve sadeliği temsil eder. Bu renkler sakinlik ve zindelik duygusu uyandırır.

Perakende ve Moda: Perakende ve modada renk seçimi büyük ölçüde hedef kitleye ve marka kimliğine bağlıdır. Kırmızı, turuncu ve sarı gibi canlı renkler genellikle dikkat çekmek ve heyecan duygusu yaratmak için kullanılır. Siyah; zarafet ve lüksü temsil eder. Pembe, kadınlık ve gençlik ile ilişkilendirilir. Bu sektörde renk paleti genellikle çeşitli ve dinamiktir (Url-15).

Yiyecek ve İçecek: Yiyecek ve içecek sektöründe kırmızı, sarı, kahverengi gibi renkler yaygın olarak kullanılmaktadır. Kırmızı iştahı, enerjiyi ve aciliyeti uyarır. Sarı sıcaklık, samimiyet ve mutluluğu ifade eder. Kahverengi doğallığı, güvenilirliği ve dünyeviliği temsil eder. Bu sektördeki markalar genellikle açlığı çağrıştıran,

olumlu duygular uyandıran ve ürünlerinin doğallığını ön plana çıkaran renkleri tercih etmektedir (Demirdöğmez, 2021).

Bunların yanı sıra renklerin yarattığı çağrışımların kültürel bağlamlara ve bireysel algılara göre değişebileceğini unutmamak önemlidir. Ek olarak, şirketler görsel kimlikleri için renk seçerken genellikle hedef pazarlarını, marka konumlandırmalarını ve kişisel tercihlerini göz önünde bulundururlar.

3.4.2.3 Renklerin İfade Ettiği Şekiller, Renksel İletiler ve Kodlar

Günlük hayatta renkler bugüne kadar zihnimize yerleştikleri toplumsal kodlarla hayatımızda yönlendirici görevi görmektedir. Renklerle aramızda yazısız bir iletişim vardır. Örneğin; kırmızı rengi muslukların üstünde gördüğümüzde sıcak suyun o musluktan, soğuk suyun ise mavi işaretli musluktan akacağını; telefon çaldığında kırmızı kısma dokunduğumuzda telefonu reddedeceğimizi, yeşil kısma dokunduğumuzda ise açacağımızı açıklama yazısına gerek kalmadan biliriz (Russow & Barbereau, 2001).

Tarihten günümüze simgesel anlamlar kazanmalarıyla ortak bir 'renk dili' olduğu gibi günlük hayatta da bu renk dilinin iletileri kullanılmaktadır. Dolayısıyla renklerin düzenleyicilik, ayırt edicilik ve fark edilirlilik gibi birçok özelliklerinden yararlanılmaktadır. Örneğin, sarının güneşi çağrıştıran dikkat çekici özelliğinden dolayı yol çizgilerinde sarı renk tercih edilmektedir. Yeşil; güven veren ve sakinleştirici bir renk olmasından dolayı yangın merdiveni, çıkışlar gibi alanlarda ve tabelalarda yeşil renk kullanılmaktadır. Kırmızı enerji verici ve heyecan duygusunu harekete geçirici bir renk olmasından dolayı uyarı levhaları kırmızı renklidir (Köseoğlu & Çelikkayalar, 2016).

3.4.3 Mekansal Algıya Etkiler

Renk kullanıldığı mekanın kullanıcı tarafından algılanışını çok fazla açıdan etkilemektedir. Mekan donatılarında kullanılan malzemenin niteliğini ön plana çıkarmakta, mekânsal form ve boyut algısını değiştirmekte, mekana bir ruh katmaktadır. Renk, kullanıcı ve mekan arasındaki ilişkiyi görsel anlamda oluşturan ana unsurlardandır.

Nasa, hava araçlarının içerisindeki kapsüllerde kullanılacak renkleri belirleyebilmek için kullanıcıların renklere gösterdiği psikolojik ve fizyolojik tepkiler ve renklerin mekanın algılanışına etkileri üzerine araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalar sonucunda mekânı tasarlarken yalnızca mekan özelliklerinin değil aynı zamanda kullanıcıların kişisel özelliklerinin ve mekanın işlevinin de dikkate alınması gerektiği bir kez daha kanıtlanmıştır. Bunun dışında, kullanıcılar üzerinde yapılan deneyler ve araştırmalar sonucunda mekanın tasarımında kullanılan renkler farklılaştıkça kullanıcı tarafından mekanın ve mekanda kullanılan donatıların kütlesinin, boyutlarının, formlarının, mekan derinliğinin, ortam sıcaklığının, ortamdaki seslerin ve mekanda geçirilen zamanın farklı algılandığı ortaya çıkarılmıştır. Kullanılan renklerin türü ve tonu değiştikçe bu algılar da çeşitli şekillerde değişmektedir (Ural, 1995). Örneğin, genel anlamda bakıldığında, dalga boyu yüksek olan sıcak renkler olarak ifade edilen sarı, kırmızı, turuncu gibi sıcak renkler mekan boyutlarının daha küçük, mekanın olduğundan daha sıcak, mekandaki ses düzeyinin olduğundan daha yüksek, yüzey dokularının olduğundan daha yumuşak, mekanın işlevinin daha dışa dönük ve aktif, mekanda yapılan eylemler için gereken fiziksel gücün daha az, geçen sürenin olduğundan daha kısa algılanmasını sağlarken dalga boyu daha düşük olan ve soğuk renkler olarak sınıflandırılan mavi, yeşil, mor gibi renkler mekanda ağırlıklı olarak kullanıldığında ise kullanıcı üzerinde bu algıların tam tersi yönde algı etkisi yarattığı söylenebilir (Zengel & Kaya, 2007). Bunun yanı sıra rengin algılanışını ve algılanan renk kalitesini etkileyen bir takım değişkenler de vardır. Mekanın tasarımında kullanılan renkler ve mekanın aydınlık düzeyi kullanıcının gözünü fizyolojik açıdan etkiler. Rengin uygulandığı yüzeyin malzeme ve doku farklılıkları ve yüzeye çarpan ışık miktarı rengin kullanıcı tarafından algılanışını da etkilemektedir (Zengel & Kaya, 2007).

3.4.3.1 Kütleli Etki

Mekan içerisinde kullanılan tasarım elemanlarının renkleri onların kütleli olarak farklı algılanmasını sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda tayf renkleri içinde mavi ve kırmızının en ağır, sarının ise en hafif renkler olduklarını söylemiş ve parlaklığın ağırlıkla ilgili yargılarda etkisinin olmadığını, tayf rengi boyutunda renklerin ağırdan hafife doğru, kırmızı, mavi, yeşil, turuncu ve sarı şeklinde bir diziliş gösterdiğini saptamışlardır (Alakuş, 2009). Araştırmacı Goldstein, herhangi

bir cismin veya objenin ağırlığı ve ölçüsünün kırmızı ortamda gerçekte olduğundan daha ağır ve büyük algılandığını saptamıştır. Araştırmacı Ketcham, kahverengi boyanmış bir sandığın, aynı büyüklükte fakat açık sarı renge boyanmış bir sandığa oranla daha ağır hissedildiğini kanıtlamıştır (Çabuk, 2006).

- *Boyutsal Etki*

Renklerin sahip olduğu dalga boylarına göre uygulandıkları nesnenin boyut algısına etkileri farklıdır. Sıcak renklerin dalga boyları genellikle kısa-yüksek titreşimlidir ve bu nedenle sıcak renklerden yansıyan ışınlar gözdeki ağ tabakaya daha önce çarparlar. Bu nedenle sıcak renklerin yoğun olarak kullanıldığı bir mekan olduğundan daha küçük algılanır. Soğuk renklerin uygulandığı nesnelere çarpan ışık ise gözün ağ tabakasına daha geç düşerler. Bu nedenle soğuk renklerin daha yoğun uygulandığı mekanlar olduklarından daha büyük algılanmaktadır (Yamaner, 2001). Mekanda zıt renklerin yatay çizgiler halinde kullanımı mekanın kullanıcı tarafından olduğundan daha geniş algılanmasına, zıt renklerin dikey çizgiler halinde kullanımı ise mekanın yüksekliğinin olduğundan daha fazla algılanmasına neden olmaktadır (Ayber, 2012).

- *Formsal Etki*

Renkler, uygulandıkları nesnenin formuna dair algıyı etkileyebilmektedir. Renkler ışığın farklı dalga boylarında yansımından oluşan kavramlardır. Bu nedenle, bir nesne üzerine uygulanan farklı renkler ışığı farklı dalga boylarıyla yansıttıkları için nesnelerin görünümünü değiştirir ve form algısını etkiler. Örneğin, parlak bir kırmızı rengin nesnenin bir bölgesine uygulanması, o bölgenin diğer bölgelere göre daha öne çıkmasını sağlar. Bu, nesnenin formunu vurgular ve dikkati o bölgeye çeker.

Bir nesneye gölge eklemek veya o nesne üzerinde renk geçişleri kullanmak, nesneden farklı dalga boylarında ışık yansımalarına neden olacağından nesnenin üç boyutlu bir formu olduğunun vurgulanmasını sağlayarak nesnenin algılanan şeklini belirginleştirebilir (Alakuş, 2009).

3.4.3.2 Mekansal Etki

- Uzaklık Algısı

Sıcak renklerden yansıyan ışık dalga boyları daha kısa olduğundan gözün ağ tabakasına daha erken düştükleri için sıcak renklerin uygulandığı objeler olduğundan daha yakın görünmektedir. Benzer şekilde soğuk renklerle boyanmış objeler ise olduklarından daha uzakta algılanmaktadırlar. Örneğin kırmızı renge boyanmış bir vazodan daha yakında algılanabilmektedir fakat sarı, mor, gri gibi renkler yakınlık algısı üzerinde minimum farklılık yaratan renklerdir (Yamaner, 2001).

- İmaj Algısı

Mekan tasarımında renklerin çeşitli şekillerde bir araya getirilmesiyle çok farklı renk armonileri oluşur. Bu armoniler mekanın imajını meydana getirir. Farklı mekânsal imajlar ortaya çıkarabilmek için renklerin farklı şekillerde bir araya getiriliş stilleri vardır (Alakuş, 2009). Örneğin; güvenli bir mekan imajı yaratmak için monokromatik renkler veya tek değerli bej, kirli beyaz, gri gibi renkler bir arada kullanılabilir. Mavi ve kırmızının koyu tonlarının yoğunlukta kullanılmasıyla mekanda entelektüel bir imaj algısı oluşturulabilir. Kullanıcıya canlılık ve sağlığına iyi gelen bir mekanda bulunduğu imajının verilmek istendiği mekanlarda ise yeşil tonları ağırlıklı olarak bir arada kullanılabilir (Yamaner, 2001)

3.4.3.3 Zamansal Etki

Bir mekanda kullanılan renkler, kullanıcıların geçen zamanı daha uzun ya da daha kısa algılamasına neden olabilmektedir. Mekanda kullanıcıya hissettirilmek istenen zaman algısına göre tasarımcının hangi renklerin geçirilen zaman algısını nasıl etkilediğini bilmesi ve bunu da bir kriter olarak ele alması başarılı bir mekan tasarımı açısından önemlidir. Kullanıcıya mekanda geçirilen zamanın gerçekte geçen zamandan daha uzun mu yoksa daha kısa mı olacağını mekanın işlevi belirler. Örneğin; kullanıcının daha çok rutin ve monoton işler yaptığı bir mekanda veya dar hacimli mekanlarda kullanıcıya geçirdiği zamanın daha kısa olduğu algısı verilmek istenir ve bu algının verilebilmesi için mekanda lacivert, mavi, mor ve tonları gibi

soğuk renkler kullanılmalıdır. Bunun tersi olarak da kullanıcı sayısının ve kullanım talebinin fazla olduğu, kullanıcıların daha az zaman geçirmesinin istendiği kalabalık restoranlar gibi mekanlarda ise mekanda kullanıcılara gerçekte olandan daha uzun zaman geçirdikleri algılatılmak istenir. Bu algının yaratılması için de mekanın tasarımında kırmızı, turuncu, sarı ve tonları gibi sıcak renkler ağırlıklı olarak kullanılmalıdır (Yamaner, 2001). Nasa'nın yaptığı araştırmalar ve deneyler sonucunda da insanlı uzay araçlarında bulunan kapsüllerde astronotların soğuk renkler kullanıldığında geçen zamanı gerçekte olandan daha kısa algılandığı, sıcak renkler kullanıldığında ise geçen zamanın gerçekte olandan daha uzun algılandığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple, uzay araçlarında astronotların çok uzun zaman geçirmek zorunda kalmasından ve mekanın hacminin dar olmasından dolayı zamanın gerçekte olandan daha kısa geçtiği algılatılmak istendiği için soğuk renkler ağırlıklı olarak kullanılmaktadır (Ural, 1995).

3.4.3.4 İşitsel Etki

Renkler, uygulandıkları mekandaki ses şiddetinin kullanıcılar tarafından farklı algılanmasını sağlayabilmektedir. Araştırmacı A. Ketcham tarafından yürütülen bir deneyin sonucunda sesin tamamen beyaz renge boyanmış bir salonda, tamamen mor renge boyanmış bir salondan daha gür ve kuvvetli işitildiği sonucuna ulaşılmıştır (Alakuş, 2009). Bir başka araştırmacı Styne tarafından yürütülen çalışmaların sonucunda da mekanda kullanılan soğuk renklerin geri plan seslerin şiddetini gerçekte olduğundan daha düşük seviyede, sıcak renklerin ise mekandaki arka plan seslerinin şiddetini gerçekte olduğundan daha yüksek düzeyde algılanmasına neden olduğu ortaya çıkmıştır (Çabuk, 2006).

3.4.3.5 Isısal Etki

Benzer şekilde, mekanın bulunduğu konuma, iklime ve yine işleve göre kullanıcıya algılatılmak istenen ısı algısı da farklılaşmaktadır. Bundan dolayı, verilmek istenen ısı algısı da renk seçimindeki kriterlerden biridir. Örneğin; sıcak renkler; mekanın boyutlarının daha küçük ve mekanın ısısının daha yüksek, mekandaki ses düzeyinin daha fazla, uygulanan yüzeyin dokusunun daha yumuşak, mekanda yapılacak eylemlerin daha aktif ve dışa dönük, bu eylemler yapılırken harcanacak fiziksel

kuvvetin daha az, mekanda geçirilen sürenin ise daha kısa algılanmasını sağlar, soğuk renkler ise kullanıcı üzerinde bunların tam tersi etki yaratır (Alici, 2019).

Bir ilkokulda sınıfların aydınlık olması sebebiyle mavi-gri tonlarına boyanmış olan sınıf duvarlarının psikolojik sıcaklık eksikliğine yol açtığı öne sürülmüş ve mavi renkli bir odanın kırmızı renkli bir odaya göre 4 C daha soğuk hissedildiği kanıtlanmıştır. Yine kullanılan renklerin ısısal etkisi ile ilgili yapılan bir deneyde mavimsi yeşil boyalı mekanda bulunan kişilerin 15 C' yi soğuk olarak algıladığı, kırmızımsı turuncu boyalı çalışma mekanında bulunan kişilerin ise ancak 11 C' yi soğuk algıladıkları görülmüştür. Bu olgudan, ısıtma sistemlerinde bir ekonomi faktörü olarak yararlanılabilir (Çabuk, 2006).

4. RENK SEÇİM KRİTERLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Tasarımda renk seçimine yönelik dikkate alınması gereken kriterlerin bilinmesi üretilen mekanın kalitesini pek çok açıdan artırabilmektedir. Tasarımcının her bir kriterin mekanı ve kullanıcıyı hangi açılardan ve nasıl etkilediğini; bu kriterlere yönelik farklılara dair hangi renklerin ne şekilde kullanılması gerektiğini bildiklerinde, kullanıcıların ihtiyacına en iyi şekilde cevap veren ve algılarını istenen yönde etkileyebilen mekanlar tasarlama amaçlarını gerçekleştirmeye çok daha fazla yaklaşmış olurlar. Bu nedenle, tasarımcıların renk seçim kriterlerine yönelik eğitim almış olması mekan tasarımında önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda, tasarım eğitiminde temel renk bilgisi ve renk seçimi kriterlerine yönelik eğitim verilmeden önce ve eğitim verildikten sonra tasarımcıların kriterlere yönelik yaklaşımlarını değerlendirmek ve bu yaklaşımın eğitim verildikten sonra nasıl değiştiğini analiz etmek amacıyla Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencileriyle bir çalışma yapılmıştır. 2022-2023 Bahar Dönemi İÇT398 kodlu “Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersinde öğrencilere renk ile ilgili temel teorik anlatımlar ve renk seçim kriterleriyle ilgili anlatımlar yapılarak bu anlatımların öncesinde ve anlatımlardan sonra uygulanan anketlerle tasarım öğrencilerinin renk seçim kriterleriyle ilgili eğitim almasının bu kriterlere yaklaşımlarını nasıl değiştirdiği ve kriterlerin öncelik sıralamasını nasıl yaptıkları değerlendirilmiştir.

4.1 Renk ve Renk Seçimi Kriterleri Üzerine Bir Ders İçeriği Hazırlanması

2022-2023 Bahar Dönemi İÇT398 kodlu “Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersinde teorik bilgi verilmeye başlamadan önce öğrencilere renk seçim kriterlerinin önceliklerini değerlendirmeleri beklenen bir anket yapılmıştır. Daha sonra öğrencilere renk ile ilgili temel teorik bilgiler anlatılmıştır. Anlatılan temel renk bilgisinin içerdiği başlıklar:

- Renk nedir
- Renk tasarımı nedir
- Renk tasarımı çeşitleri nelerdir / 2 boyutta ve 3 boyutta renk tasarım ilkeleri
- Rengin algılanışı
- Renk dizgeleri
- Sıcak ve soğuk renkler
- Tümler renkler
- Yüzey renginin algılanması
- Yüzey rengi bileşenleri: tür, değer, doymuşluk
- Münsell renk dizgesi şeklindedir.

Temel renk bilgisi ile ilgili teorik bilgi anlatıldıktan sonra, bu tez çalışmasında ortaya konulan renk seçim kriterleri sınıflandırma sistemi üzerinden (Çizelge 4.1) öğrenciler gruplara ayrılarak veya bireysel olarak bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada, her bir gruptan veya öğrenciden kendilerine verilen kriterler üzerine çalışması ve derste bu kriterler üzerine sunum yapmaları istenmiştir. Sunumlar tamamlandıktan sonra ise, ortaya konan renk seçim kriterleri tablosu üzerinden (Çizelge 4.1) renk seçim kriterlerinin nasıl sınıflandırıldığı ve her bir kritere yönelik olarak renk seçiminin nasıl yapılması gerektiğine dair anlatım yapılmıştır. Dersin anlatımı tamamlandıktan sonra da ilk başta yapılan ve öğrencilere göre her bir kriterin likert ölçeği bazında öncelik puanını ortaya koyan anket tekrar yapılarak renk seçim kriterleri üzerine verilen eğitimin kriterlere yönelik öncelik yaklaşımını nasıl değiştirdiği ve bu konuda eğitim almış tasarım öğrencilerinin kriterleri öncelik açısından nasıl değerlendirdikleri ortaya koyulmuştur.

Çizelge 4.1: Mekan tasarımında renk seçimini etkileyen kriterler

MEKAN TASARIMINDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER											
BİREYSEL DEĞİŞKENLER											
Demografik Değişkenler					Psikolojik ve Fizyolojik Değişkenler						
Yaş	Cinsiyet ve Cinsel Yönelim	Meslek ve Eğitim Seviyesi	Yaşam Tarzı	Kullanıcının Psikolojik Durumu	Kullanıcının Geçmiş Deneyimleri ve Anıları	Kullanıcının Kişiliği	Kullanıcının Sağlık Durumu				
BÖLGESEL DEĞİŞKENLER											
İklim ve Coğrafi Konum	Akımlar ve Dönem Stilleri	Sosyokültürel Değişkenler									
Toplumun Değer Yargıları ve İnanç Etkisi			Kültürel ve Tarihi Değişkenler			Linguistik Değişkenler					
Renklerin Toplumsal Sembolik Anlamları	Renklerin Toplumsal Değer Yargılarına Göre Anlamları	Renklerin Dinlerdeki Anlamları	Renklerin Farklı Kültürlerdeki Anlamları	Renklerin Tarihi ve Politik Anlamları	Dil-Bilimsel İlişki	Renklerin Dilde Kullanıldığı Yerler					
MEKANSAL DEĞİŞKENLER											
İşlevsel Değişkenler			Mekanda Renk Kalitesini Etkileyen Değişkenler				Mekanın Fiziksel Özellikleri				
Mekanın İşlevi	Mekanın Kullanma Süresi	Mekandaki Eylemin Nitelikleri	Doku	Malzeme	Form	Işık	Rengin Uygulanacağı Mekan Ögesi	Rengin Uygulanacağı Alan Büyüklüğü	Mekan Hacmi		Mekanın Aydınlanması
ALGISAL DEĞİŞKENLER											
Psikolojik Etkiler	Sembolik Etkiler			Mekansal Algıya Etkiler							
Renklerin Sembolik Anlamları	Renklerin Sektörel Anlamları	Renklerin İfade Ettiği Şekiller, Renksel İletiler ve Kodlar	Kütlesel Etki		Mekansal Etki		Zamansal Etki	İşitsel Etki	Isısal Etki		
				Boyutsal Etki	Formsal Etki	Uzaklık Algısı	İmaj Algısı				

4.2 Yöntem

Renk seçim kriterleri üzerine yapılan bu değerlendirme çalışmasında ana amaç bu kriterlerin öncelik değerlerinin belirlenmesi olmuştur. Bu değerlerin belirlenmesinde

1-5 arası puanlama sistemini kullanan likert ölçeği ölçüm yöntemi kullanılmıştır. Renk teorisi ve renk seçim kriterlerinin her birinin mekanda renk tasarımında nasıl etkisinin olduğu üzerine verilen eğitimin bu kriterlerin önceliğine yönelik yaklaşımı nasıl değiştirdiğini ölçebilmek için de ön test – son test yöntemi kullanılmıştır. Her iki anketten elde edilen sonuçlar önce ayrı ayrı grafik halinde gösterilmiş, daha sonra çakışma grafikleri kullanılarak kriterlerin öncelik değerlerinin değişimi yorumlanmıştır.

4.3 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu çalışmada sınıflandırılarak ortaya konulan renk seçim kriterlerinin 5 puan üzerinden (1: hiç öncelikli değil, 2: öncelikli değil, 3: orta öncelikli; 4: öncelikli, 5: oldukça öncelikli) öncelik puanlamasının yapılması sonucu ortaya çıkan veriler tablolar ve grafiklerle bu başlık altında gösterilmiştir. İlk olarak renk konusunda genel teorik bilgilerin ve renk seçim kriterlerinin her birine yönelik renk tasarımının nasıl yapılması gerektiğine dair eğitimin verilmesinden önce yapılan anketin sonuçlarına göre ortaya çıkan veriler, daha sonra bu bilgilerin ve eğitimin verilmesinden sonra yapılan anketin sonuçlarına göre ortaya çıkan veriler açıklanacak, son olarak ise veriler arasında kıyaslama yapılarak verilen eğitimin kriterlerin önceliğine yönelik yaklaşımı nasıl etkilediği yorumlanmıştır.

4.3.1 Ön Test Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencilerinin aldığı, 2022-2023 Bahar Dönemi İÇT398 kodlu “Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersi kapsamında teorik bilgi verilmeye başlamadan ve renk seçim kriterlerine yönelik sınıflandırma tablosu dahi gösterilmeden önce öğrencilere ön test olarak yapılan ankette, derse kayıt olan 31 öğrenciden her bir kriteri 5 puan üzerinden (1: hiç öncelikli değil, 2: öncelikli değil, 3: orta öncelikli; 4: öncelikli, 5: oldukça öncelikli) renk tasarımında dikkate alınma önceliği açısından değerlendirmeleri istenmiştir. 31 öğrencinin değerlendirmesi sonucunda yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim, meslek ve eğitim seviyesi, yaşam tarzı kriterlerini içeren demografik değişkenler alt başlığı ortalama 3,84 puan; kullanıcının psikolojik durumu, kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları, kullanıcının kişiliği, kullanıcının sağlık durumu kriterlerini içeren psikolojik ve fizyolojik değişkenler alt başlığı ortalama 4,01 puan; dolayısıyla bu iki

alt başlığı kapsayan bireysel değişkenler ana başlığı ortalama 3,92 puan almıştır. İklim ve coğrafi konum alt başlığı 3,87 puan; akımlar ve dönem stilleri alt başlığı 4,26 puan; renklerin toplumsal sembolik anlamları, toplumsal değer yargılarına göre anlamları, dinlerdeki anlamları alt kriterlerini içeren toplumun değer yargıları ve inanç etkisi kriteri, renklerin farklı kültürlerdeki anlamları, tarihi ve politik anlamları alt kriterlerini içeren kültürel ve tarihi değişkenler kriteri, dil-bilimsel ilişki ve renklerin dilde kullanıldığı yerler alt kriterlerini içeren linguistik değişkenler kriterini kapsayan sosyokültürel değişkenler alt başlığı 3,23 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları içeren bölgesel değişkenler ana başlığı 3,79 puan almıştır. Mekanın işlevi, mekanı kullanma süresi, mekandaki eylemin nitelikleri kriterlerini içeren işlevsel değişkenler alt başlığı 4,48 puan; doku, malzeme, form, ışık kriterlerini içeren renk kalitesini etkileyen değişkenler alt başlığı 4,52 puan; rengin uygulanacağı mekan ögesi, rengin uygulanacağı alan büyüklüğü, mekan hacmi ve mekan aydınlanması kriterlerini içeren mekanın fiziksel özelliklerine yönelik değişkenler alt başlığı 4,52 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları kapsayan mekânsal değişkenler ana başlığı ortalama 4,51 puan almıştır. Psikolojik etkiler alt başlığı 4,42 puan; renklerin sembolik anlamları, renklerin sektörel anlamları, renklerin ifade ettiği şekiller ve renksel iletiler kriterlerini içeren sembolik etkiler alt başlığı 3,56 puan; boyutsal etki, formsal etki alt kriterlerini içeren kütleli etki kriteri, uzaklık algısı ve imaj algısı alt kriterlerini içeren mekânsal etki kriteri, zamansal etki, ısısal ve işitsel etki kriterlerini içeren mekânsal algıya etkiler alt başlığı 4,06 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları kapsayan algısal etkiler ana başlığı 4,01 puan almıştır (Çizelge 4.2). Genel olarak bakıldığında, ilk test anketinde bu 4 ana başlığın öncelik sıralaması mekânsal değişkenler, algısal değişkenler, bireysel değişkenler ve bölgesel değişkenler olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.1).

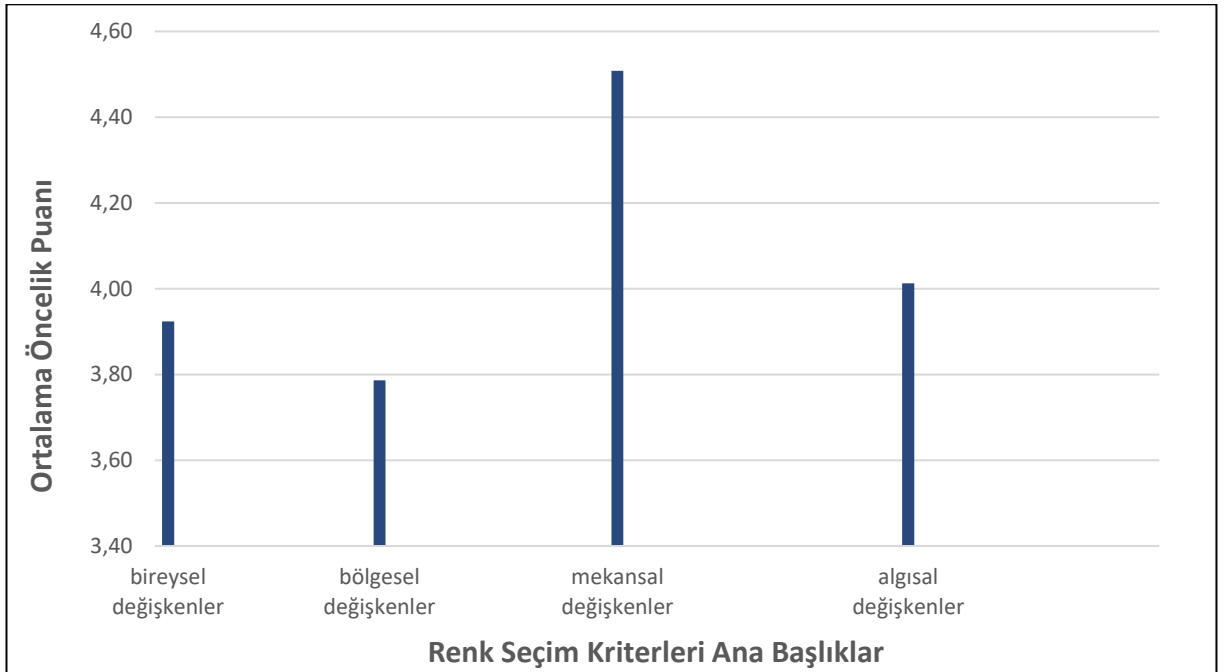
Çizelge 4.2: İlk yapılan ankete göre renk seçim kriterlerinin öncelik puanları

Kriterler				Kriterler Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Alt Başlıklar Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Ana Başlıklar Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5
Ana Başlıklar	Alt Başlıklar					
bireysel değişkenler	demografik değişkenler	yaş		3,74	3,84	3,92
		cinsiyet ve cinsel yönelim		3,74		

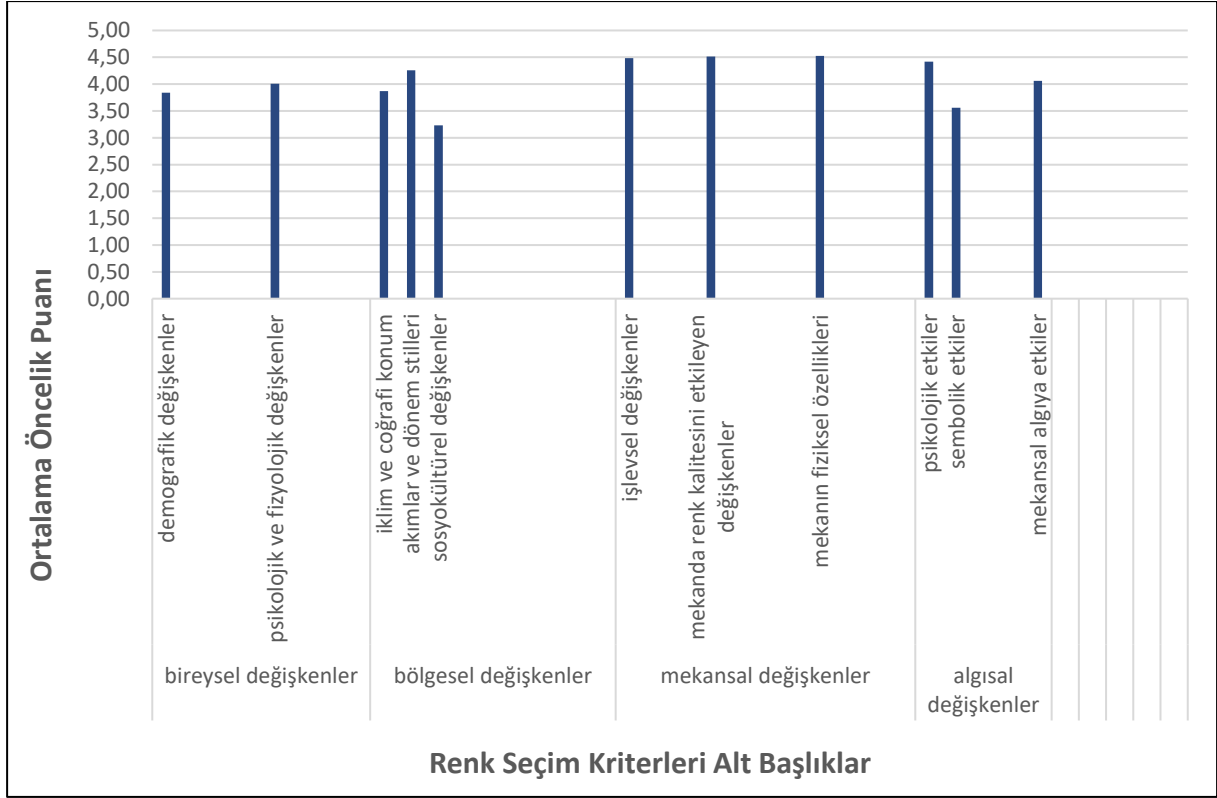
	psikolojik ve fizyolojik değişkenler	meslek ve eğitim seviyesi		3,26	4,01		
		yaşam tarzı		4,61			
		kullanıcının psikolojik durumu		4,29			
		kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları		3,97			
		kullanıcının kişiliği		4,26			
		kullanıcının sağlık durumu		3,52			
bölgesel değişkenler	iklim ve coğrafi konum			3,87	3,87	3,79	
		akımlar ve dönem stilleri		4,26			4,26
	sosyokültürel değişkenler	toplumun değer yargıları ve inanç etkisi	renklerin toplumsal sembolik anlamları		3,61		3,23
			renklerin toplumsal değer yargılarına göre anlamları		3,19		
			renklerin dinlerdeki anlamları		3,06		
		kültürel ve tarihi değişkenler	renklerin farklı kültürlerdeki anlamları		3,32		
			renklerin tarihi ve politik anlamları		3,39		
		linguistik değişkenler	dil-bilimsel ilişki		2,87		
	renklerin dilde kullanıldığı yerler			3,16			
	mekansal değişkenler	işlevsel değişkenler	mekanın işlevi		4,45		4,48
mekanı kullanma süresi				4,52			
mekandaki eylemin nitelikleri				4,48			
mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler		doku		4,48	4,52		
		malzeme		4,61			
		form		4,35			
		ışık		4,61			
mekanın fiziksel özellikleri		renğin uygulanacağı mekan ögesi		4,48	4,52		
		renğin uygulanacağı alan büyüklüğü		4,42			
		mekan hacmi		4,45			
	mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı		4,74				

algısal değişkenler	psikolojik etkiler			4,42	4,42	4,01	
	sembolik etkiler	renklerin sembolik anlamları		3,52	3,56		
		renklerin sektörel anlamları		3,52			
		renklerin ifade ettiği şekiller, renksel iletiler		3,65			
	mekansal algıya etkiler	kütlesel etki	boyutsal etki		4,29		4,06
			formsal etki		4,26		
		mekansal etki	uzaklık algısı		4,16		
			imaj algısı		4,26		
		zamansal etki		3,55			
		ısısal ve işitsel etki		3,84			

İlk yapılan anketin sonuçlarına göre ortalama öncelik puanlarını çizgisel grafikte ifade etmek alınan puanlar arasındaki farkın daha iyi kıyaslanabilmesi adına önemlidir. Aşağıdaki grafikte ilk anket sonuçları çizgisel grafikte gösterilmiştir (Şekil 4.1&2).

Şekil 4.1 İlk yapılan ankete göre renk seçim kriterleri ana başlıklarının ortalama öncelik puanları grafiği

Şekil 4.2 İlk yapılan ankete göre renk seçim kriterleri alt başlıklarının ortalama öncelik puanları grafiği

4.3.2 Son Test Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencilerinin aldığı, 2022-2023 Bahar Dönemi İÇT398 kodlu “Renk Teorisi ve Uygulamaları” dersi kapsamında teorik bilgi verildikten ve renk seçim kriterlerine yönelik sınıflandırma tablosu gösterilip öğrenciler kriterlere yönelik çalışma ve sunum yaptıktan ve her bir kritere yönelik anlatım yapıldıktan sonra öğrencilere son test olarak yapılan ankette, derse kayıt olan 31 öğrenciden her bir kriteri 5 puan üzerinden (1: hiç öncelikli değil, 2: öncelikli değil, 3: orta öncelikli; 4: öncelikli, 5: oldukça öncelikli) renk tasarımında dikkate alınma önceliği açısından yeniden değerlendirmeleri istenmiştir. 31 öğrencinin değerlendirmesi sonucunda yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim, meslek ve eğitim seviyesi, yaşam tarzı kriterlerini içeren demografik değişkenler alt başlığı ortalama 4,08 puan; kullanıcının psikolojik durumu, kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları, kullanıcının kişiliği, kullanıcının sağlık durumu kriterlerini içeren psikolojik ve fizyolojik değişkenler alt başlığı ortalama 4,25 puan; dolayısıyla bu iki alt başlığı kapsayan bireysel değişkenler ana başlığı ortalama 4,17 puan almıştır. İklim ve coğrafi konum alt başlığı 4,10 puan; akımlar ve dönem stilleri alt başlığı

4,39 puan; renklerin toplumsal sembolik anlamları, toplumsal değer yargılarına göre anlamları, dinlerdeki anlamları alt kriterlerini içeren toplumun değer yargıları ve inanç etkisi kriteri, renklerin farklı kültürlerdeki anlamları, tarihi ve politik anlamları alt kriterlerini içeren kültürel ve tarihi değişkenler kriteri, dil-bilimsel ilişki ve renklerin dilde kullanıldığı yerler alt kriterlerini içeren linguistik değişkenler kriterini kapsayan sosyokültürel değişkenler alt başlığı 3,55 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları içeren bölgesel değişkenler ana başlığı 4,07 puan almıştır. Mekanın işlevi, mekanı kullanma süresi, mekandaki eylemin nitelikleri kriterlerini içeren işlevsel değişkenler alt başlığı 4,62 puan; doku, malzeme, form, ışık kriterlerini içeren renk kalitesini etkileyen değişkenler alt başlığı 4,62 puan; rengin uygulanacağı mekan ögesi, rengin uygulanacağı alan büyüklüğü, mekan hacmi ve mekan aydınlanması kriterlerini içeren mekanın fiziksel özelliklerine yönelik değişkenler alt başlığı 4,64 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları kapsayan mekânsal değişkenler ana başlığı ortalama 4,63 puan almıştır. Psikolojik etkiler alt başlığı 4,45 puan; renklerin sembolik anlamları, renklerin sektörel anlamları, renklerin ifade ettiği şekiller ve renksel iletiler kriterlerini içeren sembolik etkiler alt başlığı 3,74 puan; boyutsal etki, formsal etki alt kriterlerini içeren kütleli etki kriteri, uzaklık algısı ve imaj algısı alt kriterlerini içeren mekânsal etki kriteri, zamansal etki, ısısal ve işitsel etki kriterlerini içeren mekânsal algıya etkiler alt başlığı 4,24 puan; dolayısıyla bu alt başlıkları kapsayan algısal etkiler ana başlığı 4,14 puan almıştır (Çizelge 4.3). Genel olarak bakıldığında, ilk test anketinde bu 4 ana başlığın öncelik sıralaması mekânsal değişkenler, bireysel değişkenler, algısal değişkenler ve bölgesel değişkenler olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.3).

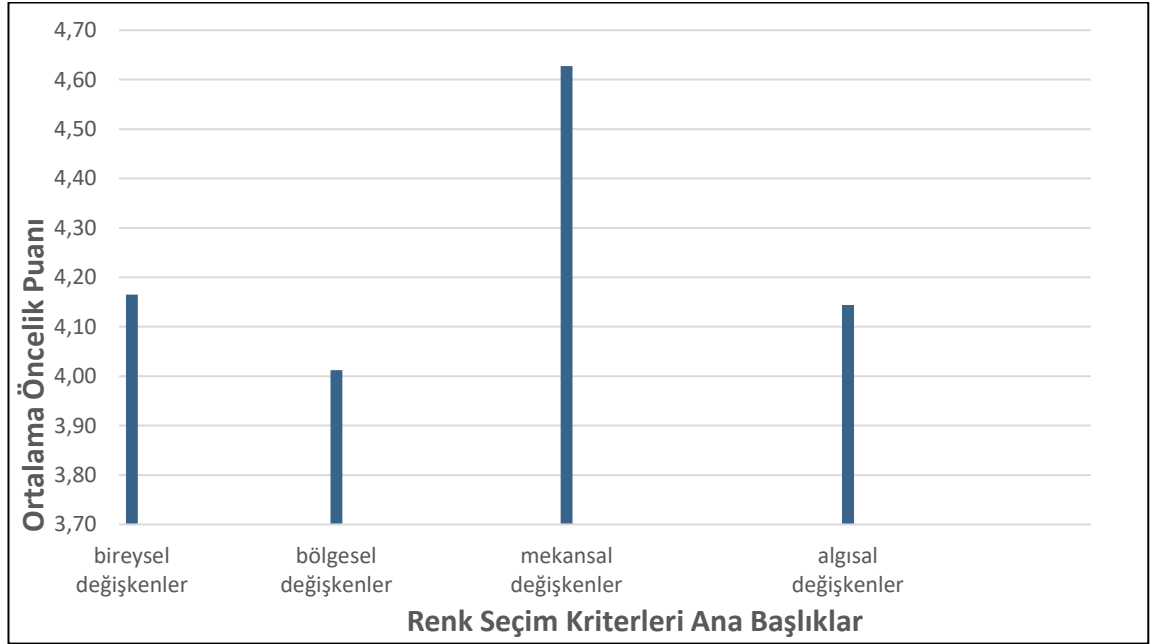
Çizelge 4.3: Son yapılan ankete göre renk seçim kriterlerinin öncelik puanları

Kriterler				Kriterler Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Alt Başlıklar Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Ana Başlıklar Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5
Ana Başlıklar	Alt Başlıklar					
bireysel değişkenler	demografik değişkenler	yaş		4,23	4,08	4,17
		cinsiyet ve cinsel yönelim		3,84		
		meslek ve eğitim seviyesi		3,71		
		yaşam tarzı		4,55		

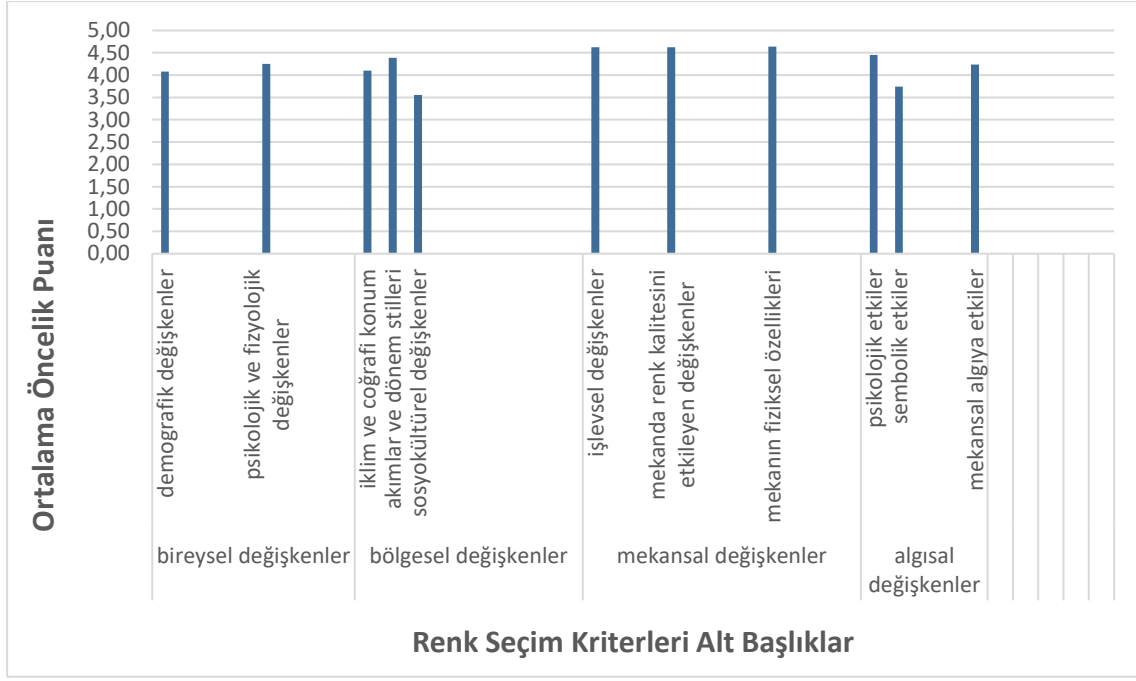
		kullanıcının psikolojik durumu		4,52			
	psikolojik ve fizyolojik değişkenler	kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları		4,39	4,25		
		kullanıcının kişiliği		4,35			
		kullanıcının sağlık durumu		3,74			
bölgesel değişkenler	iklim ve coğrafi konum			4,10	4,10	4,01	
	akımlar ve dönem stilleri			4,39	4,39		
	sosyokültürel değişkenler	toplumun değer yargıları ve inanç etkisi	renklerin toplumsal sembolik anlamları		4,03		3,55
			renklerin toplumsal değer yargılarına göre anlamları		3,71		
			renklerin dinlerdeki anlamları		3,52		
		kültürel ve tarihi değişkenler	renklerin farklı kültürlerdeki anlamları		3,81		
			renklerin tarihi ve politik anlamları		3,58		
		linguistik değişkenler	dil-bilimsel ilişki		3,19		
			renklerin dilde kullanıldığı yerler		3,03		
		mekansal değişkenler	işlevsel değişkenler	mekanın işlevi			
mekanı kullanma süresi				4,58			
mekandaki eylemin nitelikleri				4,48			
mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler	doku			4,55	4,62		
	malzeme			4,45			
	form			4,77			
	ışık			4,71			
mekanın fiziksel özellikleri	renğin uygulanacağı mekan ögesi			4,61	4,64		
	renğin uygulanacağı alan büyüklüğü			4,61			
	mekan hacmi			4,58			
	mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı		4,74				
algısal değişkenler	psikolojik etkiler			4,45	4,45	4,14	
	sembolik etkiler	renklerin sembolik anlamları		3,77	3,74		

		renklerin sektörel anlamları		3,84	4,24	
		renklerin ifade ettiği şekiller, renksel iletiler		3,61		
mekansal algıya etkiler	kütlesel etki	boyutsal etki		4,35		
		formsal etki		4,19		
	mekansal etki	uzaklık algısı		4,23		
		imaj algısı		4,55		
	zamansal etki			4,23		
	ııısal ve işıtsel etki			3,87		

İkinci ve son kez yapılan anketin sonuçlarına göre ana başlıkların aldığı ortalama öncelik puanları arasındaki farklar çizgisel grafikte gösterilmiştir (Şekil 4.3&4).

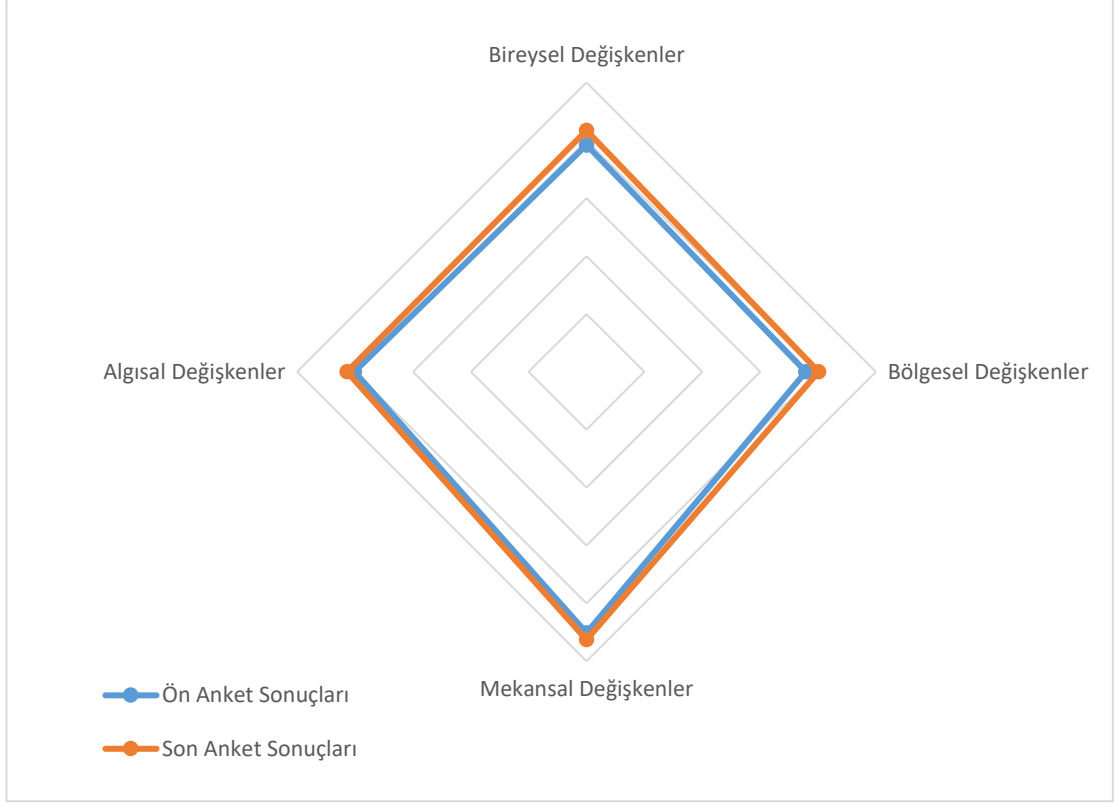
Şekil 4.3 Son yapılan ankete göre renk seçim kriterleri ana başlıklarının ortalama öncelik puanları grafiği

Şekil 4.4 Son yapılan ankete göre renk seçim kriterleri alt başlıklarının ortalama öncelik puanları grafiği

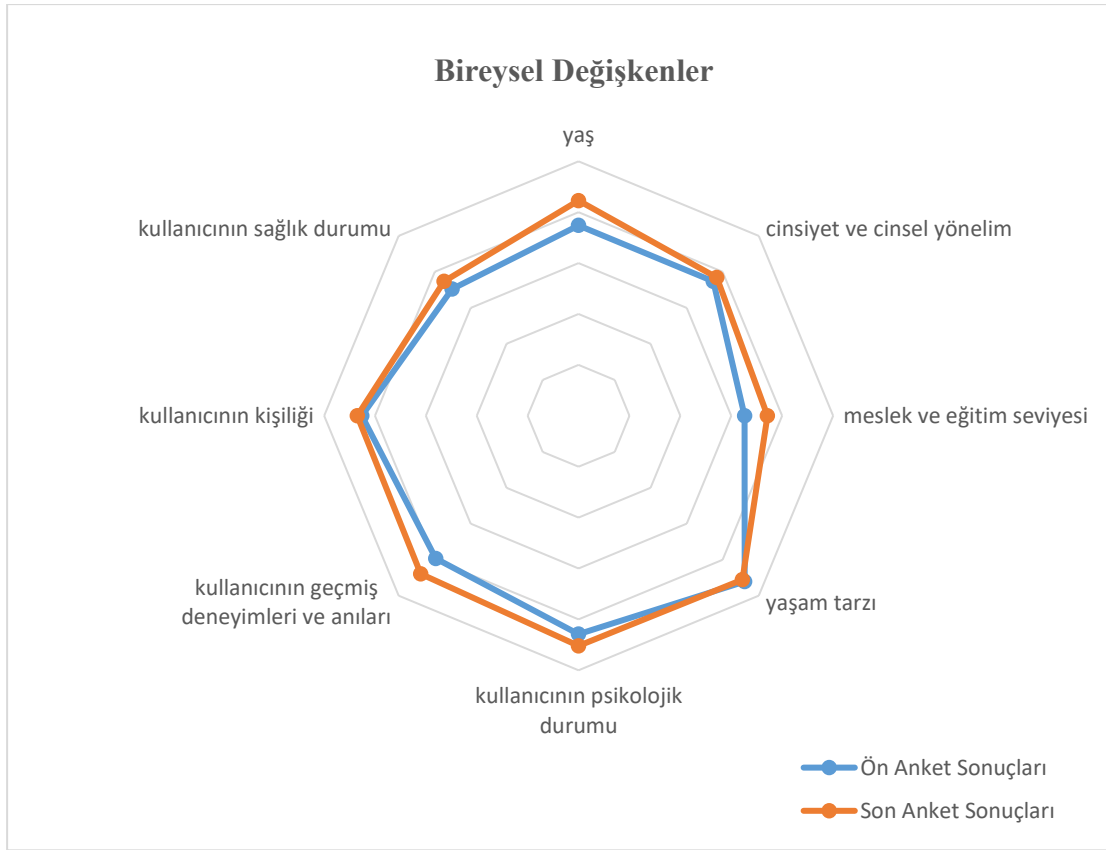
4.3.3 Ön Test – Son Test Sonuçları Değişiminin Değerlendirilmesi

Öğrencilere uygulanan iki anketin sonuçları karşılaştırıldığında tüm ana başlıkların ve ara başlıkların öncelik puanlarının arttığı; alt kriterlerden ise 5 tanesinin öncelik puanının azaldığı, 2 tanesinin aynı kaldığı, geri kalanların ise öncelik puanlarının arttığı gözlenmiştir. Bireysel değişkenler ana başlığının öncelik puanı 3.92’den 4.17’e, bölgesel değişkenler ana başlığının öncelik puanı 3.79’den 4.01’e, mekânsal değişkenler ana başlığının öncelik puanı 4.51’den 4.63’e, algısal değişkenler ana başlığının öncelik puanı ise 4.01’den 4.14’e yükselmiştir (Şekil 4.5).

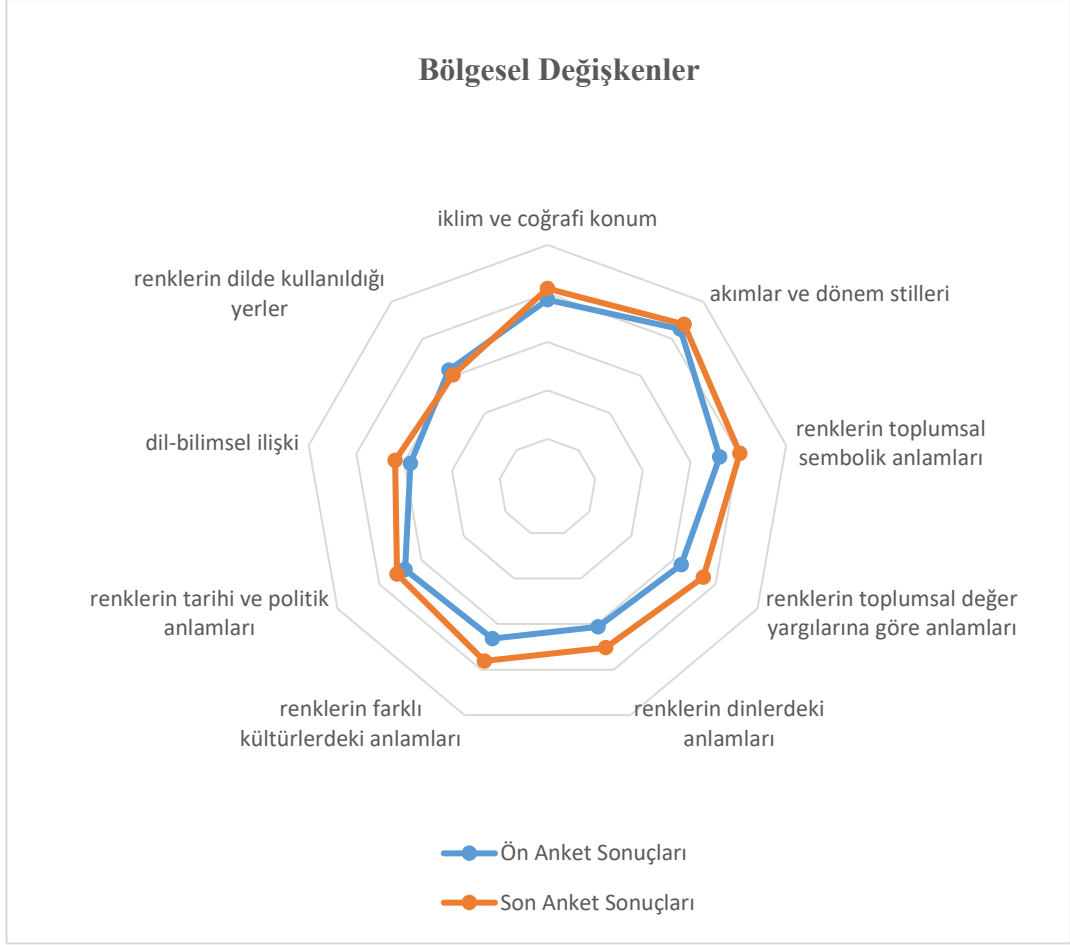
Şekil 4.5 Kriter ana başlıklarının öncelik puanlarının değişim grafiği

Alt başlıklara baktığımızda; bireysel değişkenler ana başlığının altında bulunan demografik değişkenler alt başlığının öncelik puanı 3.84'ten 4.08'e, psikolojik ve fizyolojik değişkenler alt başlığının öncelik puanı ise 4.01'den 4.25'e yükselmiştir. Yaş kriterinin öncelik puanı 3.74'ten 4.23'e, cinsiyet ve cinsel yönelim kriterinin öncelik puanı 3.74'ten 3.84'e, meslek ve eğitim seviyesi kriterinin öncelik puanı 3.26'dan 3.84'e yükselmiş, yaşam tarzı kriterinin öncelik puanı 4.61'den 4.55'e düşmüş, kullanıcının psikolojik durumu kriterinin öncelik puanı 4.29'dan 4.52'ye, kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları kriterinin öncelik puanı 3.97'den 4.39'a, kullanıcının kişiliği kriterinin öncelik puanı 4.26'dan 4.35'e, kullanıcının sağlık durumu kriterinin öncelik puanı ise 3.52'den 3.74'e yükselmiştir. Bu ana başlık altında yaşam tarzı kriteri dışındaki bütün kriterlere verilen öncelik puanları ön anketle kıyaslandığında son ankette yükselmiştir (Şekil 4.6).

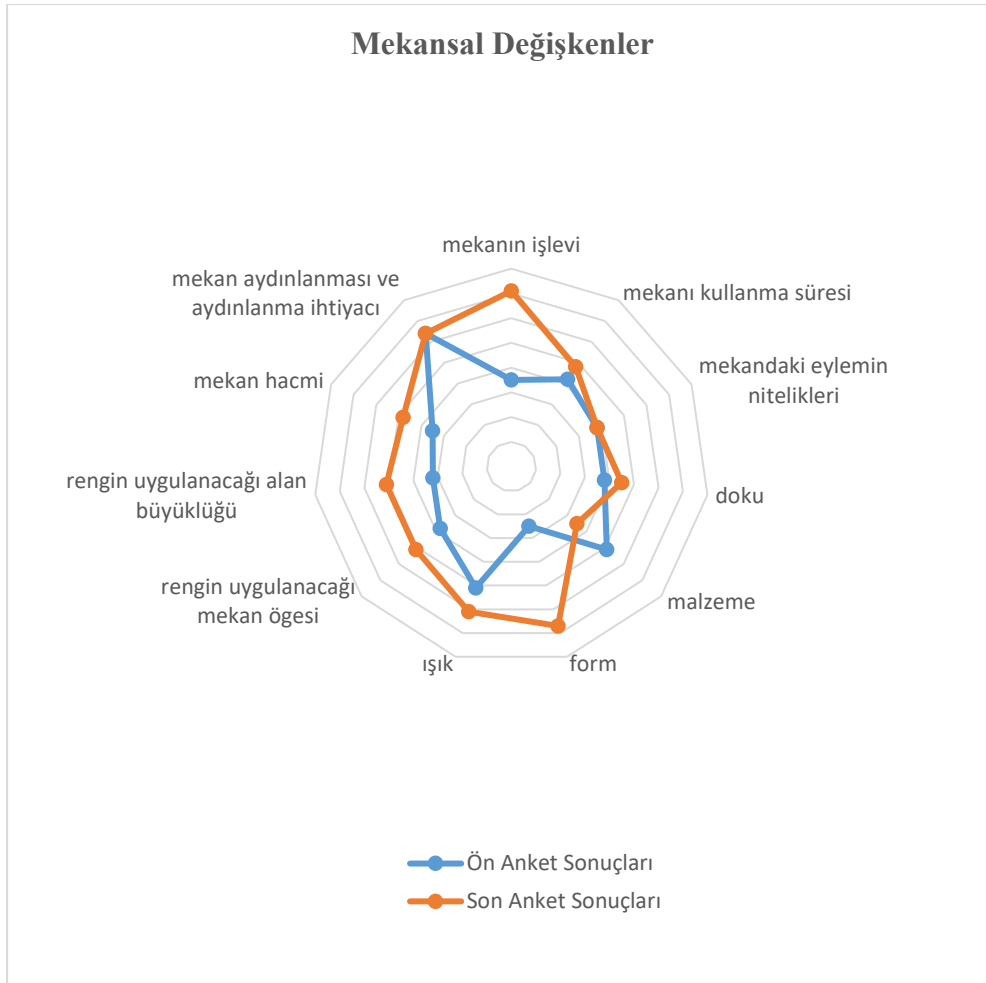
Şekil 4.6 Bireysel değişkenler ana başlığının altında bulunan kriter puanlarının değişim grafiği

Bölgesel değişkenler ana başlığının altında bulunan iklim ve coğrafi konum alt başlığının öncelik puanı 3.87'den 4.10'a, moda ve dönem stilleri alt başlığının öncelik puanı 4.26'dan 4.39'a, sosyokültürel değişkenler alt başlığının öncelik puanının 3.23'ten 3.55'e yükseldiği görülmektedir. İklim ve coğrafi konum kriterinin öncelik puanı 3.87'den 4.10'a, akımlar ve dönem stilleri kriterinin öncelik puanı 4.26'dan 4.39'a, renklerin toplumsal sembolik anlamları kriterinin öncelik puanı 3.61'den 4.03'e, renklerin toplumsal değer yargılarına göre anlamları kriterinin öncelik puanı 3.19'dan 3.71'e, renklerin dinlerdeki anlamları kriterinin öncelik puanı 3.06'dan 3.52'ye, renklerin farklı kültürlerdeki anlamları kriterinin öncelik puanı 3.32'den 3.81'e, renklerin tarihi ve politik anlamları kriterinin öncelik puanı 3.39'dan 3.58'e, dil bilimsel ilişki kriterinin öncelik puanı 2.87'den 3.19'a yükselmiş, renklerin dilde kullanıldığı yerler kriterinin öncelik puanı 3.16'dan 3.03'e düşmüştür. Bu ana başlık altında renklerin dilde kullanıldığı yerler kriteri dışındaki bütün kriterlere verilen öncelik puanları ön anketle kıyaslandığında son ankette yükselmiştir (Şekil 4.7).

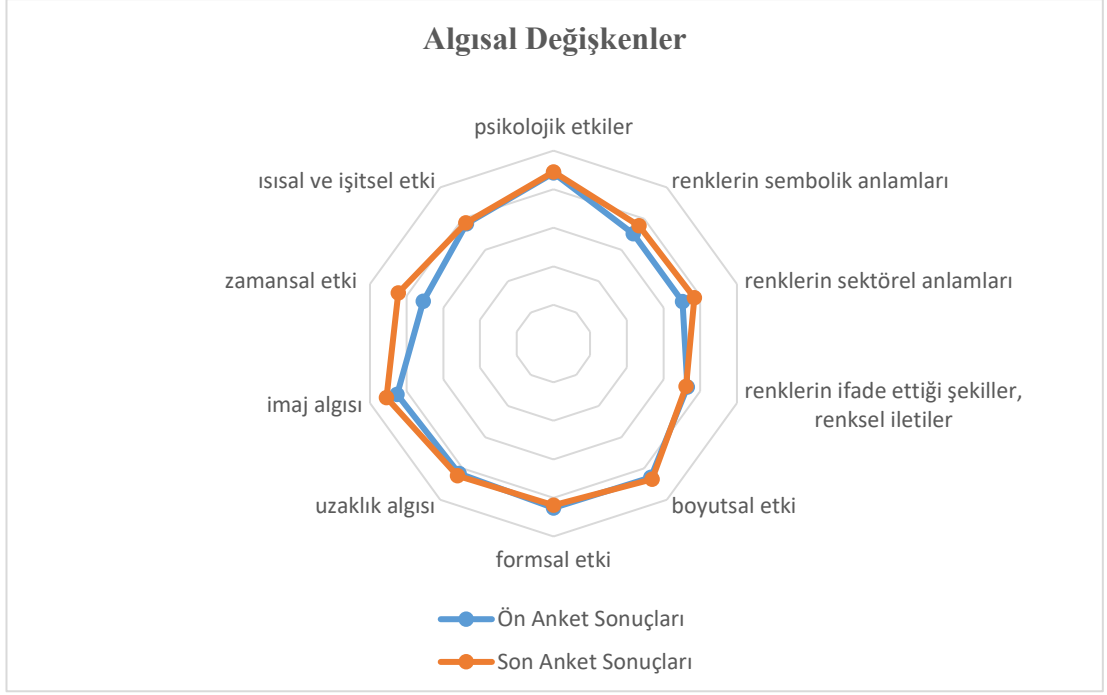
Şekil 4.7 Bölgesel değişkenler ana başlığının altında bulunan kriter puanlarının değişim grafiği

Mekânsal değişkenler ana başlığının altında bulunan işlevsel değişkenler alt başlığının öncelik puanının 4.48'den 4.62'ye, mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler alt başlığının öncelik puanının 4.52'den 4.62'ye, mekanın fiziksel özellikleri alt başlığının öncelik puanının 4.52'den 4.64'e yükseldiği görülmektedir. Mekanın işlevi kriterinin öncelik puanı 4.45'ten 4.81'e, mekanı kullanma süresi kriterinin öncelik puanı 4.52'den 4.58'e yükselmiş, mekandaki eylemin nitelikleri kriterinin öncelik puanı 4.48 iken yine 4.48 olarak kalmış, doku kriterinin öncelik puanı 4.48'den 4.55'e yükselmiş, malzeme kriterinin öncelik puanı 4.61'den 4.45'e düşmüş, form kriterinin öncelik puanı 4.35'den 4.77'ye, ışık kriterinin öncelik puanı 4.61'den 4.71'e, rengin uygulanacağı mekan ögesi kriterinin öncelik puanı 4.48'den 4.61'e, rengin uygulanacağı alan büyüklüğü kriterinin öncelik puanı 4.42'den 4.61'e, mekan hacmi kriterinin öncelik puanı 4.45'ten 4.58'e yükselmiş, mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı kriterinin öncelik puanı 4.74'te sabit kalmıştır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Mekansal değişkenler ana başlığının altında bulunan kriter puanlarının değişim grafiği

Algısal değişkenler ana başlığının altında bulunan psikolojik değişkenler alt başlığının öncelik puanının 4.42'den 4.45'e sembolik etkiler alt başlığının öncelik puanının 3.56'dan 3.74'e, mekânsal algıya etkiler alt başlığının öncelik puanının 4.06'dan 4.24'e yükseldiği gözlenmiştir. Psikolojik etkiler kriterinin öncelik puanı 4.42'den 4.45'e, renklerin sembolik anlamları kriterinin öncelik puanı 3.52'den 3.77'ye, renklerin sektörel anlamları kriterinin öncelik puanı 3.52'den 3.84'e yükselmiş, renklerin ifade ettiği şekiller ve renksel iletiler kriterinin öncelik puanı 3.65'ten 3.61'e düşmüş, boyusal etki kriterinin öncelik puanı 4.29'dan 4.35'e yükselmiş, formsal etki kriterinin öncelik puanı 4.26'dan 4.19'a düşmüş, uzaklık algısı kriterinin öncelik puanı 4.16'dan 4.23'e, imaj algısı kriterinin öncelik puanı 4.26'dan 4.55'e, zamansal etki kriterinin öncelik puanı 3.55'ten 4.23'e, ısısal ve işitsel etki kriterinin öncelik puanı 3.84'ten 3.87'ye yükselmiştir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Algısal değişkenler ana başlığının altında bulunan kriter puanlarının değişim grafiği

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Renkler; çevremizi kuşatan her mekanda, kullandığımız her eşyada, içinde yaşadığımız dünyanın her bileşeninde var olan, duygu ve düşüncelerimizi, eylemlerimizi bazen açıkça bazen biz farkında olmadan yönlendiren en güçlü tasarım unsurlarından biridir. Bu denli güçlü bir unsurun doğru şekilde kullanılmasıyla çok çeşitli açılardan çok fazla şey başarılabilir. Bir mekanın, bir ürünün, renkler uygulandığı herhangi bir nesnenin kullanıcıları doğru renk seçimiyle istenen şekilde yönlendirilebilir ve algı istenen doğrultuya çekilebilir. Doğru renk seçimi çevreye dair algı ve yönlendirme açısından bu denli büyük bir role sahipken, tasarımda bunu başarabilmek adına bir model oluşturulması önemlidir. Bu kapsamda, literatür çalışmalarının incelenmesi ve yorumlanmasıyla oluşturulan tasarımda renk seçimini etkileyen kriterler tablosu yeni ve özgün bir sınıflandırma sistemi olarak tasarımcılara renk seçimi yaparken yol gösterici olacaktır. Bu sınıflandırma sisteminin amacı tasarımcının renk seçimi yaparken hangi değişkeni nasıl ele alması gerektiğine dair farkındalığını ve bilgisini artırmaktır. Bu sınıflandırma sisteminde yer alan bütün kriterleri tamamen karşılayan bir renk tasarımı yapılması elbette ki zordur. Bu zorluğa alternatif bir çözüm olarak sınıflandırılan kriterler içerisinde bir öncelik değerlendirilmesi yöntemi denenmiştir. Bu yöntemde; Altınbaş Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü müfredatında yer alan Renk Teorisi ve Uygulamaları dersine kayıt olan öğrencilere konu anlatımları yapılmadan önce yapılan ön test anketinde öğrencilerin bu sınıflandırma sisteminde yer alan kriterlere 1-5 arası öncelik değeri vermeleri istenerek ve konu anlatımı sonrasında son test anketinde de aynı talepte bulunularak renk seçim kriterlerine yönelik farkındalığın ve bilgi birikiminin artmasının bu kriterlerin önceliğine yönelik yaklaşımı nasıl değiştirdiği ölçülmüştür. Bu ölçüm sonucunda bireysel değişkenler, bölgesel değişkenler, mekânsal değişkenler ve algısal değişkenler ana başlıklarına yönelik öncelik sıralaması yaklaşımında büyük bir fark ortaya çıkmadığı fakat her bir ana başlığa verilen öncelik puanının son test anketinde daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Yani, renk ve tasarımda renk seçim kriterleri üzerine verilen eğitim kriterlere yönelik farkındalığı artırmış ve bu kriterlerin önemine ve önceliklendirilmesine yönelik yaklaşımı geliştirmiştir.

Bunun yanı sıra, yapılan son test anketinin sonuçlarına göre, mekânsal değişkenler ana başlığı 5 puan üzerinden 4.63 puan alarak en öncelikli ana başlık seçilmiş, onu 5 üzerinden 4.17 puan alan bireysel ana başlığı takip etmiştir. Algısal değişkenler ana başlığı ise çok az bir farkla, 4.13 puanla, üçüncü sırada yer almıştır. Yapılan bu değerlendirmeye göre bölgesel değişkenler 4.01 puan alarak en az öncelikli ana başlık olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda denilebilir ki, tasarımcıların renk teorisine ve renk seçim kriterlerine yönelik eğitim alması renk seçim kriterlerinin tüm ana başlıklarına yönelik öncelik yaklaşımını geliştirmekte ve bu konudaki farkındalığı artırmaktadır. Mekanda doğru bir renk tasarımı yapabilmek için ise sınıflandırılmış olan bu kriterlerden mekânsal değişkenler ana başlığının altında bulunan kriterlerden ele almaya başlamak, daha sonra bireysel değişkenler, algısal değişkenler ve bölgesel değişkenler sıralamasına göre bu kriterleri önceliklendirmek tasarımcıların başarılı renk seçimleri yapmasına daha çok yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, A. K. (2006). *Mimarlıkta Renk: Anlama-okuma-yorumlama*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alakuş, Y. Z. (2009). *Renk olgusu ve günümüz mimarisindeki yeri*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Albayrak, K. (2008). Millî Dinlerde Renk Fenomeni. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1–41.
- Alici, N. (2019). *İç mekanda renk ve renklerin insan psikolojisine etkileri*. Marma Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Alici, N., & Göker Paktaş, M. (2020). İç Mekânda Renk Algısı ve Psikolojiye Etkileri. *Modular Journal*, 3(1), 89–105.
- Ayber, U. (2012). Mekan Kimlik İlişkisinde Işık Ve Renk Faktörlerinin Psikolojik Ve Sosyolojik Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Çabuk, G. (2006). *İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Ben bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Çalışkan, N., & Kılıç, E. (2014). Farklı Kültürlerde ve Eğitimsel Süreçte Renklerin Dili. In *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt (Vol. 15)*.
- Çekerci, C., Dündar, Z., & Özgen, E. (2016). Mekân tasarimında rengin önemi. In *İÇ VE DIŞ ARASINDAKİ ÇEPER TEMALİ ULUSAL MEKÂN TASARIMI SEMPOZYUMU 2016 BİLDİRİ KİTABI*.
- Chorowska, M., & Legendziewicz, A. (2023). THE COLORS OF RENAISSANCE ARCHITECTURE IN SILESIA FROM THE 16TH TO THE MID-17TH CENTURY ON THE BASIS OF SELECTED EXAMPLES. *International Journal of Conservation Science*, 14(1), 159–186.
<https://doi.org/10.36868/IJCS.2023.01.11>
- De Bortoli, M., & Maroto, J. (2001). Translating colours in web site localisation. *E Proceedings of the European Languages and the Implementation of Communication and Information Technologies (Elicit)*. University of Paisley, Languages & IT Initiative.

- Demir, Ü., & Altun, E. (2019). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTSEL YAZILIM ARAYÜZ RENK TASARIMI SEÇİMLERİNDE KİŞİLİĞİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 12(23).
- Demirdöğmez, M. (2021). *PAZARLAMADA RENKLER VE SEKTÖREL YANSIMALARI*. USBILIM 1st International Conference on Education, Economy, Management and Social Sciences. Retrieved from www.usbilimkongresi.com
- Ellis, L., & Ficek, C. (2001). Color preferences according to gender and sexual orientation. *Personality and Individual Differences*, 31(8), 1375–1379. Retrieved from www.elsevier.com/locate/paid
- Göler, S. (2009). *BİÇİM, RENK, MALZEME, DOKU VE İŞİĞİN MEKAN ALGISINA ETKİSİ*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- İbili, G. (2018). *SAĞLIK YAPILARINDA İÇ MEKAN TASARIMINA YÖNELİK RENK ETKİLERİ* (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kodžoman, D., Hladnik, A., Pavko Čuden, A., & Čok, V. (2022). Exploring color attractiveness and its relevance to fashion. *Color Research and Application*, 47(1), 182–193. <https://doi.org/10.1002/col.22705>
- Kogata, T., & Lidaka, T. (2018). A review of impaired visual processing and the daily visual world in patients with schizophrenia. *Nagoya J Med Sci.*, 80(3), 317–328.
- Köseoğlu, E., & Çelikkayalar, E. (2016). Yapılı Çevrede Renk Tercihleri. *Süleyman Demirel Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 57–65.
- Muradoğlu, M. (1992). *Yapı Fiziği Açısından Renk Olgusunun Konut İç Ve Dış Mekanlarında Malzeme Seçimine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, T. (2005a). *RENK KAVRAMI VE KONUT İÇ MEKANINDA TASARIMA ETKİLERİ* (Sanatta Yeterlik Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, T. (2005b). *TASARIMDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER*. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 391–402.
- Özsavaş, N. (2015a). *Renk: Bir Değerlendirme Ölçütü Olarak İç Mekan Tasarımındaki Önemi ve Bir Ders İçeriği Önerisi*. Anadolu Üniversitesi.
- Özsavaş, N. (2015b). *RENK: BİR DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTÜ OLARAK İÇ MEKAN TASARIMINDAKİ ÖNEMİ VE BİR DERS İÇERİĞİ ÖNERİSİ* (Sanatta Yeterlilik Tezi). Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Pehlivanoğlu, K. (2008). *İstanbul'daki İki Restoranın Aydınlatma Açısından İncelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Philip, B. R. (1945). A method for investigating color preferences in fashions. *Journal of Applied Psychology*, 29(2), 108–114.
- Russow, Ralf., & Barbereau, Danielle. (2001). *Colours Across Cultures: Translating Colours in Interactive Marketing Communications*. University of Paisley, Languages & IT Initiative.
- Schloss, K. B., & Palmer, S. E. (2017). An ecological framework for temporal and individual differences in color preferences. *Vision Research*, 141, 95–108. <https://doi.org/10.1016/j.visres.2017.01.010>
- Siamionava, K., Slevitch, L., & Tomas, S. R. (2018). Effects of spatial colors on guests' perceptions of a hotel room. *International Journal of Hospitality Management*, 70, 85–94. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2017.10.025>
- Topçu, N. (2001). Fransızca ve Türkçe Renk İsimleri İçeren Deyimlerin Karşılaştırmalı İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20, 131–140.
- Ural, S. E. (1995). *Mimarlıkta Renk: Yapay Ortamların Renklendirilmesinde Renk Dinamikleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Url-1, (2022). Architects Specifiers Designer. Erişim: Şubat 15, 2023, <https://www.sherwin-williams.com/architects-specifiers-designers/education/project-profiles/sw-art-stir-color-religion>
- Url-2, (2020). Uygarlık Tarihinde Renklerin Yeri Bildiğiniz Gibi Değil. Erişim: Şubat 20, 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/uygarlik-tarihinde-renklerin-yeri-bildiginiz-gibi-degil-1834003>
- Url-3, (2021). Color Meanings Cultures and Religions. Erişim: Şubat 26, 2023, <https://www.about-colors.com/color-meaning-cultures-religions/>
- Url-4, (2020). Meanings of the Colors. Erişim: Şubat 28, 2023, <https://www.colorexplained.com/meanings-of-the-colors/>
- Url-5, (2017). Analyzing Language Color. Erişim: Mart 3, 2023, <https://news.mit.edu/2017/analyzing-language-color-0918>
- Url-6, (2020). How Language Change the Color We See. Erişim: Mart 3, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=mgxyfqHRPoE>
- Url-7, (2021). Culture Language and Color. Erişim: Mart 3, 2023, <https://u.osu.edu/parker121/esltech/culture-language-and-color-perception/#:~:text=Shown%20through%20a%20study%2C%20cognitive,which%20include%20blue%20and%20green.>
- Url-8, (2021). Color Culture. Erişim: Mart 4, 2023, https://eriksen.com/marketing/color_culture/

- Url-9, (2022). Color Psychology Though Culture Symbolism. Erişim: Mart 5, 2023, <https://uxplanet.org/understanding-color-psychology-though-culture-symbolism-and-emotion-215102347276>
- Url-10: Color Psychology. Erişim: Mart 8, 2023, <https://www.daytranslations.com/blog/color-psychology/>
- Url-11, Colorful Idioms Around World. Erişim: Mart 10, 2023, <https://tongue-tied-nw.co.uk/colourful-idioms-around-world/#>
- Url-12, (2021). Understanding Color Psychology for Restaurants Brands. Erişim: Mart 15, 2023, https://medium.com/@ashley_howell/understanding-colour-psychology-for-restaurants-brands-dbb7ffbcecae
- Url-13, (2022). Decreased Perception of Color in Depression. Erişim: Mart 15, 2023, <https://psychcentral.com/depression/decreased-perception-of-color-in-depression#the-connection>
- Url-14, (2022). Spas. Erişim: Mart 18, 2023, <https://www.dezeen.com/tag/spas/>
- Url-15, (2019). Color Meanings. Erişim: Mart 20, 2023, <https://99designs.com/blog/tips/color-meanings/>
- Url-16, (2020). What Do Color Blind People See. Erişim: Mart 23, 2023, <https://www.verywellhealth.com/what-do-color-blind-people-see-5092522>
- Url-17, (2021). Ceremony in Buddhist. Erişim: Mart 25, 2023, <https://patosan.com/ceremony-in-buddhist-temple-chiang-mai-thailand/>
- Url-18, (2021). Classics Majolikaus Otto Wagner. Erişim: Mart 28, 2023, <https://www.archdaily.com/125067/ad-classics-majolikahaus-otto-wagner/5038094628ba0d599b000a73-ad-classics-majolikahaus-otto-wagner-image>
- Url-19, (2021). Post Modern Photos, Erişim: Mart 30, 2023, <https://www.proaim2.co/post>
- Url-20, (2018). Moda Nacionalnyj Foto, Erişim: Mart 30, 2023, <https://mykaleidoscope.ru/moda/107362-nacionalnyj-evrejskij-kostjum-75-foto.html>
- Url-21, (2018). Features of Africa, Erişim: Nisan 1, 2023, <https://paulsmit.smugmug.com/Features/Africa/Egypt-Luxor-tombs/i-x6hSn8V/A>
- Url-22, (2020). Color Revolutions and Regime Change in Georgia and Ukraine. Erişim: Nisan 14, 2023, <https://russiancouncil.ru/en/blogs/fprandin/color-revolutions-and-regime-change-in-georgia-and-ukraine/>
- Url-23, (2017). Dördüncü Raunt Finansın Mozartı Karşısındaki Sarı Yelekliler. Erişim: Nisan 14, 2023, <https://www.ankasam.org/dorduncu-raunt-finansin-mozarti-karsisinda-sari-yelekliler/>

- Url-24, (2018). Erkut Şahinbaş'ın Bilkent Üniversitesi'ndeki Tasarımları. Erişim: Nisan 14, 2023, <https://studiodo.com/erkut-sahinbasin-bilkent-universitesindeki-tasarimlari/>
- Url-25, (2020). Grande Resort Spa Hillside. Erişim: Şubat 20, 2023, https://www.archdaily.com/342862/kc-grande-resort-spa-hillside-foundry-of-space/513e94f8b3fc4b279e000008-kc-grande-resort-spa-hillside-foundry-of-space-photo?next_project=no
- Url-26, (2023). What Architecture Has to Say About Education. Erişim: Nisan 15, 2023, https://www.archdaily.com/304462/what-architecture-has-to-say-about-education-three-new-hampshire-schools-by-hmfh-architects/abbot-downingjhouse?next_project=no
- Yamaner, F. (2001). *Farklı Fonksiyonlarda Renk Kullanımına İlişkin Yaklaşımların Değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, Ü. (1991). *Renk Psikolojisi*. Anadolu Üniversitesi.
- Yu, H.-C. (2014). A Cross-Cultural Analysis of Symbolic Meanings of Color. *Chang Gung Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(1), 49–74. Retrieved from <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-naxi.htm>.
- Zengel, R., & Kaya, İ. (2007). Renk Algısının Mekân Üzerindeki Etkileri. *Mimarlıkta Malzeme*, 2(6).

EKLER

Ek-1 Literatür çalışmalarında renk seçim kriterlerinin sınıflandırılma şekillerine dair örnekler

KAYNAK ADI	Kaynak Türü	KRİTERLER											
TASARIMDA RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER	Makale	PSİKOLOJİK ETKİLER			ŞARTLANMIŞ REFLEKSLER	KULLANICI KİMLİĞİ				MODA	DÖNEM STİLLERİ	YAŞ	CİNSİYET
		Renğin Duygusal Seviyesi	Renk - Sesin Etki Şiddeti İlişkisi	Renğin Mekannın Boyutsal Algısına Etkisi		Yaşam Tarzı	Kişilik	Eğitim Durumu	Kullanıcının Anıları				
		TOPLUMUN DEĞER YARGILARI VE İNANÇ				RENKLERİN SEMBOLİK VE İŞLEVSEL ANLAMLARI			MEKANIN İŞLEVİ		MEKANIN BOYUTLARI		
		Renklerin Toplumsal Anlamları	İnanç Sistemi	Estetik Beğeni	Değer Yargıları	Renklerin Sembolik Anlamları	Renklerin Sembolik Anlamları	Renk Kodları	Mekana Kullanma Süresi	Renğin Mekanda Kullanılacağı Alanların İşlevi ve Hacmi	Renğin Boyutsal Algıya Etkisi	Renğin Uzaklık Algısına Etkisi	Renğin Kullanıldığı Kısım (Tavan - Duvar)

FARKLIFONKSİYONL ARDA RENK KULLANIMLARINA İLİŞKİN KRİTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Yüksek Lisans Tezi	RENK - İNSAN - MEKAN İLİŞKİSİ																	
		PSİKOLOJİK ETKİLER			RENK BEĞENİSİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER										MEKAN - RENK İLİŞKİSİ		RENK KALİTESİ		
		Fizyolojik Etkiler	Psikolojik Etkiler	Çağrıştırdığı Formlar	Geçmişteki İlişkiler ve Etkiler	Gelenekler	Moda	Kültür Düzeyi	Yaş	Cinsiyet	Alışkanlıklar ve Eski Tecrübeler	Coğrafi Bölge	Alan, Doku, Biçim	Renğin Konuya Uygunluğu	Boyutsal ve Oransal Algı	Biçim Algısı	Renk - Doku İlişkisi	Renk - Malzeme İlişkisi	Renk - Form İlişkisi

FARKLI FONKSİYONLARDA RENK KULLANIMINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR																			
MEKAN ALGISI						FARKLI RENK BİRLİKTEKİLERİNİN ETKİLERİ		MEKAN ATMOSFERİ (OLUŞTURULAN DUYGU)		RENKLERİN MEKANDA YARATTIĞI PSİKOLOJİK ETKİLER		RENGİN FONKSİYONU (VERİLMEK İSTENEN İMAJ)		FONKSİYONA UYGUN RENK KULLANIMI					
Fiziksel Karakteristiğe Yönelik Algı						Soyut Algı								Mekannın Başka Kullanıcılarla Paylaşılma Durumu					
Nesnelerin Boyutu		Nesnelerin Uzaklığı		Mekannın Formu		Mekannın İssiz		Psikolojik Algı		Zaman Algısı				Mekannın Kullanım Süresi		Mekannın Kullanım Sıklığı		Mekannın Kullanım Amacı	

RENK SEÇİMİ													RENK ALGISI												
RENK TEORİSİ													RENKLERİN ÜLKELERE GÖRE ANLAMLARI												
İÇERİK													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Ülkelere Göre Renklerin Sembolik Anlamları													RENKLERİN SEMBOLİK ANLAMLARI												
Renklerin Sektörel Anlamları													RENK KODLARI												
DİL BİLİMSEL İLİŞKİ													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
İKLİM													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
CİNSİYET													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
YAŞ													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
RENKLERİN SEKTÖREL ANLAMLARI													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Renklerin Ülkelere Göre Çağrıştırdığı Anlamlar													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Renk Kombinasyonlarının Ülkelere Göre Çağrıştırdığı Anlamlar													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
RENKLERİN SEMBOLİK VE FONKSİYONEL ANLAMLARI													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
MEKAN İŞLEVİNE UYGUNLUK													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
DOKU													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
MALZEME													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
BİÇİM													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
İŞİK													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
AYDINLATMA SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
MEKANIN İŞLEVİ													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Mekannın Hacmi													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Mekannın İhtiyacı Olan Aydınlatma Düzeyi													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Mekandaki Eylemin Nitelikleri													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Rengin Psikolojik Etkileri													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Birlikte Kullanılan Renkler Arasındaki Ton Farkı													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Rengin Uygulandığı Objelerin Formu													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Kullanıcının Sağlık Koşulları													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												
Kullanıcının Teknoloji Kullanım Sıklığı													RENKLERİN DİLDE KULLANILDIĞI YERLER												

RENK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER													RENKSEL ALGILAMANIN ÖNEMİNİ ARTIRAN ETMENLER													RENKLERİN MEKAN ALGILAMASINA ETKİSİ												
ŞARTLANMIŞ REFLEKSLER													DOKU													AYDINLATMA SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ												
MODA													MALZEME													MEKANIN İŞLEVİ												
DÖNEM STİLLERİ													BİÇİM													Mekannın Hacmi												
YAŞ VE CİNSİYET													İŞİK													Mekannın İhtiyacı Olan Aydınlatma Düzeyi												
TOPLUM SAL DEĞER YARGILARI VE İNANÇ ETKİSİ																										Mekandaki Eylemin Nitelikleri												
RENKLERİN SEMBOLİK VE FONKSİYONEL ANLAMLARI																										Rengin Psikolojik Etkileri												
MEKAN İŞLEVİNE UYGUNLUK																										Kullanıcının Sağlık Koşulları												
																										Kullanıcının Teknoloji Kullanım Sıklığı												

İÇ MEKANDA RENK VE RENKLERİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ	Yüksek Lisans Tezi	RENGİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ														
		İNSAN PSİKOLOJİSİ		RENKLERİN PSİKOLOJİK ETKİLERİ	MEKANDA RENK KULLANIMI VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ						MEKANDA RENK KULLANIMI VE SOSYOLOJİK ETKİLER					
		Bireysel Renk Psikolojisi	Toplumsal Renk Psikolojisi		Geçmiş Deneyimler ve Eğitim Durumu	Renğin Özellikleri (Tür-Değer-Doygunluk)	Mekanın Aydınlatması	Birlikte Kullanılan Renkler Anımsındaki Karşıtlık Farkı	Mekan Karakteri ve Yansıtması İstenen Duygu	Malzeme	Sosyal Hayatta Yer Edilmiş Renksel İletiler	Dilde Renk Kullanımı	Kültürler Arası Renk Etkileşimi	1.4.4. Gelenek ve İnanç Farklıklarının Renge Etkisi		
													Kültürel Ortaklık (Adetler,törelere,coğrafya)	Politik ve Tarihi Ortaklıklar (Bayrak renkleri, parti sembolleri)	Din ve Efsaneler	Dil Bilimi Ayrışmaları
		RENGİN MEKANLARDA BİREYLER ÜZERİNDEKİ ALGISAL ETKİSİ														
		Birlikte Kullanılan Renklerin İlişkisi	Renk Duyarlılığı	Renklerin Yansıtma Faktörü	Renk - Işık Türü İlişkisi	Renğin Mekan Boyutu Algısına Etkisi	Algılanılan İstenen Ses Düzeyi	Geçirilen Süre Algısı	Renğin Uygulanacağı Mekan Ögesi (Duvar - Tavan - Döşeme)		Yüksek - Alçak Değerli Renklerin Farklı Mekan Ögelerinde Birlikte Kullanımı	Sıcak - Soğuk Renklerin Farklı Mekan Ögelerinde Birlikte Kullanımı				
	Kullanıcının Psikolojik Durumu	Renğin Kullanıldığı Alanın Büyüklüğü														

RENK OLGUSU VE GÜNÜMÜZ MİMARİSİNDEKİ YERİ	Yüksek Lisans Tezi	RENGİN PSİKOLOJİK ALGISI VE ETKİLERİ														
		RENK BEĞENİSİNDE PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER				RENGİN PSİKOLOJİK ALGISI				RENKLERİN TÜRÜNE GÖRE İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ						
		Kullanıcı Kimliği	Alışkanlıklar ve Şartlanmış Refleksler	Moda ve Stil	Yaş ve Cinsiyet	Renklerin Sertlik ve Yumuşaklığı	Renklerin İfade Ettikleri Şekiller	Renklerin Görülebilirliği ve Okunabilirliği	Renğin Sembol ve Fonksiyonel Anlamları	Ana Renkler	Ara Renkler	Nötr Renkler	Sıcak-Soğuk Renkler	Komplementer Renkler	Armonisel Renkler	Kontrast Renkler
		MEKAN VE RENK														
MEKAN VE RENK										MİMARLIK VE RENK						

İç Mekanlarda Renk Kullanımı					Rengin Mekan Algılamasına Etkileri					Mimarlıkta Renk Kararına Etki Eden Faktörler				Mimaride Rengin Cephe Kullanımına Etki Eden Faktörler				
Mekânın İşlevi	Mekânın Alan Büyüklüğü	Mekânın Yeri	Aydınlatma ve Renkler	Mekânın Donanımı	İssal Etki	Kültürel Etki	Zamansal Etki	İşitsel Etki	Mekansal Etki	Biçim	Yüzey	Malzeme	Doku	Mimari Fonksiyon	Yapının Mimari Üslubu	Yapının İşlevi	Yapının Bulunduğu Çevre	Yapının Bulunduğu İklim ve Topografik Koşullar

EK-2 Ön anket sonuçlarına göre hesaplanan renk seçim kriterlerinin öncelik değerleri

Kriter				Önem Derecesini Seçen Kişi Sayısı														
Ana Başlıklar	Alt Başlıklar			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	Kriterler Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Alt Başlıklar Bazında OÖD /5	Ana Başlıklar Bazında OÖD /5	
bireysel değişkenler	demografik değişkenler	yaş		2	2	3	6	5	15	12	48	9	45	116	3,74	3,84	3,92	
		cinsiyet ve cinsel yönelim		2	2	4	8	3	9	13	52	9	45	116	3,74			
		meslek ve eğitim seviyesi		4	4	6	12	6	18	8	32	7	35	101	3,26			
		yaşam tarzı		0	0	0	0	1	3	10	40	20	100	143	4,61			
	psikolojik ve fizyolojik değişkenler	kullanıcının psikolojik durumu		0	0	2	4	2	6	12	48	15	75	133	4,29	4,01		
		kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları		0	0	3	6	7	21	9	36	12	60	123	3,97			
		kullanıcının kişiliği		0	0	1	2	6	18	8	32	16	80	132	4,26			
		kullanıcının sağlık durumu		3	3	2	4	10	30	8	32	8	40	109	3,52			
bölgesel değişkenler	iklim ve coğrafi konum		2	2	4	8	2	6	11	44	12	60	120	3,87	3,87	3,79		
	akımlar ve dönem stilleri		0	0	1	2	6	18	8	32	16	80	132	4,26	4,26			
	sosyokültürel değişkenler	toplumun değer yargıları ve inanç etkisi	renklerin toplumsal sembolik anlamları		1	1	3	6	9	27	12	48	6	30	112		3,61	3,23
			renklerin toplumsal değer yargılarına göre anlamları		4	4	4	8	10	30	8	32	5	25	99		3,19	

		renklerin dinlerdeki anlamları	7	7	1	2	11	33	7	28	5	25	95	3,06	
	kültürel ve tarihi değişkenler	renklerin farklı kültürlerdeki anlamları	6	6	3	6	4	12	11	44	7	35	103	3,32	
		renklerin tarihi ve politik anlamları	5	5	2	4	7	21	10	40	7	35	105	3,39	
	linguistik değişkenler	dil-bilimsel ilişki	6	6	3	6	14	42	5	20	3	15	89	2,87	
		renklerin dilde kullanıldığı yerler	5	5	1	2	13	39	8	32	4	20	98	3,16	
mekansal değişkenler	işlevsel değişkenler	mekanın işlevi	0	0	0	0	1	3	15	60	15	75	138	4,45	4,48
		mekanı kullanma süresi	0	0	1	2	0	0	12	48	18	90	140	4,52	
		mekandaki eylemin nitelikleri	0	0	0	0	1	3	14	56	16	80	139	4,48	
	mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler	doku	0	0	1	2	2	6	9	36	19	95	139	4,48	4,52
		malzeme	0	0	0	0	1	3	10	40	20	100	143	4,61	
		form	1	1	0	0	2	6	12	48	16	80	135	4,35	
		ışık	0	0	1	2	0	0	9	36	21	105	143	4,61	
	mekanın fiziksel özellikleri	renğin uygulanacağı mekan ögesi	0	0	0	0	2	6	12	48	17	85	139	4,48	4,52
		renğin uygulanacağı alan büyüklüğü	0	0	2	4	2	6	8	32	19	95	137	4,42	
		mekan hacmi	0	0	1	2	1	3	12	48	17	85	138	4,45	
		mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı	0	0	0	0	0	0	8	32	23	115	147	4,74	
	4,51														

algısal değişkenler	psikolojik etkiler		0	0	1	2	2	6	11	44	17	85	137	4,42	4,42	
	sembolik etkiler	renklerin sembolik anlamları	2	2	4	8	7	21	12	48	6	30	109	3,52	3,56	
		renklerin sektörel anlamları	4	4	0	0	8	24	14	56	5	25	109	3,52		
		renklerin ifade ettiği şekiller, renksel iletiler	0	0	3	6	9	27	15	60	4	20	113	3,65		
	mekansal algıya etkiler	kütlesel etki	boyutsal etki	0	0	1	2	5	15	9	36	16	80	133	4,29	4,06
			formsal etki	0	0	1	2	3	9	14	56	13	65	132	4,26	
		mekansal etki	uzaklık algısı	0	0	1	2	7	21	9	36	14	70	129	4,16	
			imaj algısı	0	0	1	2	3	9	14	56	13	65	132	4,26	
		zamansal etki	1	1	3	6	10	30	12	48	5	25	110	3,55		
		ıssal ve işitsel etki	1	1	3	6	5	15	13	52	9	45	119	3,84		

EK-3 Son anket sonuçlarına göre hesaplanan renk seçim kriterlerinin öncelik değerleri

Kriterler	Ana Başlıklar	Alt Başlıklar	Önem Derecesini Seçen Kişi Sayısı											Toplam	Kriterler Bazında Ortalama Öncelik Değeri /5	Alt Başlıklar Bazında OÖD /5	Ana Başlıklar Bazında OÖD /5
			1	2	3	4	5										
bireysel değişkenler	demografik değişkenler	yaş	0	0	1	2	5	15	11	44	14	70	131	4,23	4,08	4,17	
		cinsiyet ve cinsel yönelim	1	1	3	6	5	15	13	52	9	45	119	3,84			
		meslek ve eğitim seviyesi	1	1	3	6	9	27	9	36	9	45	115	3,71			
		yaşam tarzı	0	0	0	0	2	6	10	40	19	95	141	4,55			
	psikolojik ve fizyolojik değişkenler	kullanıcının psikolojik durumu	0	0	2	4	1	3	7	28	21	105	140	4,52	4,25		
		kullanıcının geçmiş deneyimleri ve anıları	0	0	1	2	3	9	10	40	17	85	136	4,39			
		kullanıcının kişiliği	0	0	1	2	3	9	11	44	16	80	135	4,35			
		kullanıcının sağlık durumu	1	1	5	10	7	21	6	24	12	60	116	3,74			
bölgesel değişkenler	iklim ve coğrafi konum		0	0	2	4	6	18	10	40	13	65	127	4,10	4,10	4,01	
		akımlar ve dönem stilleri	0	0	0	0	6	18	7	28	18	90	136	4,39	4,39		
	sosyokültürel değişkenler	toplumun değer yargıları ve inanç etkisi	renklerin toplumsal sembolik anlamları	1	1	2	4	5	15	10	40	13	65	125	4,03		3,55
			renklerin toplumsal değer yargılarına göre anlamları	1	1	5	10	6	18	9	36	10	50	115	3,71		

		renklerin dinlerdeki anlamları	2	2	4	8	9	27	8	32	8	40	109	3,52		
	kültürel ve tarihi değişkenler	renklerin farklı kültürlerdeki anlamları	1	1	2	4	9	27	9	36	10	50	118	3,81		
		renklerin tarihi ve politik anlamları	2	2	6	12	5	15	8	32	10	50	111	3,58		
	linguistik değişkenler	dil-bilimsel ilişki	4	4	6	12	6	18	10	40	5	25	99	3,19		
		renklerin dilde kullanıldığı yerler	3	3	8	16	7	21	11	44	2	10	94	3,03		
algısal değişkenler	işlevsel değişkenler	mekanın işlevi	0	0	0	0	0	0	6	24	25	125	149	4,81	4,62	4,63
		mekanı kullanma süresi	0	0	0	0	0	0	13	52	18	90	142	4,58		
		mekandaki eylemin nitelikleri	0	0	1	2	2	6	9	36	19	95	139	4,48		
	mekanda renk kalitesini etkileyen değişkenler	doku	0	0	2	4	2	6	9	36	19	95	141	4,55	4,62	
		malzeme	1	1	0	0	2	6	9	36	19	95	138	4,45		
		form	1	1	0	0	6	18	6	24	21	105	148	4,77		
		ışık	0	0	0	0	2	6	5	20	24	120	146	4,71		
	mekanın fiziksel özellikleri	rengin uygulanacağı mekan ögesi	0	0	0	0	2	6	8	32	21	105	143	4,61	4,64	
		rengin uygulanacağı alan büyüklüğü	0	0	2	4	0	0	6	24	23	115	143	4,61		
		mekan hacmi	0	0	2	4	0	0	7	28	22	110	142	4,58		
		mekan aydınlanması ve aydınlanma ihtiyacı	0	0	1	2	0	0	5	20	25	125	147	4,74		
	psikolojik etkiler		0	0	1	2	4	12	6	24	20	100	138	4,45	4,45	
sembolik etkiler		renklerin sembolik anlamları	1	1	2	4	7	21	14	56	7	35	117	3,77		

	renklerin sektörel anlamları		1	1	2	4	9	27	8	32	11	55	119	3,84	3,74
	renklerin ifade ettiği şekiller, renksel iletiler		1	1	3	6	8	24	14	56	5	25	112	3,61	
mekansal algıya etkiler	kütlesel etki	boyutsal etki	0	0	0	0	5	15	10	40	16	80	135	4,35	4,24
		formsal etki	0	0	0	0	10	30	5	20	16	80	130	4,19	
	mekansal etki	uzaklık algısı	0	0	1	2	4	12	13	52	13	65	131	4,23	
		imaj algısı	0	0	0	0	1	3	12	48	18	90	141	4,55	
	zamansal etki		0	0	2	4	4	12	10	40	15	75	131	4,23	
	ıssız ve işitsel etki		1	1	4	8	5	15	9	36	12	60	120	3,87	

